

Frases fetes al nord de la llengua

Diccionari de les comarques de Castelló

Marisol González Felip

FRASES FETES AL NORD DE LA LLENGUA

*Diccionari de les comarques
de Castelló*

Marisol González Felip

DIPUTACIÓ
D
CASTELLÓ

BIBLIOTECA POPULAR

© Del text: Marisol González Felip

Del disseny de la portada: Álvaro Bautista Diseño

Diputació de Castelló. Biblioteca popular

De la present edició: Servei de Publicacions Diputació de Castelló. 2000

Edita: Servei de Publicacions

Diputació de Castelló

I.S.B.N.: 84-89944-51-2

L'any 1987 em vaig plantejar la realització d'un treball descriptiu sobre el parlar de la Plana Baixa. Ja en aquella ocasió, vaig tindre l'oportunitat d'expressar el meu especial interès per les frases fetes, entenent com a tals aquelles que correntment poden ser reduïdes a un verb.

Encara continue pensant i, sobretot, sentint, que les frases fetes són el carnet d'identitat d'una llengua i dels seus parlants. Són l'espurna d'aquella entre pell i cuiró, i el doll d'aigua neta que ens retorna la memòria i ens identifica.

Perquè en les frases fetes del parlar de la meua terra em reconec i em retrobe; perquè són els terrossos més dolços tastats en l'apetència de dir i ser en la nostra llengua. Per això mateix he mamprès el recull que teniu a les mans.

Com a escriptora, em calia ara mateix recuperar aquestes troballes per als llibres. Com a dona que, humanament, intenta bastir-se sobre les arrels, em calien ara les frases fetes dels meus orígens i de la quotidianitat més entranyable, aquests signes definidors que ens assenyalen -com brúixola del temps- el nord de la llengua.

Com a professora, em calia apropar a les noves generacions -esferes de població on el desús de les frases fetes és major- el coneixement i la màgia de l'expressió d'aquests esquitxs vius de la llengua; també, cridar l'atenció dels/de les responsables dels programes, manuals i materials educatius de valencià perquè les tinguen en compte.

Com a ciutadana, senzillament, em calia replegar-les del poble per retornar-les al poble; contribuir, si és possible, a la pervivència d'aquestes expressions i a la recuperació del seu ús.

Vull agrair la col·laboració dels/de les informadors/ores, veïns i veïnes de Nules, la Vilavella, Borriana, la Vall d' Uixó, Vila-real, Onda, Artana, Xilxes i Moncofa, que m'han ajudat a engrossir aquest recull.

El més apassionant d'aquesta tasca ha estat, però, escoltar les converses espontànies de la gent del poble, és a dir, aquelles no provocades per l'enquestadora.

És en aquesta disposició permanent a deixar-se sorprendre per l'idioma, i en aquest viure que aprén insistentment la capacitat d'expressar-se i esdevenir individus i col·lectivitat alhora per les paraules, on recerca i estima arriben a confondre's.

AGRAÏMENTS

A Josep-Lluís Abad, Xelo Carratalà, Manuela Casanova, Vicent Fausta, José Franch, Enrique García, Joan Garí, Juan Gijón, Vicent Martínez Guzmàn, Vicent Mechó, Teresa Montoliu, Josep Navarro, César Pitarch, Mª Pilar Recatalà, Rosanna Sanchis, José Segarra, Magda Segarra, Joan Vicent Cavaller i Xelo Vilar.

Per compartir amb mi les frases fetes i el goig de pronunciar-les.

Estiu de 1994

A Soledat Cases Diago, la mare de ma mare, in memoriam

abaixar-se els pantalons Sometre's a la voluntat d'altri. Ex.: És molt fàcil fer-lo callar; en un punt s'abaixa els pantalons. SIN.: *acatxar el cap*.

acabar com Camot Fracassar algun assumpte en la intenció que es tenia en un principi. Ex.: Vam fer el sopar per aclarir l'herència, però vam acabar com Camot. SIN.: *acabar com el rosari de l'aurora, acabar com una "picà" de fesols*.

acabar com el ball de Torrent Acabar una cosa malament, amb desordre. Ex.: La funció d'anit va acabar com el ball de Torrent perquè va començar a ploure i la gent se'n va anar. SIN.: *acabar com el rosari de l'aurora, acabar com Camot, acabar com una picà de fesols*.

acabar com el rosari de l'aurora No arribar a bona fi; fracassar. Ex.: La reunió va acabar com el rosari de l'aurora: encara no sabem si faran festes o no. SIN.: *acabar com Camot, acabar com el ball de Torrent, acabar com una "picà" de fesols*.

acabar com una "picà" de fesols (alguna cosa) Frustrar-se l'expectativa que algú s'havia fet sobre una cosa. Ex.: La pel·lícula, després de tantes hores de patir, s'ha acabat com una "picà" de fesols. SIN.: *no tindre substància, acabar com Camot*.

acabar-se els torrons 1 Acabar-se els diners o els mitjans per a fer qualsevol cosa. Ex.: Ara que se li han acabat els torrons, haurà de posar-se a treballar. SIN.: *acabar-se les garrofes, quedar-se net, quedar-se pelat, quedar-se amb les castanyes a la mà, passar la mà per la paret, estar pelat, estar més pelat que una mona*. 2 Trencar-se la relació entre dues o més persones. Ex.: Ara ja no va mai amb aquella amiga; es veu que s'han acabat els torrons. SIN.: *partir palletes, no estar "acertats"*.

acabar-se les garrofes Acabar-se els diners. Ex.: Si no treballo, se m'acaben les garrofes, i no pot ser. SIN.: *acabar-se els torrons, quedar-se net*.

acatxar el cap 1 Resignar-se al parer o voler d'una altra persona. Ex.: Davant de son pare sempre havia d'acatxar el cap. SIN.: *abaixar-se els pantalons*. 2 Sentir vergonya. Ex.: Fill, que no em toque acatxar el cap pel teu comportament. 3 Prendre una decisió i disposar-se a executar-la. Ex.: Vaig acatxar el cap i me'n vaig anar a Castelló. 4 Deprimir-se. Ex.: Quan va morir la dona, va acatxar el cap i ja no l'ha tornat a alçar. SIN.: *ficar el cap baix l'ala, ficar el cap entre cames*.

acatxar les orelles 1 Admetre amb actitud resignada el parer o punt de vista d'altri, bé perquè no hi ha més remei, o bé per convenciment propi. Ex.: Quan va saber el que havia fet el fill, va acatxar les orelles i se'n va anar. SIN.: *acatxar el cap, donar el braç a tòrcer; doblar-se*. 2 Sentir vergonya. Ex.: Quan sent parlar malament de son pare, acatxa les orelles i no diu res.

acompanyar, l'oratge Fer el temps que algú desitja. Ex.: Hui no anirem a la mar perquè l'oratge no acompanya; està a punt de ploure.

adormir-se com l'algeps Ser lent en la faena. Ex.: La teua netejadora sempre està al mateix lloc; eixa s'adorm com l'algeps. SIN.: *demanar permís a una cama per a moure l'altra*.

agarrar (algú) per davant Sentir antipatia envers una persona. Ex.: El mestre l'ha agarrat per davant i ara sempre el suspén, encara que ho faça bé. SIN.: *prendre per comís, tindre entema*.

agarrar el bou (a algú) Trobar-se de sobte en situacions adverses. Ex.: Jo, per si de cas, ja he amanit els toldos per si plou; no tinc gana que m'agarre el bou.

agarrar el camí entre cames Caminar amb decisió per tal de dur a terme alguna cosa. Ex.: Vaig agarrar el camí entre cames i me'n vaig anar a cal notari; ja tinc el testament fet.

agarrar el portant Anar-se'n. Ex.: Després de dir-nos tot allò, va agarrar el portant i se'n va anar. SIN.: *agarrar el camí entre cames*.

agarrar la paraula Fiar-se al peu de la lletra del que u ha dit. Ex.: Jo t'agarre la paraula; diumenge que ve t'espere, no em falles, eh!

agarrar mala volta Tindre una malaltia greu. Ex.: Joanet no sé si farà res; ha agarrat mala

volta.

agarrar sentiment Emocionar-se per alguna cosa, bé siga alegre o trista, amb llàgrimes als ulls i la veu ploricosa. Ex.: Quan vaig anar a vore-la i la vaig besar, li va agarrar sentiment. SIN.: *agarrar un botó, entrar sentiment.*

agarrar un batistot Tindre un atac de cor o d'altre tipus. Ex.: Mon pare està molt malet; el diumenge li va agarrar un batistot i ha perdut el coneixement.

agarrar un botó Disgustar-se i plorar profundament durant una llarga estona. Ex.: Quan s'emportaven sa mare, va agarrar un botó, que no podíem consolar-lo de cap manera. SIN.: *plorar com una Magdalena, tindre un colló, tindre un disgust (algú) que es parteix, agarrar sentiment, entrar sentiment.*

agarrar una turca Emborratxar-se. Ex.: Esta nit estos dos agarraran una turca que demà no s'alçaran. SIN.: *agarrar una merla, agarrar una merla com un piano, agarrar una mona, agarrar una bufa, portar un pet, vg. tb. dur una merla, dur una merla com un piano.*

agarrar-s'ho a pit 1 Prendre's seriosament alguna cosa. Ex.: No t'ho agarres tant a pit, que t'esgotaràs de seguida; vés poquet a poquet. 2 Ofendre's. Ex.: Es va agarrar a pit que li vulgueren cobrar dos voltes el café i ja no va tomar a anar a aquell bar.

aguantar la ploguda Resistir amb enteresa qualsevol contrarietat o reprimenda. Ex.: Els membres del tribunal van haver d'aguantar la ploguda davant els crits i els insults dels opositors suspesos. SIN.: *aguantar el tipo.*

aixar arrere Anar cap arrere; desistir en una cosa. Ex.: Jo volia entrar en la cooperativa, però quan em vaig enterar que el Roig era el president, vaig aixar arrere. SIN.: *tirar arrere, tornar-se'n arrere.*

alçar el cap 1 Tenir força i coratge. Ex.: Després de la mort del fill tots es pensaven que no tornaria a alçar el cap. 2 Tornar a la vida. Ex.: Si el teu germà alçara el cap te mataria.

alçar-se amb el peu dret Encertar en les activitats del dia i estar, per això mateix, de bon humor. Ex.: Hui m'he alçat amb el peu dret; m'han donat un treball millor i m'ha tocat la loteria. SIN.: *alçar-se amb bon peu, tindre més sort que els penjats.*

alçar-se amb el peu esquerre Tindre poca fortuna o gens en les activitats del dia, i mantindre, per això, un estat d'ànim dolent. Ex.: Hui Pepes veu que s'ha alçat amb el peu esquerre; ha passat xafant-me i no m'ha dit res. SIN.: *estar de mal toc, eixir tot tort, tindre-ho tort.*

alçar-se l'oratge Asserenar-se. Ex.: Si s'alçara l'oratge encara aniríem a la mar. SIN.: *fer bon dia, desencapotar-se el cel, arrasir-se el cel.*

amollar el mos Donar diners, pagar. Ex.: Tots els diumenges son pare li amolla el mos. SIN.: *amollar el bo de la post, amollar la mosca.*

amollar la mosca Donar diners, pagar. Ex.: No va tindre més remei que amollar la mosca perquè li van enviar un policia municipal a casa. SIN.: *amollar la bossa.*

anar a sarpa la grenya Atrafegar-se molt. Ex.: Vaig tot el dia a sarpa la grenya; no tinc temps de res.

anar a bacs 1 Riure amb intensitat. Ex.: Cada vegada que ho conta, encara anem a bacs. SIN.: *anar per terra, pixar-se en garres, tindre la boca d'orella a orella.* 2 Tindre un defecte de visió i manifestar-ho en la forma de caminar i moure's. Ex.: No es veu quasi gens i va a bacs. SIN.: *anar a tops.* 3 Tindre molta son i no haver-se acabat de despertar, encara que ja fa molta estona que s'ha abandonat el llit. Ex.: Com anit em gitava a eixes hores, este matí anava a bacs.

anar a cegues No tindre cap punt de referència. Ex.: Has d'informar-te bé sobre l'obra per no anar a cegues. SIN.: *no saber on és la mà dreta, vg. tb. no saber on té (u mateix) la mà dreta.*

anar a cosa feta Abordar un assumpte amb coneixement previ d'aquest. Ex.: Ella va vindre a vore'm a cosa feta.

anar a hora Ser exacte, ser puntual, anar bé. Ex.: Hui dels trens, no en va cap a hora.

anar a l'ànima del seu negoci Seguir la pròpia intenció sense fer cas de les opinions, interessos o necessitats dels altres. Ex.: Ara no cal que li digueu res, que ell va a l'ànima del seu negoci i no s'entera de res; igual li té que ploga com que neve. SIN.: *anar a la seua*.

anar a la seua Seguir la pròpia intenció. Ex.: No cal que li proposes res, que ell vol anar a la seua. SIN.: *anar a l'ànima del seu negoci, acatxar el cap, ser "sompo"*.

anar a lloure Anar amb tranquil·litat. Ex.: Quan els gats són fora, les rates van a lloure.

anar a més Progressar. Ex.: La calentura li va a més; haurem de tornar a cridar el metge.

anar a redolons Caure redolant. Ex.: Va caure de la perera i va anar a redolons dins del marge.

anar a tot gas Córrer molt. Ex.: Ja feia més de mitja hora que l'esperàvem i per fi vaig vore que anava a tot gas pel mig del carrer; va arribar suat.

anar a València Tindre relacions sexuals. Ex.: Es veu que van anar a València abans de l'hora, i ara ella està embarassada.

anar aigua al coll Atrafegar-se molt. Ex.: Esta setmana no puc anar a apanyar-te la porta perquè vaig aigua al coll; aniré la setmana que ve. SIN.: *anar de cul*.

anar al gra Concretar. Ex.: No cal perdre més temps, anem al gra.

anar al llit com les gallines Anar a dormir molt aviat, al vespre. Ex.: Jo solc matinar molt, però ja saps que me'n vaig, al llit com les gallines.

anar amb la llengua fora Esforçar-se, atrafegar-se. Ex.: Hui vaig tot el dia amb la llengua fora; tinc moltes coses que fer i no sé si acabaré. SIN.: *anar tirant el lleu, anar com cagalló per séquia, anar a sarpa la grenya, anar de cap, nuar de cul*.

anar amb peus de plom Prevenir-se. Ex.: A partir d'ara que ja et conec, hauré d'anar amb peus de plom amb tu.

anar avant i arrere Ser molt voluble. Ex.: Tu sempre vas avant i arrere i jo no sé mai què fer ni què pensar així. SIN.: *ser veleta, dir hui blanc i demà negre, ser lluner/a, marejar el sol de migdia, anar igual avant que arrere, ser del darrer que li parla (a algú), tindre llunes, anar cap on bufa l'aire, no ser ni carn ni peix, tindre més caps que barrets*.

anar begut Estar embriac. Ex.: Sempre va begut perquè es passa el dia a la taverna. SIN.: *anar mamat, anar borratxo com un cep, no anar clar, anar calent, dur una mona*.

anar calent 1 Haver estat apallissat. Ex.: El teu fill se'n va anar ben calent a dormir. 2 Haver begut en excés. Ex.: No podia negar que anava calent perquè no encertava a ficar la clau al pany. SIN.: *anar com una cuba, estar borratxo com un cep, anar com un trull, anar de banda a banda, dur una merla com un piano, ser un abraçafaroles*.

anar cap on va l'aire No tindre personalitat pròpia i ser molt influenciable per les opinions dels demés. Ex.: Conxa sempre va cap on va l'aire; hui diu blanc i demà diu negre. SIN.: *anar cap on bufa l'aire, ser veleta, ser la veleta del campanar, marejar el sol de migdia, anar avant i arrere*.

anar coixim coixam Coixejar. Ex.: El vaig conèixer de lluny perquè va coixim coixam. SIN.: *fer cinc i tres, cinc i tres*.

anar com cagalló per séquia Atrafegar-se molt, especialment per deixar-se influenciar pels altres i per les circumstàncies; d'aquesta manera la persona va d'ací cap allà sense arribar mai a la fi de res i, és clar, s'angoixa per això. Ex.: El fa anar com cagalló per séquia; encara no li ha manat una cosa, ja li n'ha manat una altra. SIN.: *anar de cap, anar de cul*.

anar com si portara un coet a la flor (algú) Caminar veloç. Ex.: Ha passat i ni m'ha vist; anava com si portara un coet a la flor. SIN.: *anar com un coet, anar com una llebre, passar com una bala*.

anar com un burro Anar carregat/ada. Ex.: Maria venia del mercat com un burro; ella no vol fer-se carro. SIN.: *anar carregat/ada com un matxo.*

anar com una cuba Haver begut molt i presentar un estat d'embriaguesa. Ex.: No li faces cas, que va com una cuba, ja parlars amb ell demà que anirà més clar. SIN.: *anar mamat, anar calent, anar begut, anar trompa, estar borratxo com un cep, anar com un trull, anar de gom a gom, dur una merla com un piano.*

anar com una seda 1 Anar perfectament. Ex.: El meu sermó li va anar com una seda; ara ha canviat de manera de ser. 2 Anar fi, suau. Suaument. Ex.: He untat la màquina d'escriure i ara va com una seda. SIN.: *anar fi.*

anar d'eixida Sentir desig sexual. Ex.: El gos de la meua veïna es veu que va d'eixida; va darrere de totes les gosses que veu. SIN.: *estar calent/a, fer la figa palmes, anar xorrosa. no saber on posar-ho.*

anar davant Prevenir. Ex.: Com jo sempre vaig davant, he amanit els llits per si de cas se presenten. SIN.: *anar clavant com la tronà.*

anar de bòlit Estar desorientat/acta. Ex.: Vam anar a les oposicions de bòlit; no sabíem ni a quina hora era la prova. SIN.: *anar més perdut que Carracuca, no saber ni que viu.*

anar de cap Tindre una activitat sense pausa, per les circumstàncies que siguen. Ex.: Estos dies de festa el regidor va de cap; ja parlars amb ell quan passe tot. SIN.: *anar de cul, anar com cagalló per séquia.*

anar de casa en casa buscant la brasa Fer visites. Ex.: Com no té faena es passa el dia sencer anant de casa en casa buscant la brasa.

anar de cul Atrafegar-se. Ex.: Si no aprens a organitzar-te la faena, sempre aniràs de cul. SIN.: *anar de cap, anar mm cagalló per séquia, anar amb la llengua fora.*

anar de curt 1 Anar amb vestit curt. Ex.: Es va casar de curt, 2 Dur roba més menuda del que cal. Ex.: Des que ha crescut tant ara sempre va de curt. SIN.: *paréixer Pepito va de curt.*

anar de gorra Aprofitar-se d'una invitació. Ex.: Sols dina al restaurant quan pot anar de gorra; si ha de pagar ell, dina en casa.

anar de llarg Vestir-se amb peces llargues. Ex.: Ara ja ,m va ningú de llarg a les festes; ja no s'estila.

anar de mà en mà Passar d'una persona a l'altra. Ex.: Estos apunts han anat de mà en mà per tota la classe.

anar de part Començar els símptomes que anuncien parir. Ex.: Quan vaja de part la duran a la clínica.

anar de pontifical Vestir sumptuosament. Ex.: El diumenge anaven tots de pontifical. SIN.: *posar-se la caixeta al cap.*

anar de quatre Quedar-se bocabadat/ada per la resposta obtinguda. Ex.: La teua dona ens va donar una contestació que vam anar de quatre; no ens ho esperàvem.

anar de racó com Llaga Caminar de costat. Ex.: Té un anar molt característic; se'l coneix de lluny: va de racó com Llaga. SIN.: *anar de gaidó, anar de gaidó com Llaga.*

anar de xavo Beure aiguardent al matí. Ex.: Joane ja no va clar a migdia perquè tots els matins va de xavo. SIN.: *empinar el colze.*

anar en cos de camisa Anar sense cap altra peça damunt La camisa. Ex.: Fa lleig que quan vinga el ministre vages en cos de camisa. SIN.: *estar en cos de camisa, anar en mànegues de camisa.*

anar en dansa Haver començat a moure's, mobilitzar-se alguna cosa. Ex.: La processó ja fa més d'una hora que va en dansa.

anar entre llengües Ser objecte de comentaris. Ex.: L'únic que ha aconseguit amb això és anar entre llengües; ara no es parla al poble de ningú més.

anar figuejant figuejant Anar a peu, caminar. Ex.: Com no teníem cotxe vam haver d'anar figuejant figuejant. SIN.: *agarrar el camí entre cames, fer cama*.

anar fora Anar al camp a treballar; treballar com a llaurador. Ex.: -El teu fill on treballa? - Ell va fora amb son pare.

anar l'aigua per la darrera taula Haver-hi una alteració notable de l'ordre. Ex.: Al final de la nit, ja anava l'aigua per la darrera taula. SIN.: *acabar com Camot*.

anar la corda on va el poal Tindre dues persones una relació molt estreta i de molta proximitat, en la qual no existeixen pràcticament intervals de separació. Ex.: Si està ell, segur que està ella també perquè on va la corda, va el poal. SIN.: *cagar dins del mateix comú, menjar sopes junts totes les nits, ser carn i un gla*.

anar la processó per dins Sentir-se intranquil/l-la i dissimular-ho. Ex.: Feia vore que no tenia por de quedar-se a soles, però la processó li anava per dins.

anar llarg Patir diarrea. Ex.: Jo crec que la fruita em fa anar llarga.

anar mamat Estar molt borratxo. Ex.: Va vindre Ximo, que anava mamat, i es va posar a dir bovades. SIN.: *anar calent, anar com una cuba, no anar clar, anar marejat, anar borratxo com un cep, estar borratxo com un cep, anar com un trull, anar de banda a banda, anar de gom a gom, anar trompa, dur una merla com un piano, ser un abraçafaroles*.

anar més a pressa el cap que les cames Tindre la voluntat d'anar a pressa quan les cames, per vellesa, ja no responen. Ex.: Ha caigut el bac perquè sempre li va més a pressa el cap que les cames.

anar més dret que un ciri Anar directament i ràpida cap a un lloc. Ex.: Només dir-li son pare quatre paraules, ja el vaig vore anar més dret que un ciri cara al treball. SIN.: *anar més recte que un fil, anar embalat*.

anar per damunt com l'oli Tindre vanitat. Ex.: Quan obri la boca em dóna ganes d'anar-me'n; ella sempre ha d'anar damunt com l'oli.

anar per llana i tomar esquilat Eixir perjudicat/ada d'un assumpte sense merèixer-ho. Ex.: No vulgues anar per llana, que tomaràs esquilat; ja saps el que li va passar a ta mare; eixa gent no pot portar-te res bo. SIN.: *xafar-se els dits, passar bon bac i sense figa, eixir-ne fotut i escalabrat, passar-ne una grossa, eixir el tir per la culata, eixir escaldat/da*.

anar per terra Riure moltíssim. Ex.: És molt graciosa, cada vegada que obri la boca anem per terra. SIN.: *pixar-se de riure, pixar-se en garres, anar a bacs, tindre la boca d'orella a orella*.

anar sempre davant davant Tindre el costum de caminar en posició avançada quan algú va acompanyat de més gent. Ex.: Si te fixes, ella sempre va davant davant, pareix que siga la pastora.

anar trompa Estar borratxo/a. Ex.: Sempre anava trompa pel carrer i no deixava dormir a ningú amb les cantories. SIN.: *anar com una cuba, estar com una cuba, anar mamat, anar calent, no anar clar, anar marejat, anar borratxo com un cep, anar com un trull, anar de banda a banda, anar de gom a gom*.

anar-hi figures en cofí Estar ple de gent. Ex.: Dalt l'autobús anàvem figures en cofí. SIN.: *no cabre-hi una agulla*.

anar-se'n (una cosa) a fer punyetes Tindre mal acabament. Ex.: Per falta de públic la funció se'n va anar a fer punyetes. SIN.: *anar-se (una cosa) a fer la mà, llançar-se a perdre, fer-se pols, acabar com Camot*.

anar-se'n a l'altre món Morir. Ex.: Tu te n'aniràs a l'altre món i ell es quedarà, així que no sigues bova. SIN.: *estirar la pota, anar-se'n a l'altre barri, anar-se'n a Torremotxa, passar a*

millor vida, estirar-la.

anar-se'n a Torremotxa Morir-se. Ex.: Si no fas cas als metges prompte te n'aniràs a Torremotxa. SIN.: *estirar la pota, estirar-la, anar-se'n a l'altre món, anar-se'n a l'altre barri, passar a millor vida.*

anar-se'n amb la cua feta No aconseguir el que es pretenia en un assumpte, de la qual cosa s'alegra la persona que ho comenta. Ex.: Volia ser el primer, però se n'ha anal amb la cua feta, perquè quan ell ha vingut jo ja estava ací. SIN.: *eixir el tir per la culata, quedar-se lluït/ida; quedar-se mocat/ada, fotre 's, fer salat, tocar-se els collons, tocar-se la figa.*

anar-se'n de la llengua Parlar indègudament d'una persona o assumpte. Ex.: No ho haurien descobert si algú no se n'haguera anat de la llengua. SIN.: *parlar-li la figa, parlar-li la petxina, no tindre pèls a fa llengua, no criar pedres al fetge, valdre més dir-ho que patir-ho, tindre la llengua fluixa, escudellar-ho tot ben escudellat, descobrir el pastís, vg. tb. dir-ho punt per agulla, contar-ho fil per randa.*

anar-se'n del cap 1 Oblidar-se alguna cosa. Ex.: Volia comprar-te la tela i després se me n'ha anat del cap. 2 Perdre algú les facultats mentals. Ex.: Ta tia se'n va del cap, veritat? Hui no m'ha conegut.

anar-se'n per les travesses Desviar un tema intencionadament. Ex.: Ella quan es veu perduda se'n va per les travesses, però a mi no me la pega.

anar-se'n tot a pastar fang Perdre's totalment. Ex.: La malaltia de la cantant ha fet que se'n vagen a pastar fang totes les actuacions d'este estiu. SIN.: *llançar a perdre, fer pols, anar-se'n a fer la mà.*

apegar-se com un cepet Buscar compulsivament la companyia d'altri. Ex.: Joan, com està tan a soles, només topeta algú, se li apega com un cepet. SIN.: *apegar-se com una llapassa.*

apegar-se com una llapassa (algú) Ser una persona que busca compulsivament la companyia d'altri. Ex.: Maria se m'apega com una llepassa, no me la puc llevar de damunt; no sé com dir-li que de vegades m'agrada estar a soles. SIN.: *apegar-se com un cepet, ser una creu.*

armar sarau Fer escàndol. Ex.: La setmana de festes les colles armen molt de sarau i no deixen dormir a ningú. SIN.: *armar un canyaret.*

armar-se un canyaret Alterar-se l'ordre per alguna causa. Ex.: Van acudir totes les víctimes i les seues famílies al juí, i allí es va armar un canyaret. SIN.: *haver-hi "lío", armar-se sarau.*

arrancar a córrer Posar-se a córrer. Ex.: Quan vaig sentir el tercer coet vaig arrancar a córrer pel mig la plaça perquè em va entrar por que amollaren el bou. SIN.: *fer comes valguen!, tocar les comes al cul (a algú).*

arrancar el bull Començar a bullir. Ex.: Quan arranque el bull, apaga el foc. SIN.: *alçar-se el bull.*

arrancar-se els cabells del cap Desesperar-se. Ex.: Quan es va enterar que el número que havia eixit és el que ella havia rebutjat, s'arrancava els cabells del cap. SIN.: *estirar-se els cabells, pegar-se tops contra la paret.*

arreglar ben arreglat 1 Afavorir econòmicament una persona. Ex.: Els sogres l'han arreglada ben arreglada; li han deixat quatre finques i molts diners al banc. SIN.: *femar (algú) ben femat.* 2 Causar dany o neguit a algú. Ex.: L'ordinador m'ha arreglat a mi ben arreglat; ara hauré de tornar a repetir tota la faena. SIN.: *fotre amb tots els collons.*

arreglar-ho bé Ser especialment cordial amb algú. Ex.: Ara m'ho arregla molt bé, però l'any passat no em mirava. SIN.: *sostovar-ho ben sostovat.*

arreglar-bo en pesadeta No correspondre algú com s'espera. Ex.: La meua millor amiga m'ho ha arreglat en pesadeta; s'ha posat a festejar amb el xic que m'agradava, a mi.

arreglar la cendra i escampar la farina Fer un treball inútil. Ex.: Sí que m'he lluït; tota la

vesprada treballant per a res; fes-te compte que he arreplegat la cendra i se m'ha escampat la farina. SIN.: *beure oli, fer la faena del dimoni*.

arreplegar amb pala (algú) Tindre un cansament molt profund. Ex.: Mira si estic cansada, que no tinc gana ni d'alçar-me per anar a casa; que m'arrepleguen amb pala! SIN.: *estar més cansat/ada que una xufa, estar fet/a pols*.

arribar a l'ànima Commoure. Ex.: Les imatges d'aquells xiquets demanant pa li van arribar a l'ànima. SIN.: *partir el cor, plorar sang el cor*.

arribar i carregar Enllestir. Ex.: Va ser arribar i carregar; com que no hi havia més, vaig ser la primera. SIN.: *tronar i ploure*.

arrupir-se el melic (a algú) Acovardir-se. Ex.: No cregues que a la meua germana se li arrupix el melic, que ella és molt valenta i els ha contestat a tots. SIN.: *acatxar el cap*.

baixar del burro Abandonar una actitud de tossuderia. Ex.: No patisques que no baixarà del burro, sempre ha sigut molt cabut.

baixar el cos Tindre la menstruació. Ex.: No anirà a treballar perquè no es troba massa bé; és que li ha baixat el cos. SIN.: *tindre visita*.

ballar amb la més lletja Tindre mala sort. Ex.: Sempre em toca ballar amb la més lletja, no tinc gens de sort.

ballar els nanos (a algú) Ser excessivament atent/a amb alguna persona per tal d'aconseguir algun benefici. Ex.: Eixe, si no li balles els nanos, no te donarà permís; me'l conec a muntó bé. SIN.: *sostovar-ho ben sostovat (a algú), donar la píndola, llepar el cul (a algú), ser un/a llepó/na, fer-li la pilota*.

ballar per la panxa Desitjar, abellir. Ex.: Em balla per la panxa un tros de coca.

ballar-la Trobar-se en dificultats per haver comés un error. Ex.: Ja la ballem! Ara no va la màquina. SIN.: *eixir tot tort*.

besar els peus Venerar. Ex.: Per tot el que ha fet per mi mereix que li bese els peus quan el veja. SIN.: *posar (algú) dalt d'un pedestal*.

besar terra Contactar el rostre amb el terra com a conseqüència d'una caiguda, normalment produïda per una agressió. Ex.: Si tomes a fer això et faré besar terra amb una bufetada.

beure a gallet Traguejar a raig, sense aplicar els llavis. Ex.: Si tens set, pixa i beu a gallet.

beure a morro Beure aplicant els llavis al broc. Ex.: No begues a morro, agarra un got.

beure com un trull Tindre el costum de beure freqüentment i amb molta quantitat. Ex.: No m'agrada gens que begues com un trull; et fas malbé la salut. SIN.: *beure més que un trull, beure més que un romput, beure més que alenat; beure més que les haques del llimonera, empinar el colze, ser una esponja, ser una cuba*.

beure més que alenar Tindre molta afició a la beguda alcohòlica. Ex.: Eixe beu més que alena; tota la seua vida ha sigut borratxo. SIN.: *beure com un trull, empinar el colze, heure més que un trull*.

beure més que les haques del llimonero 1 Beure aigua en gran quantitat. Ex.: En deu minuts s'ha begut tot el pitxer; este beu més que les baques del llimonero. SIN.: *beure més que un trull*. 2 Beure alcohol en quantitat. Ex.: Va vindre fent esses i no s'aclaria a parlar; beu més que les baques del llimonero, no va mai clar. SIN.: *empinar el colze, beure com un trull, ser una esponja, ser una cuba*.

bramar com una tonyina Estar furiós/osa. Ex.: No sé què li deuria haver passat a Pasqualet, però anava bramant com una tonyina. SIN.: *estar com un bou, estar encés/a, encendre 's la sang, posar-se a la figuereta, fer-se-li de nit (a algú), estar que bufa, estar més encés que el tio de la veta*.

bufar en caldo gelat Voler aparentar el que no s'és, especialment quant a la riquesa. Ex.: Que el pare de la regina pague un bou en festes, és voler bufar en caldo gelat, perquè no cal. SIN.: *estirar més el braç que la mànega*.

buidar el pap Dir tot el que cal, normalment amb inducció d'una altra persona. Ex.: El vaig agarrar per banda i li vaig buidar el pap; ara ja ho sé tot. SIN.: *buidar la panxa, escudellar-ho tot ben escudellat, dir-ho punt per agulla, contar-ho fil per randa*.

buidar la panxa Incitar a parlar a algú per tal d'obtenir la informació que interessa. Ex.: Sempre que parla amb ella li buida la panxa i s'entera de tot el que passa en esta casa. SIN.: *buidar el pap*.

bullir a gallos Arribar un líquid a l'estat d'ebullició. Ex.: Carne, apaga el foc, que açò ja bull a gallos.

buscar les cosquerelles (a algú) Importunar. Ex.: És un xicot molt pacífic, però si li busques les cosquerelles s'encendrà. SIN.: *fer la mà (a algú), fer la punyeta, buscar les puces, buscar raons, tirar cantals al terrat d'un altre*.

buscar les puces (a algú) Importunar. Ex.: És molt impertinent, però a mi que no em busque més les puces que la tindrem. SIN.: *buscar les cosquerelles, buscar raons, tirar cantals al terrat d'un altre*.

buscar raons (a algú) Provocar. Ex.: No vingueu buscant-me raons i deixeu-me tranquil·la. SIN.: *buscar les cosquerelles, buscar les puces*.

buscar una agulla en un paller Fer una recerca difícil o infructuosa. Ex.: Voler saber quina de totes estes pedres t'ha caigut de la butxaca, és com buscar una agulla en un paller.

cagar ascletes Tindre un fort cabreig. Ex.: De vore que jo cobraré més que ell està que caga ascletes. SIN.: *cagar tomates*.

cagar cul per amunt Equivocar-se. Ex.: Esta vegada em pareix que hem cagat cul per amunt. SIN.: *clavar la pota, beure oli, cagar-la*.

cagar dins del mateix comú Avenir-se fins en les coses més íntimes. Ex.: Fa un any no es deien ni boja i ara caguen dins del mateix comú; sempre van juntes. SIN.: *fer-s'ho a trossos, fer-se molt, anar la corda on va el poal, menjar sopes junts totes les nits, estar a partir un pinyó*.

cagar el basto (alguna cosa) Sorprendre, resultar excepcional. Ex.: S'ha comprat una casa que caga el basto. SIN.: *ser (alguna cosa) de collons de mico*.

cagar moll i xafar dur Ser aparentment dèbil de caràcter, però reaccionar violentament per no res; ser rancorós/osa, tindre males intencions. Ex.: No te fies d'ella, que eixa és de les que caguen moll i xafen dur. SIN.: *mossegar fondo, tindre verí, ser més malla que un tir*.

cagar per mig cul i guardar-se l'altre mig per a la vellesa Ser extremadament tacany. Ex.: Eixe per no gastar és capaç de cagar per mig cul i guardar-se l'altre mig per a la vellesa. SIN.: *no menjar per no cagar*.

cagar-la Fer alguna cosa desencertada, errar, equivocar-se. Ex.: Va elegir el núm. 7 i la va cagar perquè va eixir el número 8. SIN.: *cagar-ho*.

cagar-les totes juntes Obtindre un càstig; patir una situació dolenta per algun dany que s'ha fet amb anterioritat. Ex.: Tant valent que era abans, i ara les caga totes juntes; sempre ho voràs igual. SIN.: *engolir-se-les com els dos punys, cagar-ho tot junt*.

cagar-se de por Acovardir-se. Ex.: Diuen que és molt valent, però quan es va vore en perill es va cagar de por. SIN.: *cagar-se en garres, cagar-se damunt, cagar-se en els pantalons, cagar-se les calces, no tocar la camisa el cos*.

cagar-se en algú (o en alguna cosa) Manifestar-li rebuig i ira. Ex.: Em cague en la mare que t'ha parit!

cagar-se en els pantalons Acovardir-se. Ex.: Primer era molt valent, però quan va vore que tots anaven contra ell, es va cagar en els pantalons. SIN.: *cagar-se damunt, cagar-se en garres, cagar-se les calces, cagar-se de por.*

cagar-se en garres Acovardir-se, sentir por. Ex.: Si vas cara a ell, segur que es caga en garres. SIN.: *cagar-se damunt, cagar-se de por, cagar-se en els pantalons, cagar-se les calces, no tocar la camisa el cos.*

calçar-se-la al revés Resultar perjudicat/ada per algun assumpte en el qual no s'ha posat bona intenció. Ex.: Volia que jo anara fora, però se l'ha calçada al revés perquè el qui ha anat fora ha sigut ell. SIN.: *dur en el pecat la penitència, tocar-se-la.*

calfar-se el cap 1 Fatigar-se mentalment. Ex.: Es calfa a muntó el cap per traure les oposicions. SIN.: *trencar-se el cap, eixir-li fum per les orelles.* 2 Exaltar-se, cavil·lar en excés i en detriment propi. Ex.: Des que vaig discutir amb el teu nòvio, no pare de calfar-me el cap i no puc dormir de nit. SIN.: *tenir l'enrònia, tindre el mateix testet dins del cap, no anar-se'n (algú o alguna cosa) del cap.*

callar com un/a puta Callar alguna cosa, tot i saber que aquest silenci perjudica algú. Ex.: Ella sabia la veritat, però no em va defendre quan m'atacaven; va callar com una puta. SIN.: *cosir-se la boca.*

cantar com una escopeta de fira Actuar de manera contrària o diferent a la que s'espera o es considera correcta. Ex.: La concursant va cantar com una escopeta de fira; no va encertar cap pregunta. SIN.: *collir figues.*

cantar les quaranta Reprotxar. Ex.: El va cridar al seu despatx i li va cantar les quaranta; ja estava fart de tants abusos. SIN.: *tirar a la cara.*

canviar de disc Canviar de conversa o de costum. Ex.: Au, canvia el disc, que ja estem farts de sentir sempre el mateix.

canviar de pell Tranformar-se, en sentit positiu. Ex.: M'he alegrat de vore'l perquè ha canviat de pell. No pareix el mateix.

carregar el mort (a algú) 1 Imputar-li un fet Ex.: No sabem qui ha ratllat la porta; li han carregat el mort al xiquet del conserge. 2 Endossar-li una tasca desagradable. Ex.: Com jo me n'havia d'anar de vacances, vaig carregar el mort de les matrícules a la meua amiga. SIN.: *endossar el mort.*

carregar-s'ho tot al llom 1 Responsabilitzar-se en excés. Ex.: Maria patix massa perquè s'ho carrega tot al llom; jo li dic que es deixi ajudar.

carregar-se el mort Eixir perjudicat/ada d'algun assumpte. Ex.: En eixa casa és Dolorettes la qui se carrega el mort de la faena, perquè els altres entren i n'ixen, però ella sempre està allí. SIN.: *carregar-se el motle, ballar amb la més lletja, ser el sac de les porrades.*

caure com un cànter d'aigua (alguna cosa) Molestar. Ex.: Quan va saber que Lluís festejava amb Encarna, li va caure com un cànter d'aigua. SIN.: *caure garres avall.*

caure com un sac Desplomar-se. Ex.: Estava dret i va caure com un sac; havia perdut el coneixement.

caure de tòs Sorprendre's en gran manera. Ex.: Quan ho sapieu, caureu de tòs. SIN.: *quedar-se de pedra, quedar-se com els del miracle, quedar-se més parat que un sant, quedar-se gelat, quedar-se amb la boca al costat, quedar-se amb la boca oberta, quedar-se com els de Betlem.*

caure el pèl Ser inculpat/ada i pagar la pena. Ex.: Em caurà el pèl per haver firmat aquells xecs, però jo no sabia que eren falsos.

caure en desgràcia Perdre la consideració d'algú. Ex.: Va caure en desgràcia de l'entrenador i ja no va jugar cap partit més.

caure en gràcia Agradar. Ex.: Val més caure en gràcia que ser graciós. SIN.: *tallar el melic (a*

algú).

caure garres avall (alguna cosa) Molestar. Ex.: Li va caure garres avall que jo anara a la boda. SIN.: *caure un cànter d'aigua, caure la llonganissa a la cendra.*

caure gros Resultar algú antipàtic. Ex.: Cada dia em cau més gros; només em faltava saber que s'ha deixat a la dona i als fills. SIN.: *tindre (algú) a la gola, no "traga r-se" (a algú).*

caure la bava Complaire's en la consideració d'alguna cosa. Ex.: Quan veu la seua filla li cau Ja bava. SIN.: *estar més ample/a que llarg/a, estar tou/tova, no cabre per eixa porta.*

caure la bena dels ulls Desenganyar-se. Ex.: Quan li caiga la bena dels ulls i ho comprega tot, ja ho plorarà. SIN.: *obrir els ulls.*

caure la cara de vergonya Avergonyir-se. Ex.: Em cau la cara de vergonya de vore com tracta els pares; ell, en canvi, es queda igual. SIN.: *fer-se de tots els colors.*

caure la llonganissa a la cendra Tindre una gran decepció. Ex.: Quan va vore la casa, li va caure la llonganissa a la cendra; no podia ser més horrible. SIN.: *quedar-se més gelat que la neu, caure garres avall, caure com un cànter d'aigua.*

caure sempre de peus Tindre sort. Ex.: Pareix que siga mentida, però quan cau, cau sempre de peus; té molta sort. SIN.: *tindre més sort que els penjats, ser llepat/ada.*

clavar la pota Equivocar-se. Ex.: El dia que el vas quedar a casa la teua sogra, vas clavar la pota; ara ja estàs bé allí per sempre. SIN.: *fer-ho pols.*

collir figues Actuar una persona de manera contrària o diferent al que és habitual o s'espera d'ella. Ex.: El porter de l'equip va collir figues un parell de vegades durant el partit; així no farem res. SIN.: *cantar com una escopeta de fira.*

començar la casa pel terrat Emprar un procediment equivocat. Ex.: El primer que has de fer és parlar amb ta mare; no vulgues començar la casa pel terrat. SIN.: *començar la casa per la teulada, clavar el clau per la cabota.*

contar fil per randa (alguna cosa) Contar detalladament alguna cosa. Ex.: Va vindre i em va contar fil per randa l'inici del seu festeig. SIN.: *contar fil per agulla, dir-ho fil per randa, dir-ho punt per punt, dir-ho fil per agulla.*

córrer com un llamp Ser veloç. Ex.: El teu gos corre com un llamp; no hi ha ningú que pugua agarrar-lo. SIN.: *ser un llamp, ser el tren, córrer més que el tren, paréixer l'AVE.*

córrer l'andola Eixir molt, anar sempre d'un lloc a un altre. Ex.: No està mai en casa; totes les vesprades se'n va a córrer l'andola. SIN.: *ser correu, ser gambal, no parar en torreta, córrer seca i meca.*

córrer més que el vent Ser molt ràpid/a. Ex.: No sé com ho has pogut fer tan de pressa; corres més que el vent. SIN.: *ser el tren, paréixer l'AVE, ser un llamp, anar com una centella.*

córrer més que Meló 1 Córrer, anar de pressa. Ex.: Has anat i has tornat en un quart; corres més que Meló. SIN.: *tocar-li les cames al cul (a algú), paréixer l'AVE, ser el tren, córrer com un gamo.* 2 Anar a molts llocs i vore moltes coses. Ex.: No te deixes res per vore, corres més que Meló. SIN.: *córrer l'andola, no parar en torreta, ser gambal, ser correu.*

córrer més que un matakà Anar a molts llocs i vore moltes coses. Ex.: No te deixes res per vore; corres més que un matakà. SIN.: *córrer l'andola, rodar més que un xavo fals, córrer més que Meló, córrer seca i meca.*

córrer seca i meca Haver viatjat molt i haver vist moltes coses. Ex.: Ho has vist tot perquè has corregut seca i meca. SIN.: *rodar més que un xavo fals, córrer més que un matakà, córrer més que Meló.*

córrer, la butxaca Gastar-se diners, per causa d'altri. Ex.: L'última volta que el meu germà va estar a l'hospital, em va córrer a muntó la butxaca perquè tots els dies havia de llogar un taxi.

SIN.: *escórrer la butxaca, rascar-se la butxaca.*

cosir-se la boca Decidir romandre en silenci. Ex.: S'ha cosit la boca i no hi ha ningú que li traga res. SIN.: *pegar-se un punt a la boca, ser la boca un aljub, no piular; fer de la boca un calçetí.*

costar un renyó Pagar un preu excessiu per alguna cosa. Ex.: S'ha comprat un xalet que li ha costat un renyó. SIN.: *costar el bo de la post.*

coure com una retrama Coure. Ex.: Eixe unguent cou com una retrama; ja no me'n posaré més.

covar el constipat Curar-se el constipat. Ex.: No he anat al cine perquè m'he quedat a casa a covar el constipat.

criar malves Estar enterrat de temps. Ex.: Vicent ja fa tres anys que cria malves, pobre.

cridar-se andana Fer el desentés. Ex.: Quan van dir els noms dels qui havien de ser els nous clavaris, ell va fer com si es cridara andana. SIN.: *fer el bovo per no anar a servir, fer el moixo.*

curar-se en salut Actuar en previsió d'alguna cosa. Ex.: Esta nuvolada amenaça amb pluja; jo vaig a curar-me en salut i a agarrar el paraigües.

deixar més net que sant Paulí (algú) Arruïnar una persona. Ex.: El soci el va deixar més net que sant Paulí; ara no es fan. SIN.: *deixar pe/atiada, deixar (algú) amb la figa al mig les cames, deixar (algú) amb el que té al mig les cames, deixar (algú) amb les castanyes a la mà.*

deixar a l'altura del betum (algú) Desprestigiar, ofendre. Ex.: Li va dir tantes coses, que el va deixar a l'altura del betum.

deixar a un racó Discriminar algú amb un tracte d'inferioritat. Ex.: Ara els amics l'han deixat a un racó i ningú no s'enrecorda d'ell; tot això per la beguda. SIN.: *deixar de banda, apartar a un costat (a algú).*

deixar amb la paraula a la boca Deixar algú sense acabar de parlar per mostrar-li rebuig. Ex.: Quan vaig sentir aquelles paraules, vaig fer mitja volta i me'l vaig deixar amb la paraula a la boca. SIN.: *no deixar acabar de parlar.*

deixar amb un pam de nas Deixar algú sorprès, en el sentit de frustrat. Ex.: Quan li vaig anomenar la carta, me'l vaig deixar amb un pam de nas; no va saber què respondre'm. SIN.: *deixar amb la boca al costat, deixar més parat que un sant, deixar més gelat que la neu, deixar mocat (a algú),* vg. tb. *quedar-se amb un pam de nas, quedar-se amb la boca al costat, quedar-se mocat, quedar-se més parat que un sant, quedar-se més gelat que la neu, quedar-se lluït/ida.*

deixar com un drap mal llavat Denigrar, insultar, tractar malament. Ex.: La va deixar com un drap mal llavat davant de tots. SIN.: *deixar a l'altura del betum,* vg. tb. *tractar com a un drap mal llavat.*

deixar córrer 1 Desistir. Ex.: Fa anys va començar estudis de medicina, però ho va deixar córrer. **2** No donar importància. Ex.: Diga el que diga, tu deixa-ho córrer i no li faces cas; no està massa bé del cap.

deixar de banda Excloure. Ex.: Està enfadat perquè enguany a la Cooperativa l'han deixat de banda. SIN.: *deixar a un racó.*

deixar en l'estacada Desemparar. Ex.: Quan va vore que el negoci anava malament, va desaparèixer i em va deixar en l'estacada. SIN.: *deixar empantanat/ada, embarcar La gent i quedar-se en terra.*

deixar mocat/ada Contestar a una persona un rebuf que no admet rèplica. Ex.: Li vaig dir allò de la casa i me'l vaig deixar mocat. SIN.: *Deixar amb un pam de nas, deixar de pedra, deixar més parat que un sant, deixar amb la boca al costat, tapar la boca.*

deixar mort/a Sorprendre en gran manera. Ex.: Amb això que m'has dit, m'has deixat mort; no m'ho haguera imaginat mai. SIN.: *deixar de pedra, deixar gelat, deixar més gelat que la neu,*

deixar sense sang.

deixar sec/a Matar. Ex.: Va deixar sec al conill amb un colp de maça.

deixar-hi la pell Perdre-ho tot o morir per una empresa. Ex.: S'ha deixat la pell com a jornalier d'esta família i ara que està malalt no van a vore'l. SIN.: *pagar amb la pell (alguna cosa)*.

demanar permís a una cama per menejar l'altra Ser una persona lenta. Ex.: No s'afanya mai en res; és dels qui demanen permís a una cama per a menejar l'altra. SIN.: *ser d'ací ho tinc i ací ho porte, tindre melsa, no suar ni fer-se roig, adormir-se com l'algeps*.

descansar-se (amb algú) Confiar-se. Ex.: Vinc a descansar-me amb tu perquè el secret de tots estos anys m'ha fet pols. SIN.: *descarregar la consciència*.

descarregar (l'oratge) Pedregar. Ex.: Ací no ha fet gens de mal, però deu haver descarregat en un lloc o altre. **descarregar la mà** Pegar. Ex.: Com era un xiquet tan malcregut, li vaig haver de descarregar la mà. SIN.: *fer-li llenya al bombo, tocar-li la careta*.

descobrir el pastís Descobrir l'engany. Ex.: Estos dos ho han embolicat tot; si es descobreix el pastís ho pagaran car perquè han arruïnat molta gent. SIN.: *vore's el "robo" (d'algú), vore's el "plumero" (d'algú)*.

dir de tot Insultar. Ex.: Es va indignar tant amb el seu soci que li va dir de tot. SIN.: *dir del mal que té de morir (a algú)*.

dir hui blanc i demà negre Ser una persona molt voluble. Ex.: No saps mai què fer amb ella perquè hui diu blanc i demà diu negre. SIN.: *ser veleta, anar avant i arrere, marejar el sol de migdia*.

dir més que carota (a algú) Ofendre algú. Ex.: Van començar a renyir i Pep li'n va dir més que carota. SIN.: *dir-li'n més que a un gos (a algú)*.

dir quatre paraules ben dites (a algú) Dir el que es pensa a algú, tot i sabent que aquest no ho rebrà de bon grat. Ex.: Li vaig dir quatre paraules ben dites i ja no va tindre gana de molestar-me més.

doblar l'esquena Treballar. Ex.: Eixe no ha doblat l'esquena en tota la seua vida.

donar a entendre Significar. Ex.: Com no m'ha convidat al bou, m'ha donat a entendre que no vol que vaja a sa casa.

donar ales Encoratjar algú perquè seguisca amb la seua actitud. Ex.: No veus que en casa li donen ales! El xiquet és cada dia més maleducat. SIN.: *riure les gràcies, donar vaja*.

donar bombo (a alguna cosa) Donar difusió. Ex.: Han donat molt de bombo a les declaracions del capellà; hi ha qui té gana de crear polèmica amb les coses de l'Església.

donar carabassa 1 Reprovar. Ex.: Al darrer examen li han donat carabassa; haurà de repetir-lo. 2 Menysprear. Ex.: Sempre em donen carabassa tots els xics; ja no sé què fer. SIN.: *dir (a algú) que faça carril i via ampla*.

donar carta blanca (a algú) Autoritzar. Ex.: El mestre ha donat carta blanca als pares perquè organitzen el final del curs. SIN.: *donar mànegues amples, donar solta*.

donar compte 1 Informar sobre alguna cosa o donar-ne justificació. Ex.: Vull viure en ma casa perquè no m'agrada haver de donar compte a ningú del que faig. 2 Presentar una denúncia. Ex.: M'han robat el cotxe i he anat a donar compte. SIN.: *donar part*.

donar corda 1 Instigar algú perquè continue parlant. Ex.: Quan el veu enfadat li agrada donar-li corda perquè s'acalore més encara. SIN.: *ficar llenya, encendre la sang (a algú)*. 2 Remuntar la part propulsora d'un mecanisme de rellotgeria o semblant. Ex.: Si no dones corda al despertador, demà de matí no tocarà.

donar cova Donar la raó a algú. Ex.: Si tu no li donares cova, ella no aniria a ta casa.

donar el passaport Despatxar algú. Ex.: Van vore que aquell xicot no els convenia i li van donar el passaport ràpidament. SIN.: *enviar (algú) a fer la mà, donar-li el passe volant.*

donar els duros a quatre pessetes Negociar perdent-hi. Ex.: Quan ha sabut que cobraria tan poquet s'ha desil·lusionat; no havia cavil·lat que ningú no dona els duros a quatre pessetes.

donar fum en lloc de llum Empastrar un assumpte encara més. Ex.: Si eres un pare que dones fum en lloc de llum, els teus fills seran uns maleducats.

donar gat per llebre Enganyar. Ex.: El tender es pensa que estic bova; volia donar-me gat per llebre. SIN.: *fer el timo de l'estampeta, pegar-la.*

donar l'alta Posar en actiu un malalt per part del metge corresponent; declarar-lo sa. Ex.: Hui ja m'han donat l'alta; demà ja aniré a treballar.

donar la baixa Declarar inactiva una persona per motius de malaltia. Ex.: Li han donat la baixa perquè no pot estar dret.

donar la dreta (a algú) Cedir la preferència. Ex.: Va voler donar-li la dreta al president perquè és major i tot això; jo li ho aplaudisc.

donar la llet Fastidiar algú o alguna cosa a una persona. Ex.: Ton pare em dona la llet tots els dies perquè li compre la finca. SIN.: *donar la llanda, ser llandós, ser enfadós, donar-ne pel sac, moure el testet.*

donar la mà i agarrar-se tot el braç Aprofitar-se negativament de la confiança que algú ofereix. Ex.: Li he donat la mà i s'ha agarrat tot el braç; jo amb persones així no m'agrada tindre amistat perquè només van a vore què trauen. SIN.: *ser profitós/a, anar a vore què s'hi trau.*

donar la píndola Donar una mala notícia. Ex.: Va vindre a dir-me això de l'accident dels xics de Sogorb i em va donar la píndola; si ho arribe a saber, no li òbric. SIN.: *donar el te, donar el refresquet, donar un dolor de ventre.* 2 Ser excessivament atent/a amb algú per obtenir un benefici. Ex.: Li vaig haver de donar la píndola al sinyo Pasqual perquè ens deixara actuar al teatre de la Caixa. SIN.: *fer-li la pilota, ballar-li els nanos.*

donar llargues Prorrogar. Ex.: Joan va donant-me llargues perquè no sap com solucionar-me l'assumpte de la impressora.

donar mànegues amples Ser tolerant. Ex.: Li vaig donar mànegues amples perquè triara l'habitació que vulguera. SIN.: *donar carta blanca, fer la vista grossa, alçar la mà.*

donar més faena que un/a xiquet/a a dida Requerir atencions una persona. Ex.: Mare, em dona més faena que una xiqueta a dida.

donar més faena que una unça de cucs Requerir moltes atencions. Ex.: Estos xiquets donen més faena que una unça de cucs.

donar més pena que una brossa dins de l'ull Molestar moltíssim. Ex.: Pareix que la teua sogra te done més pena que una brossa dins de l'ull, pobra dona.

donar paraula Prometre. Ex.: El corredor m'ha donat paraula que demà em colliran les taronges.

donar part Denunciar, notificar. Ex.: Em van furar la cartera al mercat i vaig anar a donar part a la policia. SIN.: *donar compte.*

donar pel cul Fer algun mal a algú. Ex.: Tan de confiar en ells i al final me van donar pel cul; una altra volta no em fiaré tan prompte. SIN.: *donar pel sac.*

donar per fet Creure segura alguna cosa. Ex.: Com jo donava per fet que vindríeu, vaig fer una coca; després, va sobrar tota.

donar per perdut Considerar perdut. Ex.: Tu els cinc milions dona'ls per perduts; si després te'ls tornen, això que t'has trobat.

donar solta Lliurar d'una obligació. Ex.: El mestre va donar solta als xiquets la vespra de la festa major perquè anaren a la fira. SIN.: *alçar la mà*.

donar terra Enterrar. Ex.: Demà a les deu anirem al cementeri a donar-li terra.

donar una satisfacció Revenjar-se verbalment. Ex.: Va vindre a donar-me la satisfacció de no haver-la convidada a la boda. SIN.: *donar el refresquet, tornar les pilotes*.

donar vaja Encoratjar, animar a dur a terme accions negatives. Ex.: El xiquet ha eixit tan maleducat perquè li han donat molta vaja.

donar-li'n més que a un músic (a algú) Apallissar algú. Ex.: Ara quan vingues a casa te'n donaré més que a un músic, monyicot! SIN.: *fotre una tana, donar-ne de vint-i-cinc*.

donar-ne de vint-i-cinc (a algú) 1 Apallissar. Ex.: Abans en escola els mestres ens en donaven de vint-i-cinc. SIN.: *fotre una tana, fer llenya al bombo*. 2 Incordiar. Ex.: S'ha estat ací tota la vesprada i n'ha donat de vint-i-cinc amb el futbol.

donar-ne pel sac 1 Ser pesat (algú); fastidiar (a algú) alguna cosa o assumpte. Ex.: Aquesta aixeta me'n dóna pel sac; l'apanye i es torna a trencar de seguida. SIN.: *ser llandós/a, donar la llanda, moure el testet, fer ti-qui-tec-tiqui-tec figures en sac, donar la llet*. 2 Fer algun mal a algú. Ex.: No deixes que te donen pel sac. Demana els diners que són teus. SIN.: *donar pel cul*.

donar-se aire Apressar-se a fer alguna cosa. Ex.: Empar, dóna't aire que perdràs el tren.

donar-se-les de Vantar-se, voler passar per. Ex.: És un bon home, però se les dóna massa de sabut.

dormir com les llebres Tindre el son lleuger i despertar-se per qualsevol cosa. Ex.: Ma mare no pot sentir ni que vola la cortina; en un punt es desperta; dorm com les llebres.

dormir la mona Dormir després d'embriagar-se. Ex.: Com anit va beure tant, hui està tot el dia dormint la mona.

dormir més que la maredéu d'agost Dormir molt. Ex.: Et passes la vida dormint, no sé com pots; dorms més que la maredéu d'agost.

dormir planet Tenir un son profund a causa del cansament. Ex.: Esta nit sí que dormirem planetes; hem anat a peu a la muntanyeta de Sant Antoni i n'hem tornat. SIN.: *caure plegat/ada, caure com meló*.

dur en el pecat la penitència Eixir malparat/ada d'algun assumpte en el qual primer s'ha perjudicat una altra persona. Ex.: Em va deixar per casar-se amb ella, però ara en el pecat du la penitència; no el deixa anar a cap lloc. SIN.: *calçar-se-la al revés, calçar-se-la, tocar-se-la*.

dur l'olla al cul Anar algú molt de pressa. Ex.: On vas tan corrent? Pareix que dugues l'olla al cul. SIN.: *tocar les cames el cul*.

dur més merda que un palo galliner Anar una persona molt bruta. Ex.: Eixos xiquets sempre han dut més merda que un palo galliner; no els han llavat en la vida. SIN.: *dur més merda que un carro de gitanos*.

dur més palo que un burro Rebre moltes palisses una persona. Ex.: Quan era xicotet, Joan duia més palo que un burro, però ell es quedava igual. SIN.: *dur més palo que un burro gitano*.

dur ulleres de cul de got Ser miop i portar les ulleres amb el vidre molt gros. Ex.: La meua mestra és aquella que du les ulleres de cul de got.

durar més que un cul de morter Tindre una vida llarga. Ex.: El teu avi durarà més que un cul de morter; ja té més de noranta anys i està la mar de bé.

eixir al rei que fa quinze Tardar a produir-se alguna cosa.

eixir amb la màrfega a rastrons Descobrir-se que algú ha mantingut relacions sexuals en secret. Ex.: La filla de Doménec ha eixit amb la màrfega a rastrons; està prenyada de tres mesos.

eixir bromera per la boca 1 Patir un atac. Ex.: Quin sobresalt vam tindre l'altre dia; conforme estàvem dinant al teu sogre va començar a eixir-li bromera per la boca; era una atac d'epilèpsia. 2 Cridar acaloradament una persona; estar molt furiosa. Ex.: Si l'hagueres sentida; li eixia bromera per la boca, mira si estava acalorada. SIN.: *eixir foc per la boca, estar com un bou.*

eixir de la punta de la granera un tir Succeir allò que semblava impossible. Ex.: Ja sé que no estàs preparada per a l'oposició, però tu eixe dia vés, que una vegada va eixir de la punta de la granera un tir.

eixir del pas Salvar una situació de compromís. Ex.: M'he posat estes sabates per eixir del pas; és que no en tinc unes altres ací. SIN.: *vg. quedar bé.*

eixir el tir per la culata Fracassar en l'intent de fer mal a una altra persona. Ex.: Volia que no anàrem al viatge, però li va eixir el tir per la culata, perquè hi vam anar tots. SIN.: *fer salat; anar-se'n amb la cua feta, estirar-se els cabells.*

eixir foc per la boca Cridar acaloradament una persona, bé per tal d'atacar o criticar una altra, o bé per expressar una queixa o un conflicte. Ex.: Quan contava la seua disputa amb el marit, li eixia foc per la boca. SIN.: *eixir bromera per la boca.*

eixir-ne escaldat/ada Eixir malparat/acta d'un assumpte. Ex.: Va voler aclarir les coses i va eixir escaldat. SIN.: *xafar-se els dits, eixir-ne fotut i escalabrat; passar-li (a algú) bon bac i sense figa, anar per llana i tomar esquilat.*

eixir-se'n de mare 1 Desbordar-se. Ex.: Ha plogut tant que el riu se n'ha eixit de mare. 2 Irritar-se. Ex.: Quan va sentir que l'acusaven d'això, se'n va eixir de mare i va començar a insultar a tots. SIN.: *tirar foc per la boca, bramar com una tonyina.*

eixir-se'n el pusterol (a algú) Fer molta força. Ex.: Per menejar esta taula he de fer tanta força que tinc por que se me n'isca el pusterol.

eixir-se'n el secret de la sària pel cornaló Descobrir-se una cosa que algú pretenia que fóra secret. Ex.: Quan va des-cobrir la gravadora, va dir: "Ah, amiga, el secret de la sària se n'ha eixit pel cornaló!". Jo no haguera volgut que s'en-terara que estava gravant el que em deia.

embarcar la gent i quedar-se en terra Induir els altres a actuar i no participar-hi Ex.: M'ha fet ganes d'anar al viatge i ara ell no ve; sempre fa igual: embarca la gent i es queda en terra. SIN.: *deixar en l'estacada.*

embolicar el credo Complicar les coses. Ex.: Quan ja estava tot clar, va entrar Vicent i va embolicar el credo. Ara estem igual. SIN.: *girar-ho tot al revés, ficar mal, ser més mentiros que Pota, ser més mentirós que Gepeta.*

empinar el colze Tenir per costum beure alcohol. Ex.: Si no li agradara tant empinar el colze, seria un xic a muntó graciós, però no va mai clar. SIN.: *beure com un trull, ser borrarxet, ser una esponja, beure més que les haques del llimonero.*

emportar-se la palma Reunir el mèrits suficients per a destacar en una activitat, situació o característica. Ex.: El teu germà s'endú la palma de parlador; no ha parat en tota la vesprada.

encendre la sang (a algú) Irritar fortament algú. Ex.: Només fas que encendre-li la sang, a ton pare. No sé per què ho fas, si saps que ell està delicat de salut. SIN.: *traure de polleguera.*

encendre's la sang Enfadar-se molt. Ex.: A mi, totes eixes injustícies m'encenen la sang. SIN.: *posar-se a la figuereta, fer-se-li de nit (a algú), bramar com una tonyina, estar (algú) que bufa, bufar com un bou, estar com un bou.*

endossar el mort Fer que algú carregue amb allò inservible o que ens fa nosa. Ex.: Sempre que vaig a les rebaixes m'endossen el mort; compre coses que després no utilitze. SIN.: *carregar-se el mort.*

engolir-se-les com els dos punys Aguantar una situació desagradable, contenir una reacció. Ex.: Esta dona tota la vida se les ha engolides com els dos punys amb l'home; en eixa casa

sempre s'ha fet el que ell ha volgut. SIN.: *"tragar" quina, patir les anacoretas, cagar-les totes juntes, cagar-ho tot junt.*

ensenyar les dents Enfrontar-se, amenaçar. Ex.: Si fa falta que li ensenyés les dents, li les ensenyés, però que no et prenga més el pèl. SIN.: *traure les ungles, mossegar fondo.*

ensenyar les vergonyes Fer vore els òrgans sexuals. Ex.: Diuen que no està bé del cap perquè va eixir al balcó ensenyant les vergonyes. SIN.: *anar en conill.*

enterrar-se en vida Recloure's. Ex.: Si no ixes de casa, t'enterraràs en vida; has de manejar-te! SIN.: *ficar el cap entre les cames, ficar el cap baix l'ala.*

entrar en raó Deixar una actitud equivocada. Ex.: Volia anar al poble i tornar a peu a l'edat que té; per fi l'hem fet entrar en raó. SIN.: *donar el braç a tòrcer.*

entrar pels ulls Captar l'atenció per mitjans visuals. Ex.: Estes pastes entren pels ulls.

entrar per l'ull dret Agradar. Ex.: La nova mestra li ha entrat per l'ull dret i ara estudia molt. SIN.: *caure en gràcia.*

entrar per l'ull esquerre Desagradar. Ex.: Els jugadors d'eixe equip m'han entrat tots per l'ull esquerre; no pense vore cap partit. SIN.: *entortar-se la castanya (amb algú), no "tragat-se" (algú).*

entrar per una orella i eixir per l'altra Es diu d'allò que algú no vol atendre. Desatendre. Ex.: Quan jo li parlo, per l'una orella li entra i li ix per l'altra; no sap mai el que li he dit. SIN.: *fer-se la mà, fer-se la mà amb el bombo i amb la música.*

entropessar amb els collons Tindre circumstàncies adverses. Ex.: El qui és desgraciat amb els collons entropessa; veges tu, em faltava ara la mort de mon pare. SIN.: *tindre-ho lleig.*

enviar a mamar plats d'olla (algú) Maleir una persona, insultar-la, no voler saber res d'ella. Ex.: La vaig enviar a mamar plats d'olla; no vull que em torne a parlar en la vida. SIN.: *enviar a fer la mà, fer creu i ratlla (amb algú), dir del mal que s'ha de morir, enviar a cagar, enviar a fer punyetes, enviar a "paseo", enviar a prendre pel cul, enviar a prendre pel sac, enviar a pastar fang.*

enviar a pastar fang (algú) Maleir una persona, no voler saber res d'ella. Ex.: Ha enviat el nòvio a pastar fang; ara no vol saber res de festejos. SIN.: *enviar a fer la mà, fer creu i ratlla (amb algú), enviar a cagar, enviar a fer punyetes, enviar a "paseo", enviar a prendre pel cul, enviar a prendre pel sac, enviar a mamar plats d'olla.*

enviar com el pèl de la pasta (algú) Actuar de manera grossera amb alguna persona, despreciar-la, llevar-se-la de damunt. Ex.: Al final l'ha enviada com el pèl de la pasta i ella se n'ha anat plorant.

enviar a fer la mà (algú) Maleir una persona; enviar-la lluny; no voler saber res d'ella. Ex.: Si em tornes a fer això, t'enviaré a fer la mà. SIN.: *enviar a mamar plats d'olla (algú), enviar a pastar fang, enviar al pati bordell, enviar a tocar-se les anques, enviar a tocar-se els collons, enviar a tocar-se la figa, enviar a tocar-se el nas, enviar a tocar-se la panxa, enviar a tocar-se allò que fa riure, enviar a cagar; enviar a pondre, enviar a tirar pedrades als gossos.*

enviar a la dula Deixar els pares els xiquets sense control al carrer en hores que molesten el veïnat. Ex.: Per voler estar lliures envien els xiquets a la dula i ací no hi ha qui faça la sesta.

escampar el poll Anar-se'n d'un lloc. Ex.: Al cap de cinc minuts d'actuació allí no quedava ningú; tots havíem escampat el poll. SIN.: *picar sola.*

escampar la boira Passejar per distraure's. Ex.: Vés-te'n a escampar la boira, que no has eixit en tota la vesprada. SIN.: *distraure's el pensament, desemboirar-se el cap.*

escarotar el galliner Posar desordre. Ex.: Sempre que véns, escarotes el galliner; ja s'ha acabat de poder treballar. SIN.: *ser (o haver-hi) una mala cabra.*

escórrer la butxaca Deixar sense diners. Ex.: L'obra que he fet en casa m'ha escorregut bé la butxaca. SIN.: *escurar la butxaca, eixugar la butxaca, quedar-se net, quedar-se més net que Sant Paulí, no tindre cap perra.*

escudellar-ho ben escudellat Contar una cosa detalladament. Ex.: Ara que ja ho saps, perquè segur que Vicent t'ho ha escudellat ben escudellat, dis-me, què et sembla? SIN.: *contar-ho punt per agulla, contar-ho fil per agulla, contar-ho fil per randa, dir-ho punt per agulla, contar-ho amb pèls i senyals, contar-ho des que va dir "avemaria".*

esperar amb caneleta Esperar amb il·lusió; desitjar moltíssim que una cosa ocorregui. Ex.: Espera el Nadal amb caneleta per poder anar a vore el seu promés. SIN.: *vg. fer caneleta els ulls.*

estalviar-se una pixarrada Plorar abundantment. Ex.: Ha estat tota la vesprada plorant sense motius; una bona pixarrada que s'haurà estalviat. SIN.: *plorar a llàgrima viva, plorar com una Magdalena.*

estampar els cinc dits a la cara Bufetejar. Ex.: Li va estampar els cinc dits a la cara sense deixar-lo parlar. SIN.: *tocar la careta, girar la cara.*

estar al plat i a les tallades (algú) Ser curiós/a i indiscret/a. Ex.: Clar que t'enteres de tot, perquè t'agrada estar al plat i a les tallades! SIN.: *voltejar i anar a la processó.*

estar que bufa (algú) Mostrar-se furiosa una persona. Ex.: El rector està que bufa perquè no hi ha cap xiquet que vulga prendre la comunió. SIN.: *estar com un bou, estar calent, bufar com un bou.*

estar a les últimes Estar a punt de morir-se. Ex.: Ma tia està a les últimes; el metge ha dit que no hi ha res a fer. SIN.: *estar per a sopes i rosaris, estar més allà que ací, estar amb un peu allà i l'altre ací, estar per a tot, no haver-hi res afer, quedar-li poques pelades (a algú), quedar-li poques tallades de cabell (a algú).*

estar a tot i a totes Estar disposat a tot. Ex.: No es vol perdre l'herència per res del món; ell estarà a tot i a totes.

estar a una hora de camí Trobar-se lluny. Ex.: Com l'havia de conèixer veient-lo a una hora de camí! SIN.: *estar allà als collons, estar allà a fer la mà.*

estar al ball i haver de ballar Haver-se d'adaptar a les circumstàncies, encara que aquestes no agraden massa. Ex.: Jo ja no volia vindre perquè sabia el que em trobaria; però ara estem al ball i hem de ballar.

estar al cas Atendre. Ex.: Tu no has sentit quan han dit que no havíem de cobrar? Que no estaves al cas?

estar al mig com el dijous Estar present i clavat en molts assumptes i situacions sense haver-hi necessitat. Ex.: Fuig, que sempre estàs al mig com el dijous!

estar al mig del ball Trobar-se en una situació, que pot ser bona o dolenta, i no tindre més remei que implicar-s'hi, ja que abandonar-la resulta poc factible. Ex.: Eres l'alcalde i estàs al mig del ball. SIN.: *estar al ball i haver de ballar.*

estar alt/a de capoll Mostrar orgull i vanitat obertament. Ex.: No es pot parlar amb ell; està molt alt de capoll. SIN.: *pondre-li fins els pollastres.*

estar amb l'ai al cor Sobresaltar-se, neguitejar-se. Ex.: Quan el teu germà agarra la motoestic tota la nit amb l'ai al cor. SIN.: *vg. tb. patir les anacoretas.*

estar amb un pam d'orella Escoltar. Ex.: No xilles molt que el de la taula del costat està amb un pam d'orella.

estar amb un peu ací i l'altre allà 1 Estar disposat per a marxar. Ex.: A vore quin dia xarrem amb tranquil·litat; sempre que véns estàs amb un peu ací i l'altre allà i no n' aclarim una. 2 Estar a punt de morir-se. Ex.: El pare ja no farà res; està amb un peu ací i l'altre allà. SIN.: *estar per*

a sopes i rosaris, estar a les últimes, no haver-hi res a fer, estar més allà que ací.

estar arreglat (algú) Tindre una bona posició econòmica. Ex.: Ell, des de l'herència dels pares, està a muntó arreglat. SIN.: vg. tb. *arreglar ben arreglat.*

estar bé (alguna cosa a algú) Meréixer un mal resultat. Ex.: T'ha estat bé! Ara aprendràs a no fiar-te dels estranys. SIN.: vg. tb. *Passar (a algú) bon bac i sense figa.*

estar blanc/a com el paper d'escriure Empal·lidir el rostre per una impressió. Ex.: Què t'ha passat? Estàs blanc com el paper d'escriure. SIN.: *estar com la cera.*

estar calent/a 1 Estar ofés/a per algun assumpte. Ex.: Està molt calent amb la veïna perquè ella no vol que li aparque el cotxe davant de casa. SIN.: *estar (algú) que bufà, estar com un bou.* 2 Tindre febre. Ex.: Es trobava millor aquesta vesprada, però ara torna a estar calent. 3 Tindre desig sexual. Ex.: El gendre de Xapa sempre està calent. SIN.: *anar d'eixida.*

estar coent (algú) 1 Patir dolor físic. Ex.: M'he xafat l'ungla amb la porta i estic molt coent. SIN.: *estar més coent que un all, vg. ser coent com un all.* 2 Patir dolor psíquic, normalment produït per una decepció. Ex.: Estic coenta amb la meua germana perquè m'ha fet una mala passada; no m'ho esperava mai.

estar com el gat i el gos Estar en enemistat contínua. Ex.: Sempre esteu com el gat i el gos: pareix que siga mentida que sigueu mare i fill. SIN.: *estar contrapuntats.*

estar com fava No immutar-se per un assumpte del qual s'espera que algú s'immute. Ex.: S'ha mort sa mare, i ell està com fava, mira'! SIN.: *quedar-se com fava, estar com si res.*

estar com un bou Mostrar-se furiosa una persona. Ex.: La teua germana està com un bou perquè no heu anat a la festa de la seua filla. SIN.: *eixir foc per la boca, estar (algú) que bufà, estar calent.*

estar com un cabàs de gats Tindre idees i actuacions poc consistents. Ex.: Em pensava que este fuster tindria més formalitat, però ara veig que està com un cabàs de gats. SIN.: *tindre el cap ple de grills, tindre el cap ple de pardalets, estar com una cabra, estar guillat/ada, estar com una gàbia.*

estar com un torrelló Ser obés/a. Ex.: Fa temps que no has vist Francesqueta? Està com un torrelló; no la coneixeràs. SIN.: *estar de bon any, paréixer una malfega, estar com un tonell, estar gros/ossa com un teixó.*

estar com una ascla Estar molt prim/a. Ex.: Fes el favor de menjar més, que estàs com una ascla. SIN.: *estar a punt d'envolar-se, estar sec/a com un espàrrec.*

estar com una bassa d'oli Estar tranquil/l·la. Ex.: No el coneixeríeu, no pareix el mateix; ara està com una bassa d'oli. SIN.: *estar com una malva.*

estar com una bleada Estar esglait/ada i angoixat/ada per alguna causa, amb decaïment físic. Ex.: Quan vaig eixir de l'examen estava com una bleada. SIN.: *estar moll/a com una figa.*

estar com una cuba Estar molt borratxo/a. Ex.: A l'eixida del bar, Emili estava com una cuba; el vam tindre d'acompanyar a casa. SIN.: *anar com una cuba, anar mamat, anar calent, no anar clar, anar marejat, anar borratxo com un cep, anar com un trull, anar de banda a banda, anar de gom a gom, anar trompa.*

estar com una malva Estar amable, cordial i sociable. Ex.: Joan ha canviat molt; abans sempre estava pegant crits; ara està com una malva. SIN.: *estar com una bassa d'oli.*

estar constipat com un gos Estar constipat. Ex.: No vull que el meu fill jugue a futbol perquè esta setmana està constipat com un gos. SIN.: *tindre un catxurro. tindre una mona.*

estar contrapuntats Enemistar-se. Ex.: No poden treballar junts perquè estan contrapuntats, i de no res l'armen. SIN.: *no fer-se, no estar "acertats", estar com el gat i el gos.*

estar de bon any Ser una persona grossa. Ex.: La teua germana està molt prima, però el seu

home sí que està de bon any. SIN.: *estar com un torrelló, no cabre per eixa porta, paréixer una màrfega, ser una "mesacamilla"*.

estar de cos present Jaure mort per a la contemplació de tots. Ex.: Va passar cantant quan ma mare estava de cos present.

estar de mala llet Sentir un fort cabreig en un moment determinat. Ex.: Hui no li digues res, que està de mala llet; ja li ho diràs la setmana que ve. SIN.: *estar de mala hòstia, estar de mala veta, tindre-ho tort, haver-se alçat amb el peu esquerre, vg. tb, tindre mala llet*.

estar de volta i mitja Tindre una situació superada. Ex.: No penses que es disgustarà per açò perquè ell ja està de volta i mitja d'estes coses. SIN.: *passar-s'ho tot per baix cama, passar-s'ho pel cul, passar de tot, no suar ni fer-se roig*.

estar dins del fang Estar dins d'una situació i no poder eixir-ne. Ex.: En l'assumpte de la taronja, son pare estava dins del fang igual que ell; tot el poble els mirava malament i parlava d'ells. SIN.: *enfangar-se fins al colze, enfangar-se fins al genoll, estar aigua al coll*.

estar dur/a d'orella No sentir bé; ser sord/a. Ex.: Li vaig dir que agarrara les ulleres, però no em va sentir perquè és dura d'orella. SIN.: *estar sord/a com una tàpia, ser dur/a d'orella, estar més sord/a que una rella*.

estar en l'assumpte Atendre. Ex.: Fes el favor d'estar en l'assumpte perquè jo no he vingut ací a parlar a la paret.

estar en la figuera Estar despistat/ada habitualment. Ex.: No li encarregues res que no t'ho durà, no veus que sempre està en la figuera. SIN.: *no saber on té la mà dreta, estar en la lluna*.

estar en la lluna 1 Ignorar. Ex.: Tots sabien que el soci i la dona s'entenien, i ell estava en la lluna; no sabia res. SIN.: *estar en la figuera, estar peix, dormir a la palla*. 2 No atendre. Ex.: Trau males notes perquè en classe sempre està en la lluna; no sap mai què ha dit el professor. SIN.: *no estar al cas*.

estar en la primera sonada Dormir profundament. Ex.: No he sentit els trons d'esta nit perquè segurament em van pillar quan estava en la primera sonada.

estar fins als collons (d'algú o d'alguna cosa) Estar-ne fart/a. Ex.: Estic fins als collons de les reunions estes; dimarts que ve ja no vindré. SIN.: *estar fins a la figa, estar fins a la coroneta, estar-ne més amunt de la coroneta, estar fins als ous, estar fins als nassos, tindre els nassos unflants, unflar-se els cascós (a algú)*.

estar groc/ga Alterar-se el color normal del rostre per impressió forta o malaltia. Ex.: Ja fa dies que no està bé; jo la veig molt groga, a ta mare. SIN.: *estar com la cera, estar groc/ga com un pet, fer cara de pet*.

estar guillat Tindre ocurrencies i actuacions poc usuals. Ex.: El teu germà està guillat des que festeja. SIN.: *tindre el cap ple de pardalets, estar com una cabra, estar com un cabàs de gats*.

estar més allà que ací 1 Estar a punt de morir-se. Ex.: Però tu no veus que ell està més allà que ací, com t'ha de fer cas! SIN.: *estar amb un peu ací i l'altre allà, estar a les últimes, estar per a sopes i rosaris, no haver-hi res a fer*. 2 Estar a punt d'adormir-se una persona. Ex.: Ui, quins ullets fas, estàs més allà que ací. SIN.: *estar mig embrosquilat/ada, estar caent*.

estar més ample que llarg Sentir molta satisfacció. Ex.: Està més ample que llarg des que ha nascut la xiqueta. SIN.: *caure-li la bava, estar tou/tova*.

estar més ben caigut que el pa blanet Ser una persona molt apreciada en un lloc per l'activitat que exerceix. Ex.: El capellà de Mascarell està més ben caigut que el pa blanet; no volen que se'n vaja.

estar més cansat que una tonyina Tindre un cansament profund. Ex.: No tinc gana de fer res; estic més cansat que una tonyina. SIN.: *estar cansat/ada com una xufa, estar més cansada que una xufa, estar fet/a pols, estar per a l'arrastre*.

estar més content que un sac de perres Tindre alegria. Ex.: Des que li han dit que no anirà a servir, està més content que un sac de perres. SIN.: *ballar amb castanyetes, estar més content/a que unes pasqües, estar més content/a que un gat amb dos rates, estar més content/a que un xiquet amb sabates noves, estar més content/a que un lleu.*

estar més content que un xiquet amb sabates noves Tindre alegria i expressar-la. Ex. .. Està més content de la casa que un xiquet amb sabates noves. SIN.: *ballar amb castanyetes, estar més content que unes pasqües, estar més content que un lleu, estar més content que un gat amb dos rates, estar més content/a que un sac de perres.*

estar més dur que una penya Ser alguna cosa dura. Ex.: No te menges eixe pa, que és d'ahir i està més dur que una penya. SIN.: *estar més dur que un cantell, estar més dur que una pedra.*

estar més encés que el tio de la veta Estar molt enfadat. Ex.: No li digues res al meu home, que està més encés amb tu que el tio de la veta. SIN.: *bramar com una tonyina, estar com un bou, estar que bufa (algú), posar-se a la figuereta.*

estar més fart/a que un gos Estar fart/a d'alguna cosa. Ex.: La teua germana em té més farta que un gos; només vol que li faça favors jo a ella, però ella a mi no vol fer-me'n cap.

estar més marejat/ada que un allioli Trobar-se en una situació de total indecisió. Ex.: Estic més marejat que un allioli; no sé si matricular-me en medicina o en biologia.

estar més net que sant Paulí Tindre problemes econòmics; no tindre diners. Ex.: Entre les obres de casa i la compra del cotxe, estic més net que sant Paulí. SIN.: *tindre la butxaca eixuta, no tindre un clau, no tindre cera a les orelles, quedar-se amb els collons al mig les cames, quedar-se amb la figa al mig les cames, quedar-se amb les castanyes a la mà.*

estar més net que una patena 1 Estar algun lloc molt net. Ex.: La cuineta la tenia més neta que una patena. SIN.: *estar que blaveja (algun lloc).* 2 Quedar-se sense res; empobrir-se. Ex.: Estic més net que una patena; no tinc cap perra. SIN.: *estar més net que sant Paulí, tindre la butxaca eixuta, no tindre ni un clau.*

estar més pelat que una mona No tindre diners ni altres béns. Ex.: Em pilles en una època en què estic més pelat que una mona; m'han anat malament els negocis. SIN.: *estar pelat, quedar-se pelat.*

estar més perdut que un camell en una farmàcia Trobar-se perdut en una situació. Ex.: Si a mi em dius de posar-me a estudiar matemàtiques estaré més perduda que un camell en una farmàcia. SIN.: *no haver-se'n vist mai de tan grosses.*

estar més ras que un ull de peix (el cel) No haver-hi núvols. Ex.: No plourà, no patiu, que el cel està més ras que un ull de peix. SIN.: *estar ras.*

estar més ric que un matxo Tindre molts diners. Ex.: No li dol res perquè està més ric que un matxo. SIN.: *nadar en carabasses.*

estar més sa que un peix Tindre bona salut Ex.: A l'edat que té, mon pare està més sa que un peix.

estar més sec que un abaetjo Tindre alguna cosa molta sequedat. Ex.: Estos draps estan més secs que un abaetjo. SIN.: *estar més sec que una rella.*

estar més sério que un plat d'arròs Tindre un aspecte seriós, poc propici per a bromes i rialles. Ex.: Va estar tota la cerimònia més sério que un plat d'arròs. Vg. *ser més sério que un plat d'arròs.*

estar més sord/a que una rella Ser sord. Ex.: No cal que t'esforces, que no te sentirà; està més sord que una rella. SIN.: *estar sord/a com una tàpia, estar dur/a d'orella, ser dur/a d'orella.*

estar peix Ignorar de què es tracta alguna cosa o matèria. Ex.: Ell, de matemàtiques està peix. SIN.: *no parar-ne ni una, estar verd, estar verd com una ceba (algú).*

estar per a pa i peixet Requerir moltes atencions. Ex.: Tinc els sogres molt delicats; estan els

dos per a pa i peixet. SIN.: *estar per a sopes i rosaris*.

estar per a poques espentes Tindre la salut delicada. Ex.: Ton pare el veig per a poques espentes; dis-li que es cuide. SIN.: *no estar per a res*.

estar per a sopes i rosaris Trobar-se prop de la mort. Ex.: El meu home està per a sopes i rosaris; qualsevol dia ja vorem el que tindrem. SIN.: *estar amb un peu ací i l'altre allà, estar a les últimes, estar per a pa i peixet, no haver-hi res a fer*.

estar pudent com un rabosot (alguna cosa) Estar fet malbé un aliment. Ex.: No te begues eixe caldo que està pudent com un rabosot; ara te faré una altra cosa.

estar torrat/ada 1 Estar ebri. Ex.: Ha estat tota la nit bevent i ara està molt torrat. SIN.: *estar torrat com una mona, estar borratxo com un cep, anar com una cuba, estar com un trull*. 2 Estar molt cansat/ada. Ex.: El meu germà s'ha gitat perquè estava torrat; esta nit ha treballat. SIN.: *estar cansat com una xufa, estar més cansat que una tonyina, no valdre una perra, caure com un sac de creïlles*.

estar tou/tova Sentir-se ufanós/a d'alguna cosa. Ex.: Escoltava com recitava la seua néta i estava així de tou! SIN.: *estar més ample que llarg, caure la bava (a algú)*.

estar tresullat/ada Tindre al rostre signes que denoten malaltia. Ex.: Encara no es troba gens bé, la veig que està tresullada.

estar unflat/ada Estar enfadat/ada. Ex.: Li note que està unflat amb mi, però jo no li he fet res. Vg. *sentir-se unflat com una bota*.

estar verd Ignorar algun tema, no estar-ne preparat. Ex.: Vaig voler que el teu fill m'apanyara la tele, però ell està verd encara en això. SIN.: *estar peix, anar a cegues*.

estar verd com una ceba No haver madurat algú o alguna cosa; faltar-hi molt encara per a dur a terme qualsevol cosa. Ex.: Vam anar al ball a les onze, però allò encara estava verd com una ceba; allí no hi havia ningú. SIN.: *estar verd*.

estar verd/a Alterar-se el rostre d'algú per haver tingut una impressió forta. Ex.: Després d'agarrar-lo el bou, estava verd. SIN.: *estar groc, estar encendregat*.

estar volat/ada Tindre un comportament alegre i destrellat ensems. Ex.: És d'esperar que a esta edat les xiquetes estiguen volades. SIN.: *estar com una cabra, no tindre senderi, estar com un cabàs de gats*.

estendre's com una taca d'oli Escampar-se. Ex.: La notícia es va estendre com una taca d'oli; a la nit ja ho sabia tot el poble.

estimar-se més Preferir. Ex.: Jo m'estime més anar al cine que a la discoteca.

estirar la pota Morir-se. Ex.: Quan va passar això el teu veí encara no havia estirat la pota. SIN.: *estira-la, passar a millor vida, anar-se'n a l'altre món, anar-se'n a l'altre barri, anar-se'n a Torremotxa*.

estirar les orelles (a algú) Renyir-lo. Ex.: Si tornes a xafar-me casa quan la tinc acabada de llavar, t'estiraré les orelles.

estirar més el braç que la mànega Excedir-se, normalment per voler aparentar el que no s'és. Ex.: No es pot estirar més el braç que la mànega; cadascú ha de gastar segons les seues possibilitats. SIN.: *bufar en caldo gelat*.

estirar-se els cabells Sentir ràbia o remordiment. Ex.: S'estirava els cabells d'haver ofés el seu germà. SIN.: *rosegar-se els punys, arrancar-se els cabells del cap*.

esvarar-se com una anguila Ser escorredís/issa. Ex.: Ha passat esvarant-se com una anguila i s'ha col·locat a primera fila.

faltar un bull (a algú) Tindre poca intel·ligència; fer disbarats. Ex.: Este xic diu coses que no són normals; jo crec que li falta un bull. SIN.: *faltar-li un regó, faltar-li el millor regó de l'estiu*,

faltar-li un "tornillo", no tindre senderi, no tindre coneixement, estar agarrat amb llaç, estar tocat de l'ala, no tindre dos dits de cervell, no tindre dos dits de front, estar agarrat amb fil de cuc, estar com una col.

faltar el millor regó de l'estiu Tindre poca intel·ligència; fer disbarats. Ex.: Has vist què ha fet? Està clar que li falta el millor regó de l'estiu! SIN.: *faltar un bull (a algú), faltar un bull com a les cols, faltar l'última bullideta (a algú), faltar un regó, no tindre senderi, no tindre coneixement, estar agarrat amb llaç, estar tocat de l'ala, no tindre dos dits de cervell, no tindre dos dits de front, estar agarrat amb fil de cuc, estar com una col.*

femar (algú) Fer-lo ric. Ex.: Son pare li ha deixat les tres cases, a ella; l'ha femada.

fer agre Repetir algú una cosa moltíssim. Ex.: No ho digues tantes vegades, que ho fas agre; ja ho diràs quan arribem allí.

fer els anys (algú) Complir anys. Ex.: Hui fa els anys ma mare.

fer "sombra" Superar, eclipsar. Ex.: Alex està molt encés perquè no suporta que ningú li faça "sombra",

fer (alguna cosa) amb els peus Fer-ho malament. Ex.: Aquest contracte està fet amb els peus; no hi ha cap clàusula que especifique els drets d'un i de l'altre. SIN.: *fer-ho de qualsevol manera, fer-ho arreu.*

fer (alguna cosa) arreu Fer alguna cosa sense tenir cura, sense dedicar-li temps, a l'atzar. Ex.: No he triat els colors de les nines, les he embolicades i avant; ho he fet arreu. SIN.: *fer-ho amb els peus.*

fer (alguna cosa) en un tres i no-res Ser molt ràpid/a. Ex.: No patisques, que Vicent t'acabarà prompte la faena; ell ho fa tot en un tres i no res.

fer amb qui s'està Actuar per complaure els altres. Ex.: No et fies de Ramon: eixe amb qui està, fa; no té personalitat pròpia. SIN.: *tindre dos cares, ser més fals que l'animeta de Judes.*

fer arrancada de cavall i parada de burro Començar una cosa amb molt d'entusiasme, però deixar-la al poc de temps. Ex. .. Josep ha fet arrancada de cavall i parada de burro; va començar medicina i ara va a collir; s'ho ha deixat a mitjan curs.

fer avio Ocupar-se dels assumptes particulars. Ex.: Si ja no vols res més, jo faré avio.

fer bigotets a les nines Tindre una conducta poc lògica. Ex.: Tu acabaràs fent bigotets a les nines, si segueixes així. SIN.: *agarrar cepets, no estar bé del cap, no estar acabat, faltar-li un bull, faltar-li el millor regó de l'estiu, faltar un regó.*

fer boca Desvetlar l'apetit. Ex.: Menja unes olives per fer boca abans de dinar.

fer bocí Mantenir el mos dins la boca sense engolir-se'l, tot engrossint la galta.

fer bona cara 1 Tindre bon aspecte. Ex.: Hui fas més bona cara que ahir; es veu que estàs millor. **2** Acollir amablement. Ex.: És un botiguer que sempre fa bona cara a tot el món; és molt graciós. SIN.: *arreglar-ho bé, fer-s'ho a trossos (amb algú).*

fer buit (algú) Trobar en falta una persona. Ex.: Des que la meua filla se n'ha anat a viure a València, em fa tant de buit!

fer calaix Tindre bons ingressos. Ex.: Hui no farem calaix; plou molt i la gent no eixirà de casa a comprar.

fer calendari Fer conjectures, donar massa importància a una cosa. Ex.: Mira, Maria, saps què te dic, que no faces calendari d'això que t'ha dit. Ja eixirà el que siga.

fer cama Caminar de pressa, de vegades amb la intenció de fer exercici físic. Ex.: Totes les vesprades la veig passar per ací quan se'n va a fer cama.

fer cantonades Festejar els nòvios. Ex.: Encara me'n recorde quan ton pare i jo féiem

cantonades.

fer cap Comparéixer; arribar a destí. Ex.: Tots feien cap a la plaça el dimecres perquè hi havia mercat.

fer cara de borrego degollat Mostrar una aparença poc comunicativa. Ex.: Jo no tinc gana de dir-li res, que hui fa cara de borrego degollat. SIN.: *fer ulls de borrego degollat, fer cara de pocs amics, haver-se engolit el cullerot, estar més serio que un cocot.*

fer cara de conill cabut Tindre la cara congestionada pel constipat. Ex.: Se li nota que té un bon constipat; fa cara de conill cabut.

fer carasses Canviar l'expressió de la cara per fer riure o esglaiar algú. Ex.: Li agrada jugar amb els xiquets a fer carasses.

fer casa Guanyar diners i estalviar. Ex.: Si tot el que guanya s'ho gasta, sí que farà casa!

fer com fan Tractar un altre igual que un se sent tractat. Ex.: Com ell no em va convidar al casament del fill, quan es va casar la meua filla, jo tampoc no el vaig convidar; fer com fan no és pecat. SIN.: *ser jornals tornadors.*

fer com qui sent ploure No voler atendre. Ex.: Ja li han advertit moltes vegades que no moleste el veïnat, però ella fa com qui sent ploure. SIN.: *fer el moixo, fer-se la mà, fer com si cantaren missa.*

fer compte 1. Comptar amb algú. Ex.: No faces compte d'ell, que ja ha dit que no vindrà al casament. 2 Tindre intenció de. Ex.: Jo faig compte d'anar a la ferreteria abans que tanquen.

fer creu i ratlla Donar per acabat per sempre. Ex.: A partir d'eixe moment jo vaig fer creu i ratlla amb eixa persona; no em tornaré a ajuntar amb ella per a cap altre negoci. SIN.: *fer del brançal (d'algú) un campanar.*

fer creure que un burro vola Voler enganyar. Ex.: Ell es pensava que anava a fer-me creure que un burro vola; però jo li vaig eixir al davant i li vaig discutir; ja no ha tornat més.

fer curt No arribar al just. Ex.: El dinar estava molt bo, però hem fet curt de pa. SIN.: *fer curt com Tomàs d'Oreja.*

fer curt com el de Betxí No fer bones previsions. Ex.: En el convit vam fer curt com el de Betxí i la gent es va quedar amb fam; però és que no n'esperàvem tants. SIN.: *fer curt, fer curt com Tomàs d'Oreja.*

fer curt com Tomàs d'Oreja No fer bones previsions i quedar-se sense recursos. Ex.: En aquella comunió van fer curt com Tomàs d'Oreja; jo no vaig menjar res. SIN.: *fer curt, fer curt com el de Betxí.*

fer de la boca un calcetí Callar. Ex.: Per mi no s'han d'enterar; jo em faré de la boca un calcetí. SIN.: *fer mut i a la gàbia, cosir-se la boca, fer de la boca un "candat".*

fer de valent (alguna cosa) Fer alguna cosa amb intensitat. Ex.: Esta setmana han fet diners de valent, els botiguers.

fer de ventre Evacuar l'intestí. Ex.: Fa deu dies que no he fet de ventre; hauré d'anar al metge. SIN.: *fer de cos.*

fer dentetes Fer a la vista d'algú una cosa que li desperte el desig. Ex.: El meu fill està a règim, i nosaltres li fem dentetes quan mengem xocolata.

fer diners Enriquir-se. Ex.: Ha fet molts diners amb la compra-venda de cases; ara viu com un marquès.

fer eixir els cabells verds (a algú) Irritar algú. Ex.: Este xiquet em farà eixir els cabells verds; no para un minut, i em fa posar a muntó nerviosa. SIN.: *traure de les casetes.*

fer el buit Expressar enuig a una persona sense paraules, només amb l'actitud. Ex.: Jo no sé què

li passa, a Alfred, amb mi; fa una setmana que em fa el buit. SIN.: *fer el gros, fer morros*.

fer el compte de la vella Desglossar per partides. Ex.: No sé comptar-ho mentalment; fem el compte de la vella; jo te pague el que te dec i ara tu paga'm les entrades del cine.

fer el desentés Desentendre's. Ex.: No faces el desentés, que tu també estaves a la reunió. SIN.: *fer el bovo, fer el bovo per no anar a servir*.

fer el dissimulat Dissimular. Ex.: Passaven fent el dissimulat, però jo estic segura que me van vore. SIN.: *fer el bovo, fer el desentés*.

fer el gos No treballar; no fer res. Ex.: S'ha passat tot l'estiu fent el gos; ara vorem quan vinga l'hivern com ho agarrarà això de treballar. Vg. *tindre gos, ser gos*.

fer el gros Mostrar una persona a una altra amb l'actitud i els gestos que es troba enfadada. Ex.: Sola pareix que em faça el gros; no sé per què serà, jo no li he fet res. SIN.: *fer mala cara, fer morros, fer el "serio"*.

fer el llit (a algú) Preparar el terreny perquè algú s'hi beneficie. Ex.: Fes-te compte que jo li vaig fer el llit perquè entrara a treballar on està; li vaig parlar molt bé a l'encarregat d'ell.

fer el moixo Fer-se el desentés per no comprometre's a res. Ex.: Quan van repartir les faenes, Ramon, com sempre, va fer el moixo, i no li'n va tocar cap. SIN.: *fer el bovo per no anar a servir; fer com si cantaren missa, fer com qui sent ploure, fer el Tòfol, fer el desmenjat*.

fer el ninot Quedar en situació poc airosa. Ex.: Ens volien fer fer el ninot enviant-nos d'una casa a l'altra, però no ho vam consentir. SIN.: *fer l' "índio", fer el pallasso*.

fer el tito Actuar per cridar l'atenció. Ex.: Quan sap que ell està mirant-la, ella sempre fa el tito. SIN.: *fer monades, vg. tb. fer-se com un tito, fer-se tito*.

fer el Tòfol Mostrar-se curt d'enteniment, per conveniència. Ex.: No faces el Tòfol, que tu el que no vols és treballar. SIN.: *fer el moixa, fer-se el bovo per no anar a servir*.

fer els bous i no amanir les barreres Actuar sense previsió. Ex.: Això no pot eixir-los mai bé, perquè han fet els bous i no han amanit les barreres. SIN.: *començar la casa pel terrat*.

fer en un avio dos mandats Aprofitar al màxim les circumstàncies. Ex.: Si vaig amb tu a la pescateria compraré peix i te contaré el viatge de Madrid; faré amb un avio dos mandats. SIN.: *matar dos pardals amb un tir*.

fer esses Caminar sense estabilitat. Ex.: Sempre que ix de la taverna va fent esses. SIN.: *anar de banda a banda*.

fer festes 1 Fer atencions, carícies i rialles un adult a una criatura menuda per expressar i rebre alegria. Ex.: Li faig festes i riu, angelet. 2 Respondre afectivament l'infant amb una explosió d'alegria en el rostre i amb el moviment ràpid de les extremitats, pel contacte amb un adult o amb un altre infant. Ex.: Mira si està content de vore't; mira quines festes te fa!

fer figa Fallar alguna cosa. Ex.: Està tan cansat que les cames li fan figa; no s'aguanta dret.

fer forat Consumir. Ex.: Els convidats han fet a muntó forat; de salat ja no queda quasi res.

fer front Oposar-se, suportar. Ex.: Este hivern haurem de fer front al fred que ve. SIN.: *plantar cara*.

fer goig 1 Ser agradable als ulls. Ex.: El jardí, ben cuidat, farà goig. 2 Ser desitjable; envejar. Ex.: Ara li fa goig la casa de la germana i no para de demanar-li que li la vengui. SIN.: *fer gràcia*.

fer gràcia 1 Ser graciós. Ex.: Este xiquet em fa molta gràcia; me ric molt amb ell. 2 Desitjar, abellir. Ex.: Em fan gràcia els xalets que estan fent a vora mar; si me faig l'ànim me'n compraré un. SIN.: *fer goig*.

fer hores Treballar fora de l'horari normal, o part de la jornada. Ex.: Tenen molta faena i tot el

mes faran hores.

fer i desfer Dirigir, manar. Ex.: Li agrada fer i desfer allà on va. SIN.: *portar la veu cantant, portar la batuta, ser l'amo/a del carxofar.*

fer l'agost Guanyar molt. Ex.: Si ho ven de seguida farà l'agost perquè açò ara va molt buscat. SIN.: *traure favetes de l'olla.*

fer l'espectacle Escandalitzar, provocar curiositat. Ex.: Es van agarrar a renyir a la terrassa davant de tots i, com sempre, van fer l'espectacle. SIN.: *donar el colp, pegar la campanada, fer l'espectacle del segle.*

fer l'ull a la fumerola Fer l'ull morat com a conseqüència d'un colp. Ex.: A Lluís, per renyidor, li han fet l'ull a la fumerola; està més coent que un all.

fer l'ull viu Espavilar-se. Ex.: Marieta, fes l'ull viu ací, que si no, te passaran tots. SIN.: *obrir l'ull.*

fer la cadireta Unir les mans dues persones de manera que una altra puga seure-hi per a ser transportada. Ex.: Vine, Joan, i li farem la cadireta, al xiquet.

fer la cara com un mapa (a algú) Apallissar algú. Ex.: A l'eixida de l'escola els companys el van agarrar entre tots i li van fer la cara com un mapa. SIN.: *deixar (algú) fet un Sant Llätzer, deixar (algú) fet un cent llagues, deixar (algú) com la cama de sant Roc, fer la cara com un ecce homo.*

fer la farineta blana (a algú) Afalagar una persona a una altra per tal d'obtenir un benefici d'aquesta, però de cap manera amb sinceritat. Ex.: Davant d'ell sol fer-li la farineta blana, però només es gira el crítica. SIN.: *ser llepó/ona, ser un/a estirajaquetes, ser fraret/a, arreglar-ho bé, sostovar-ho ben sostovat.*

fer la figa palmes Manifestar excitació sexual una dona. Ex.: Cada volta que es veuen la figa li fa palmes. SIN.: *anar d'eixida, anar xorrosa, estar calenta, ser més calenta que la gossa de Jarque.*

fer la mosqueta Fastidiar; provocar algú. Ex.: Tan de fer-li la mosqueta al bou, al final va trencar la barrera i se'n va fugir. SIN.: *fer la mà al bou vint-i-nou, fer la mà.*

fer la vista grossa Deixar-ho córrer. Ex.: Estava prohibit fumar allí, però el vigilant va fer la vista grossa.

fer les aigües Trencar aigües abans del part. Ex.: Va fer les aigües vuit dies abans de nàixer la criatura.

fer les coses a la virulà No tenir cura per a fer les coses. Ex.: No se lluïx mai en res perquè tot ho fa a la virulà. SIN.: *fer-ho de pressa i corrent, fer-ho arreu, vg. tb. ser arreu.*

fer les estacions Parar-se en llocs diferents al llarg d'un itinerari, com quan es resa el viacrucis. Ex.: No arribes mai a casa, Maria; tu saps les estacions que fas!

fer lleig No escaure. Ex.: Fa lleig que tragues l'olla al mig la taula; que no tens sopera? SIN.: *fer mal efecte.*

fer llenya al bombo Apallissar algú. Ex.: Son pare li va fer llenya al bombo després de la malesa.

fer lilit Estar allitat. Ex.: No volia fer lilit per este constipat, però hauré de fer-ne; la calentura no se me'n va.

fer malbé Fer-se roïn alguna cosa; no funcionar. Ex.: S'ha fet malbé el formatge, i això que el tenia a la nevera.

fer més mal que una bacona dins d'un favar Ser una persona de males intencions, que causa conflictes entre aquells amb qui es relaciona. Ex.: En la pel·lícula d'anit el majordom feia més mal que una bacona dins d'un favar. SIN.: *ser més mal/a que un tir, tindre mala bava, tindre*

mala espina, ser més roïn que la merda de gat, ser més roïn que allò que tiren, ser mangraneta borda, fer més mal que una pedregà, ser més roïn que la tinya.

fer més viatges que una mareta al niu Anar a un lloc moltes vegades. Ex.: Per donar-me de baixa hauré de fer més viatges a l' ambulatori que una mareta al niu.

fer moviment el cos Alterar-se emocionalment. Ex.: Quan em vaig enterar de la notícia, en va fer moviment el cos.

fer mut i a la gàbia Callar. Ex.: Tu, Maria, fes mut i a la gàbia; ja s'apanyaran ells que prou fadrins són, no t'hi fiques tu.

fer nit Romandre durant la nit. Ex.: Farem nit a Sevilla i l'endemà de matí eixirem cap a casa.

fer números Calcular. Ex.: He de fer números per vore si me compre el pis o el llogue.

fer olor (alguna cosa) Inspirar desconfiança. Ex.: Este assumpte de la partició ja fa olor; ací pareix que se la volen pegar d'uns a altres.

fer pols Destruir, esmicolar. Ex.: El vent i el graníssol han fet pols totes les plantes que tenia al balcó.

fer riure Ser objecte una persona o persones del comentari dels altres. Ex.: M'alegre que ja estigueu junts de nou; així ja heu acabat de fer riure.

fer salat Fracassar. Ex.: Em vaig adonar molt prompte que jo amb eixa xica havia fet salat; tenim uns caràcters molt diferents.

fer saó Ploure abundantment i convenient per al camp. Ex.: No ha parat de ploure en tota la nit i jo crec que sí que haurà fet saó.

fer set Parlar molt durant molta estona. Ex.: Hui si que haurà fet set. Tu saps si ha parlat! SIN.: *parlar pels colzes.*

fer son vore Actuar justament. Ex.: M'esperaré fins demà; si tu no fas son vore, aniré a denunciar el cas on siga.

fer temps Dilatar l'espera d'alguna cosa. Ex.: Jo ja he acabat, però estic fent temps per si ve la meua germana,

fer un cap com un bombo Atabalar a força de parlar. Ex.: No ha callat en tota la vesprada; m'ha fet el cap com un bombo.

fer un extraordinari Excedir-se en alguna cosa, normalment en el menjar. Ex.: Jo no em menje tots els dies açò; avui és que he fet un extraordinari perquè tenia convidats. SIN.: *tirar la casa per la finestra.*

fer un jaç Fer un empastre. Ex.: Cada vegada que es dutxa fa un jaç; és molt desastrat.

fer un pom de plata Afavorir; ajudar. Ex.: Si véns esta vesprada em faràs un pom de plata perquè així m'ajudaràs a ordenar els llibres.

fer un sol que bada les penyes Fer un sol potent. Ex.: On vas amb eixe jersei amb un sol que fa que bada les penyes?

fer una rodà de cap Expressar algú gestualment que es troba preocupat per algun assumpte o que hi dubta. Ex.: No crec que la cosa vaja molt bé, perquè quan li vaig preguntar al metge, em va fer una "rodà" de cap que no em va agradar gens.

fer una mala passada (a algú) Trair la confiança d'alguna persona. Ex.: Jo no vull festejar amb este xic perquè no vull fer una mala passada a la meua amiga. SIN.: *arreglar-ho en pesadeta.*

fer una "tancà" Fer l'amor una parella. Ex.: Ell estava esperant-la i se'n van anar a la caseta de la platja a fer una "tancà".

fer visita Visitar algú en el domicili propi. Ex.: Demà diumenge aniré a fer-vos visita.

fer visita de metge Romandre poca estona. Ex.: Sempre que véns em fas visita de metge; a vore quan véns per quedar-te. SIN.: *entrar i eixir*.

fer vore les estreles Causar un dolor físic molt fort. Ex.: Em va arrancar el queixal sense tindre'l ben adormit i em va fer vore les estreles.

fer xeringues Estimar-se sexualment. Ex.: Els han pillat fent xeringues i ara ho sap tot el poble.

fer xixines Esmicolar. Ex.: Si el meu gos arriba a agarrar al teu, el fa xixines. SIN.: *fer pols, fer papilla*.

fer-ne de grosses Es diu de l'actitud i comportament d'alguna persona que se n'ix del que és habitual o del que es considera lògic. Ex.: El teu germà en fa de grosses: li ha posat aigua a la maquineta en lloc de benzina. SIN.: *fer-ne de grosses i bonyoses, fer-ne de cacauero*.

fer-s'ho a trossos Mantenir una relació molt estreta. Ex.: Les dos cunyades s'ho fan a trossos; sempre van juntes. SIN.: *cagar dins del mateix comú, menjar sopes juntes totes les nits, fer-se molt*.

fer-se com un tito Tindre un enrogiment sobtat del rostre a causa de la vergonya que se sent. Ex.: Quan havia de parlar en públic es feia com un tito. SIN.: *fer-se tito, pujar tota la sang a la cara, fer-se roig/roja com una mangrana*.

fer-se creus Estranyar-se. Ex.: Jo mateixa em feia creus que un xiquet tan xicotet puguera obrir el cotxe. SIN.: *no acabar-s'ho*.

fer-se de tots els colors Enrogir el rostre per efecte de la vergonya. Ex.: Quan es va vore descobert es va fer de tots els colors. SIN.: *no saber on ficar-se, caure la cara de vergonya*.

fer-se gran Vantar-se. Ex.: Li agrada molt fer-se gran davant dels amics.

fer-se mal a la sang Produir cabreig. Ex.: No vull vore la televisió perquè no tinc gana de fer-me mal a la sang; els programes que fan són cada dia més estúpids. SIN.: *encendre's la sang*.

fer-se passar (per algú) Suplantar. Ex.: Es va fer passar pel germà perquè el deixaren entrar; com ell no era soci...

fer-se-li de nit (a algú) Enfadar-se moltíssim per un assumpte. Ex.: Quan li vaig dir que el qui ho havia manat no era Roger, se li va fer de nit. SIN.: *encendre's la sang, estar (algú) que brama, bramar com una tonyina, posar-se a la figuereta*.

fet caneleta els ulls Desitjar una cosa moltíssim, amb expressió de sentiment. Ex.: Cada volta que la veia baixar a l'estació, els ulls li feien caneleta. SIN.: *vg. tb. esperar amb caneleta*.

ficar de volta i mitja (algú) Criticar i/o calumniar algú. Ex.: Entre el gerent i l'encarregat el van posar de volta i mitja, al collidor. SIN.: *posar a caldo (a algú), tallar un "traje" (a algú), dir-li'n més que a un gos, posar de xupa domine (algú)*.

ficar el cap baix·l'ala Deprimir-se. Ex.: Des que s'ha mort son pare, ha ficat el cap baix l'ala i no s'ha vist hora bona. SIN.: *no vore's hora bona*.

ficar mal Causar discòrdia una persona. Ex.: A Inés, sempre li ha agradat ficar mal en la família; per culpa d'ella els germans no s'han fet mai els uns amb els altres. SIN.: *ser mangraneta borda*.

ficar una pedra a la boca com a sant Bruno Fer callar algú. Ex.: Parles massa, Carme, i et voràs en un compromís; te ficarem una pedra a la boca com a sant Bruno.

ficar-se (algú) a la butxaca Convéncer-lo. Ex.: Amb quatre xarrades se l'ha ficat a la butxaca, i ara ell fa el que ella vol.

ficar-se a la figuereta Irritar-se força per algun motiu o sense. Ex.: Quan li he dit que no tenia raó, s'ha ficat a la figuereta. SIN.: *posar-se a la figuereta, pujar-se'n a lafiguereta, tindre el geni curt, traure el geni*.

ficar-se a les tres pedretes Reincidir en una situació dolenta. Normalment es refereix a un empitjorament en el procés d'una malaltia. Ex.: Estava millor, però esta vesprada s'ha ficat una altra volta a les tres pedretes. SIN.: *posar-se a les tres pedretes*.

ficar-se en camisa d'onze vares Implicar-se en algun assumpte per causa d'algú. Ex.: Vicent, no vulgues ficar-te en camisa d'onze vares, que ella ja és prou fadrineta i ja sap defendre's.

ficar-se la llengua al cul Callar. Ex.: Roser, fica't la llengua al cul i deixa'ls estar.

filar prim Ser primmirat. Ex.: No cal que files tan prim, que és un bon treball.

fondre's en la boca Estar un aliment molt exquisit de sabor. Ex.: Els pastissos estaven tan bons, que es fonien en la boca; no n'he provat uns altres iguals.

fotre una tana Apallissar algú. Ex.: Des de ma casa se sentien els crits; es veu que son pare li va pegar una tana. SIN.: *donar-li'n de vint-i-cinc, fer llenya al bombo*.

gastar saliva Intentar inútilment convèncer algú d'una cosa. Ex.: No cal que gastes més saliva, que ell farà el que voldrà.

gelar-se el moc Passar fred. Ex.: Mentre t'esperava fora, m'he gelat el moc.

girar la cara 1 Bufetejar algú. Ex.: Quan son pare es va enterar li va girar la cara. SIN.: *tocar la careta, estampar els cinc dits a la cara*. 2 No voler saludar. Ex.: Ara quan em veu em gira la cara, però jo no m'acalore; ja me saludarà, si vol.

girar vela Anar-se'n. Ex.: Els guàrdies quan van vore tot l'embolic, en lloc d'acudir-hi, van girar vela. SIN.: *agarrar el portant, pegar mitja volta*.

girar-se la "tortilla" Canviar totalment una situació. Ex.: Vés alerta, siga cosa que es gire la tortilla i manen els altres. SIN.: *bufar el vent al contrari*.

girar-se la jaqueta Passar-se a un altre partit. Ex.: Vicent és un oportunista; sempre que canvia l'Ajuntament, es gira la jaqueta.

guanyar-se (algú) Decantar-lo a favor. Ex.: Ells ja han fet tot el possible per guanyar-se el xiquet; li han comprat de tot.

guanyar-se el cel Patir amb resignació. Ex.: Esta xica es guanya al cel amb tant de vell per cuidar.

guanyar-se les garrofes Treballar, guanyar per a viure. Ex.: Hauràs d'anar pensant a guanyar-te les garrofes, xicot, que els teus pares ja t'han mantingut prou de temps.

haver estat desmamat amb cagallons de bacona Tindre una conducta poc civilitzada. Ex.: Els teus veïns pareix que hagen estat desmamats amb cagallons de bacona; eixos no parlen, lladren; això no són persones.

haver-hi cabuts Estar el cel nuvolat. Ex.: Crec que plourà, perquè hi ha cabuts.

haver-hi gat en sac Haver-hi intenció oculta. Ex.: Jo crec que hi ha gat en sac; m'estranya tanta amabilitat.

haver-hi maror Haver-hi desavinences. Ex.: Ja fa temps que es veu que hi ha maror en eixa parella.

haver-hi més dies que llonganisses Sobrar temps per a fer alguna cosa. Ex.: No patisques, ja ho acabaràs; hi ha més dies que llonganisses.

haver-hi roba estesa No poder parlar o actuar com es voldria per la presència d'altres. Ex.: Canviem de conversa, que hi ha roba estesa.

haver-hi una estesa (d'alguna cosa) Haver-n'hi molt. Ex.: Es pensava que no hi haurien peres i n'hi havia una estesa. SIN.: *haver-n'hi per a dar i vendre, haver-ne de valent*.

haver-hi una llonganissa Haver-hi molta distància. Ex.: De ma casa a la teua hi ha una bona

llonganissa; no vingues a peu. SIN.: *haver-hi una bona trossada*.

haver-hi una mala cabra Existir una persona que desfà o revoluciona l'ordre establert. Ex.: On hi ha una mala cabra, sempre s'acaba tot malament.

haver-ho après en dijous No saber parar de repetir la mateixa cosa. Ex.: Sempre em dius el mateix; pareix que ho hages après en dijous.

haver-n'hi per a dar i vendre Haver-n'hi molt. Ex.: Si vols fem, allí baix n'hi ha per a dar i vendre. SIN.: *haver-n'hi de valent*.

haver-n'hi per a temps Ser una cosa llarga de resoldre. Ex.: Amb les obres de la carretera n'hi ha per a temps. SIN.: *vg. tb. tindre per a temps*.

haver-se engolit el cullerot No mostrar gens de simpatia. Ex.: Però, què vos passa hui? Feu tots una cara com si vos haguéreu engolit el cullerot. SIN.: *fer cara de borrego degollat, fer ulls de borrego degollat, fer cara de pocs amics, tindre-ho tort*.

jugar brut Procedir deslleialment. Ex.: Va jugar brut amb mi; jo no me mereixia que m'enganyara.

jugar-se la pell Posar-se en perill extrem. Ex.: Jo sabia que em jugava la pell si corria davant del bou, però no vaig tindre més remei perquè totes les portes estaven tancades.

llavar la cara (a algú) Lloar les excel·lències d'una persona davant d'aquesta. Ex.: No em consta gens llavar-li la cara, si així està més content; tot siga perquè m'apuge el sou.

llepar el cul Adular. Ex.: Ja sap que ha de llepar el cul per tindre el que té. SIN.: *ser un/a llepaculs, ser llepó/ona, ser un/a estirajaquetes, ser fraret/a*.

llevar la seguida (a algú) Desanimar, constrényer. Ex.: Ella volia estudiar medicina, però en sa casa li van llevar la seguida.

llevar-se de damunt (algú) Lliurar-se d'una persona que causava destorb. Ex.: Estic contenta perquè per fi me l'he llevada de damunt, la dona eixa.

lligar caps Fer-se entenedor un assumpte. Ex.: Ara lligue caps jo: quan el taxista va trucar a la porta, els lladres estaven dins.

lligar de peus i mans Impedir obrar. Ex.: Entre ma mare i la teua, jo estava lligada de peus i mans; no podia fer res. SIN.: *lligar de braços, tallar els braços, tallar les cames*.

lligar els gossos amb llonganisses Tindre disposició per a malgastar. Ex.: Com véns d'un poble miseríós, tu te creus que ací lliguem els gossos amb llonganisses; no, home, no!

lligar-se les espartenyas Assolir la independència suficient per poder funcionar sol/a en la vida. Ex.: Ara parla molt, però ja vorem quan li toque lligar-se les espartenyas a soles ...

lliurar-se d'una i bona Lliurar-se d'alguna cosa greu. Ex.: Va ser anar-me'n jo d'allí i caure a pla la terrassa: em vaig lliurar d'una i bona. SIN.: *tornar a nàixer, tindre més sort que els penjats*.

llogar-hi cadiretes Resultar un assumpte atraient, morbós, que desperta l'interés de la gent. Ex.: Va acudir la policia per tal de separar-los; s'hi van llogar cadireres,

marejar el sol de migdia Tindre opinions contradictòries. Ex.: Ta mare cada vegada diu una cosa; mareja el sol de migdia. SIN.: *anar avant i arrere, dir hui blanc i demà negre, anar cap on va l'aire*.

matar el cuquet Prendre un refrigeri. Ex.: Me menge estos cacauets per matar el cuquet.

matar el temps Entretenir-se. Ex.: El viatge és molt llarg; per matar el temps m'emporte novel·les.

menejar-se més que el sucre roig Ser una persona hiperactiva. Ex.: No pares mai, Alfons; te meneges més que el sucre roig. SIN.: *no parar en torreta, anar sempre en dansa*.

menjar a dos carrillos Menjar a muntó. Ex.: Els convidats van menjar a dos carrillos i no va sobrar res. SIN.: menjar més que una revolta de riu, menjar com una revolta de riu.

menjar a mos redó (alguna cosa) Menjar alguna cosa en un entrepà. Ex.: Ara et posaré la carn dins del pa i te la menges a mos redó; ja voràs què bona està.

menjar com un retor Menjar molt bé. Ex. .. No tragues res més, Carmeta, que jo he menjat com un retor. SIN.: menjar més bé que un canonge.

menjar fetge Alegrar-se de les penes d'un altre. Ex.: Pep menja fetge de vore que l'alcalde i jo no ens fem.

menjar menys que un pardalet Menjar molt poquet una persona. Ex.: No et faràs grossa en la vida; menges menys que un pardalet. SIN.: *menjar menys que un gafarró.*

menjar més amb els ulls que amb la boca Tindre deler de menjar, encara que s'estiga fart. Ex.: Després dels dos plats de paella i de les postres, encara li va abellir el gelat; ell és que menja més amb els ulls que amb la boca.

menjar més que una revolta de riu Menjar moltíssim. Ex.: El meu fill no menja gens; en canvi el teu menja més que una revolta de riu. SIN.: *menjar com una revolta de riu, menjar a dos carrillos.*

menjar sopes junts totes les nits Tindre una relació molt estreta. Ex: Jo no conec de res eixe home, o és que penses que mengem sopes junts totes les nits! SIN.: *cagar dins del mateix comú, anar la corda on va el poal.*

menjar-s'ho tot Tindre una actitud imponent. Ex.: Este bou quan ha eixit s'ho menjava tot, però ara ja s'ha parat.

menjar-se amb els ulls (algú o alguna cosa) Mirar àvidament. Ex.: Mentre la xiqueta recitava, son pare se la menjava amb els ulls.

menjar-se el món si fóra un ou Ser excessivament egoista. Ex.: No t'agarres tantes faenes tu, i deixa'n alguna per al qui no té res; si el món fóra un ou tu te'l menjaries tot.

menjar-se els ferros de la presó Estar en la misèria total. Ex.: Mon pare de jove va patir molta gana; s'havia de menjar els ferros de la presó perquè no hi havia res.

minar mig món Estar algú ple de vida. Ex.: Anava que pareixia minar mig món; en quatre dies, en canvi, s'ha fet una velleta

mirar contra el govern Patir estrabisme. Ex.: La xiqueta menuda mira contra el govern, pobreta: es veu que pateix estrabisme.

mirar malament 1 Tindre mal concepte d'alguna persona. Ex.: Jo sé que la meua veïna em mira malament perquè visc amb un xic, però a mi em té igual. **2** Considerar alguna cosa incorrecta. Ex.: Jo no mire malament que te'n vages a València, el que mire malament és que deixes a ta mare tal com està.

morir-se sense beure llimonà No permetre's els plaers. Ex.: Si no t'espaviles, et moriràs sense beure llimonà.

mossegar com els fardatxos Ser una persona de caràcter dur, que habitualment sol ferir els altres amb paraules o fets. Ex.: Vés alerta amb la veïna perquè mossega com els fardatxos. SIN.: *mossegar fondo, ser més mal/a que un tir; tindre mala llet, tindre mala veta, ser de mala classe, tindre verí, ser verinós/osa, tindre mala bava, ser un/a corcó/ona.*

mossegar fondo Ser una persona de caràcter fort que sovint fereix els altres amb actuacions o paraules. Ex.: No et claves amb ella, que eixa mossega fondo. SIN.: *mossegar com els fardatxos, tirar guits, ser més mal/a que un tir, tindre mala bava, tindre mala llet, tindre mala veta, tindre verí, ser verinós/osa, ser de mala classe, tirar en dalla, tirar el rall.*

mossegar-se la llengua Fer un esforç per no parlar. Ex.: Quan té ganes d'insultar algú no es

mossega la llengua.

moure faena Expressar disconformitat amb algun assumpte. Ex.: No mogues tanta faena, que no tens raó, Josep.

mullar-se el cul 1 Arriscar-se. Ex.: Que no es pense que les coses vénen a soles! Si no se mulla u el cul, no hi ha res a fer. 2 Excitar-se sexualment. Ex.: Este xicot sempre està amanit per a mullar-se el cul. SIN.: *anar d'eixida*.

nadar i guardar la roba Obrar amb precaució. Ex.: No et comprometes sense saber bé què volen; has de saber nadar i guardar la roba.

no acabar-s'ho Estranyar-se i sorprendre's. Ex.: Des que m'han dit que tindrè una setmana més de festaestic que no m'ho acabe. SIN.: *fer-se creus*.

no alçar un pam de terra 1 Ser un xiquet. Ex.: Quan encara no alçava un pam de terra ja volia menjar a soles. 2 Ser una persona molt baixeta. Ex.: Però on va eixe a clavar-se amb tu, si encara no alça un pam de terra.

no alçar ni un gat del rabo No fer res important en la vida. Ex.: Si segueixes treballant en eixe taller no alçaràs en la vida un gat del rabo.

no anar clar Estar borratxo i no coordinar bé. Ex.: No el deixeu anar a soles, que no va clar. SIN.: *anar mamat, anar calent, anar com una cuba, anar marejat, anar borratxo com un cep, estar borratxo com un cep, anar com un trull, anar de banda a banda, ser un abraçafaroles, anar de gom a gom, anar trompa, dur una merla, dur una merla com un piano*.

no anar-se'n del cap (algú o alguna cosa) Pensar constantment en algú o alguna cosa. Ex.: No se me'n pot anar del cap eixe xic que s'ha mort en l'accident; era veí meu. SIN.: *tindre el cap calent*.

no aprofitar ni per a covar ni per a pondre No servir per a res. Ex.: No pots confiar en ell; no aprofita ni per a covar ni per a pondre. SIN.: *no saber on té la mà dreta, ser curt, ser més curt que un metro de veta*.

no arribar a la sola de la sabata (d'algú) Ser-li inferior. Ex.: Eixe no t'arriba a la sola de la sabata; tu eres més intel·ligent i treballador que ell.

no arrimar-se ni les mosques (a algú) Estar sol i abandonat per la gent. Ex.: Com saben que és tan perdut, no se li arrimen ni les mosques; ell s'ha buscat la ruïna.

no atendre a raons No voler fer cas. Ex.: Li demanaven que s'esperara a cobrar al mes que ve, però ell no atenia a raons. SIN.: *no tindre gana de romanços*.

no cabre dins la pell Sentir molta satisfacció. Ex.: De vore que és l'únic de la seua edat que ha entrat a l'acadèmia, està que no cap dins la pell. SIN.: *estar més ample que llarg, estar tou/tova, caure la bava (a algú)*.

no casar-se amb ningú (algú) No decantar-se cap a ninguna part; ser imparcial. Ex.: Jo em fie de Lluís perquè ell no es casa amb ningú i sé que serà just en la correcció de les proves.

no caure en terra (alguna cosa) No quedar sense efecte. Ex.: Les seues paraules no m'han caigut en terra; d'ara endavant m'ho pensaré per anar a sa casa.

no criar pedres al fetge No immutar-se, no preocupar-se. Ex.: Tot li va malament, però ell no criarà pedres al fetge, no patisques; està tan tranquil. SIN.: *no suar ni fer-se roig, estar com fava, quedar-se com fava, tindre-la de dos pisos*.

no deixar-hi estaca en paret No deixar-hi res; endur-s'ho tot. Ex.: Els lladres no van deixar estaca en paret; s'ho han tingut de fer tot nou.

no dir ni xufa No saludar. Ex.: Ha eixit a la porta i no m'ha dit ni xufa. SIN.: *no dir ni boja, vg. tb. no dir-se ni xufa, no dir-se ni boja*.

no dir-se ni boja No saludar-se. Ex.: S'han trobat els dos germans a l'escala i no s'han dit ni

boja. SIN.: *no dir-se ni xufa, no mirar-se, no fer-se.*

no doblar-se Mantenir-se ferm/a en la mateixa postura, malgrat la insistència d'altres perquè algú l'abandoni. Ex.: Van anar els pares a fer-la tomar amb el marit, però ella no se dobra.

no donar ciri en una processó No permetre que hom intervinga en un assumpte propi. Ex.: Tu, calla, que ningú t'ha donat ciri en esta processó.

no donar el braç a tòrcer No deixar-se convèncer. Ex.: Ningú dels dos vol donar el braç a tòrcer; són igual de cabuts. SIN.: *no doblar-se, ser cabut, trencar-se (algú) primer que es dobra, ser més tort que una rella.*

no donar una set d'aigua Ser una persona extremadament insolidària. Ex.: Mentre va viure el seu germà no li va donar ni una set d'aigua. SIN.: *no patir per ningú, no fer un favor ni per sa mare, tindre el cor negre, tindre pèls al cor.*

no eixir-se'n de buit Rebre un escarment. Ex.: Si torna a vindre a pixar-me la porta, no se n'eixirà de buit. SIN.: *no anar-se'n de buit.*

no estar "acertat/ts" 1 Enemistar-se dues persones que han mantingut abans una bona relació. Ex.: L'any passat venien per ací els dos tots els dies, però ara cada un va pel seu compte; es veu que no estan "acertats". SIN.: *partir palletes, estar contrapuntats, acabar-se els torrons.* 2 No trobar-se bé de salut. Ex.: Els meus pares, des que han fet vuitanta anys, no estan gens "acertats"; veig que perden cada dia. SIN.: *no estar catòlic.*

no estar al cas No estar atenent. Ex.: Perdoneu que vos ho faça repetir, però és que no estava al cas.

no estar catòlic/a No trobar-se bé. Ex.: No sé què tinc, però avui no estic catòlica. SIN.: **no estar "acertat/ada"**.

no estar mai clar Estar contínuament embriac. Ex.: No pots confiar en ell perquè no està mai clar. SIN.: *ser un abraçafaroles, anar mamat, estar borratxo com un cep, anar marejat, anar com un trull, anar de banda a banda, anar de gom a gom, anar trompa, dur una merla.*

no fer profit (alguna cosa) No resultar agradable, encara que s'ha fet perquè hi resulte. Ex.: Quan estem junts, si pense que pot vindre ta mare i pillar-nos, no em fa profit.

no fer res per ningú Ser insolidari/ària. Ex.: Jo esperava que ella em diria de fer-se càrrec del xiquet, però no fa res per ningú. SIN.: *no fer un favor ni per sa mare, ser justet/eta, ser més fi/na que un coral.*

no fer-ne ni un brot No treballar. Ex.: Té una bona paga però ell no en fa ni un brot; sempre ha sigut malfeiner. SIN.: *rascar-se la panxa, tocar-se la birla.*

no guanyar-se ni l'aigua No treballar gens. Ex.: És molt malfeiner; eixe no es guanya ni l'aigua. SIN.: *no fer-ne ni un brot, no doblar el llom.*

no haver trencat cap plat Ser innocent. Ex.: Ara fa cara de santet, com si no haguera trencat cap plat en la seua vida, però ja sabem qui és ell.

no haver-hi mans Resultar una cosa impossible per més que algú s'hi encabote. Ex.: Per més que li ho digues, no n'hi ha mans; ell segueix fumant igual que el primer dia.

no haver-hi ordre ni concert Funcionar malament. Ex.: No m'agrada gens esta agència perquè allí vas i no hi ha ordre ni concert. SIN.: *anar l'aigua per la darrera taula, estar com un cabàs de gats, ser una casa de putes.*

no haver-hi per on agarrar (algú o alguna cosa) 1 No servir per a res. Ex.: M'han posat un examen que no sabia per on agarrar-lo; al final, me l'he deixat en blanc. SIN.: *no tindre ni cap ni peus, no tindre cap ni centener; no tindre cap ni peus, no saber per on agarrar (alguna cosa).* 2 Ser desigual, desraonat. Ex.: Este xic no hi ha per on agarrar-lo; tan prompte et saluda com no te diu res. SIN.: *anar avant i arrere, no tindre seguida.*

no haver-n'hi per a tant Tindre alguna cosa menys importància del que sembla. Ex.: Hi ha hagut molts crits, però la veritat és que no n'hi havia per a tant.

no haver-se'n vist mai de tan grosses Trobar dificultats en una cosa que aparentment és senzilla, per manca de costum. Ex.: Va haver de canviar els bolquers al xiquet i en la vida se n'havia vist de tan grosses. SIN.: *vindre gran, estar més perdut que un camell en una farmàcia.*

no menjar per no cagar Ser una persona extremadament avariciosa. Ex.: Vicenta no es gasta una perra amb res; eixa no menja per no cagar. SIN.: *ser agarrat/ada, ser més agarrat/ada que un xotis, ser del puny estret, ser més pelat que les rates, cagar per mig cul i guardar-se l'altre mig per a la vellesa.*

no moure pols ni remolí Ser discret/a. Ex.: Este xiquet és una meravella; no mou pols ni remolí; tota la vesprada ha estat dormint, angelet. SIN.: *no parlar per no ofendre, no dir esta boca és meua.*

no moure un dit No fer res per tal d'aconseguir allò que es vol. Ex.: Sort que té una mare que li ho va menjar tot, perquè ell no va moure ni un dit. SIN.: *no moure un peu, no moure una mà.*

no obrir la boca Callar. Ex.: Jo ja li havia dit que no diguera res; em va fer cas i no va obrir la boca en tota la vesprada. SIN.: *no piular, no dir ni xufa, no dir ni boja.*

no parar en torreta Moure's molt anant d'un lloc a un altre. Ex.: No sé com no vols estar cansat, si no pares en torreta! SIN.: *córrer l'andola, rodar més que un xavo fals, córrer més que Meló, córrer seca i meca, menejar-se més que el sucre roig, no surar.*

no parar mai Moure's o parlar contínuament. Ex.: Esta xiqueta me mareja; no para mai; digueu-li que s'estiga quieta. SIN.: *no parar en torreta.*

no parlar per no ofendre Ser molt tímid/a; persona que fa valdre poc les seues opinions. Ex.: No em crec que Isabel t'insultara; eixa xica no parla per no ofendre. SIN.: *ser una mel, ser un tros de carn batejada, ser un tros de cel.*

no patir del cor Ser insensible. Ex.: Ella se'n va i es deixa els xiquets a soles; no pateix del cor.

no pegar al viu No encertar alguna cosa. Ex.: Tants metges que ha corregut i encara no li han pegat al viu; ningú li ha dit el que té.

no piular Callar. Ex.: En tota la nit no ha piulat; no sé què li passa. SIN.: *pegar-se un punt a la boca, cosir-se la boca, fer de la boca un "candat", no obrir la boca, no dir ni xufa, no dir ni boja.*

no poder vore ni en pintura (algú) Sentir aversió, odi per algú. Ex.: No li parles de Jaume, que no el pot vore ni en pintura. SIN.: *tindre entravessat (algú), no tragar-se (algú), tindre (algú) a la gola, no poder amb (algú).*

no poder-se pagar amb diners Ser molt valuós el favor que s'ha rebut. Ex.: El favor que m'ha fet esta persona no se pot pagar amb diners; tota la vida li ho agrairé.

no quedar-se en el sac (alguna cosa) No callar res. Ex.: A l'altre dia que vaja li diré que el formatge estava roïn; no vull que se'm quede en el sac. SIN.: *podrir-se (alguna cosa) dins.*

no saber de la missa la meitat Ignorar una part de la qüestió. Ex.: Vine que t'ho conte tot, que tu no saps encara de la missa la meitat. SIN.: *sentir campanes i no saber d'on.*

no saber en quina lloca ha posat els ous No tindre consciència del risc que suposa la relació amb certa persona. Ex.: S'han fet socis, però Lluís no sap en quina lloca ha posat els ous; Romero sempre ha sigut molt poc seriós. SIN.: *no saber amb qui es juga (algú) els diners.*

no saber ni palot Ignorar. Ex.: Han dut un metge que no sap ni palot, SIN.: *no saber on té (u) la mà dreta, estar peix, no saber fer la o amb un canut, ser més burro que Tacó.*

no saber ni senyar-se Ser molt ignorant. Ex.: Este xic no val per a res; no sap ni senyar-se. SIN.: *No saber fer la o amb un canut, no saber on té la mà dreta, no saber ni palot.*

no saber on és la porta de l'església No ser practicant de la religió. Ex.: No li parles del Papa a Badenes, que eixe no sap on és la porta de l'església.

no saber on es penja el cresol Ser molt ignorant. Ex.: No sap res eixe Antoni; no sap ni on es penja el cresol; no pot eixir de casa. SIN.: *no saber fer la o amb un canut, no saber on té la mà dreta.*

no saber on ficar-se Avergonyir-se, sentir-se confús. Ex.: Quan va comprendre que havia clavat la pota, no sabia on ficar-se.

no saber on té la mà dreta (u mateix) Ser molt ignorant en un assumpte o en general. Ex.: No vos l'emporteu a l'estranger que se perdrà perquè eixe no sap on té la mà dreta. SIN.: *estar peix.*

no saber que viu (algú) Ser una persona enormement distreta. Ex.: No li tornes a fer l'encàrrec a Josep, que no s'enrecordarà; eixe no sap ni que viu. SIN.: *anar més perdut que Carracuca, no saber on té la mà dreta.*

no ser ni carn ni peix Ser indefinible; no tindre caràcter propi. Ex.: No es decanta ni per uns ni per altres; ell, com sempre, no és ni carn ni peix. SIN.: *tindre poca substància, pesar menys que un paperet, no tindre xitxa ni llimonà, ser del darrer que li parla, no ser peix ni sardina.*

no suar ni fer-se roig/roja No immutar-se, no preocupar-se per res. Ex.: No patisques per ell, que eixe no sua ni se fa roig. SIN.: *tindre-la de dos pisos, tindre la figa gran, estar com fava, quedar-se com fava, no criar pedres al fetge.*

no surar No disposar de temps lliure; estar sempre enfeinat/ada. Ex.: No té un moment de descans; dina dret; no sura. SIN.: **no parar en torreta, anar com cagalló per séquia.**

no tastar-les Perdre la possibilitat d'obtenir un benefici del tipus que siga. Ex.: Si arribes tard, no les tastaràs. SIN.: *passar la mà per la paret.*

no tindre altre déu ni altra marededéu Estar obsessionat/ada per una idea o per un assumpte i no deixar de parlar-ne. Ex.: Ell no té altre déu ni altra marededéu que la factura de l'ascensor; sempre que obri la boca és per dir el mateix.

no tindre cap ni centener No conduir a res. Ex.: Això que tu dius no té cap ni centener; no solucionaríem res així. SIN.: *no saber per on agarrar (alguna cosa).*

no tindre cera a les orelles No tindre cap riquesa. Ex.: No tindrà mai en la vida cera a les orelles, perquè conforme guanya els diners ella se'ls gasta. SIN.: *no tindre un clau, no tindre cap perra.*

no tindre dos dits de front No tindre seny. Ex.: La teua germana no té dos dits de front; a qui se li ocorre voler parlar amb el Ministre! Es creu que és fàcil! SIN.: *tindre el cervell de pardalet, tindre menys cervell que un mosquit.*

no tindre espera Perdre la paciència una persona. Ex.: Sempre que va a cal metge, no té espera; vol passar de seguida.

no tindre funda ni ficaci Tractar-se d'una cosa destrellada. Ex.: Conta unes històries que no tenen funda ni ficaci. SIN.: *no tindre substància, no tindre tretze ni catorze, no tindre sentit ni trellat, no saber per on agarrar-ho.*

no tindre humor de res Estar desanimat, trist. Ex.: M'havien convidat a anar al teatre, però és que no tinc humor de res. SIN.: *no tindre gana de res.*

no tindre la fel amarga No tindre mala intenció. Ex.: Jo no crec que Doménec ho haja fet per fotre'm; jo sé que ell no té la fel amarga.

no tindre mirament No preocupar-se pels altres. Ex.: Quan tot el món fa la sesta ells posen la música ben forta; és que no tenen mirament per ningú. SIN.: *no patir per ningú, no criar pedres al fetge, no patir del cor.*

no tindre ni xitxa ni llimonà Ser una persona de poca personalitat. Ex.: Son pare ho aclarirà

tot, perquè ja saps que el fill no té ni xitxa ni llimonà. SIN.: *no tindre substància, tindre poca substància, ser dessubstanciat/ada, no ser ni carn ni peix, no tindre ni soques ni bajoques, no tindre ni all ni pebre, tindre més caps que barrets.*

no tindre on caure mort No tindre res. Ex.: Pepito, com s'ho ha gastat tot, ara no té on caure mort. SIN.: *no tindre on deixar-se caure mort.*

no tindre pèls en la llengua Parlar sense subterfugis. Ex.: Com ell no té pèls en la llengua, els va dir que volia que se n'anaren. SIN.: *parlar clar.*

no tindre prou mans No abastar a fer. Ex.: Li eixia tanta sang que no teníem prou mans per a torcar-li-la.

no tindre sang Ser excessivament plàcid. Ex.: Xarpeta no té sang; ella l'ha insultat de mala manera i ell encara està per dir res. SIN.: *no tindre sentits.*

no tindre seguida No tindre ordre en el desenvolupament de qualsevol activitat. Ex.: Maria igual està ací que està allà; així no pot tindre seguida en res. SIN.: *no agarrar seguida.*

no tindre sentits No enfadar-se ni immutar-se per res. Ex.: Si encara li parles, després del que t'ha fet, és perquè no tens sentits. SIN.: *no tindre sang.*

no tindre substància 1 Fracassar alguna cosa en l'expectativa que ens havíem fet sobre ella. Ex.: Eixa pel·lícula no ha tingut gens de substància. SIN.: *acabar-se com una picà de fesols.* 2 Ser una persona amb poca personalitat, una mica nècia i molt influenciable. Ex.: Miquelet em posa nerviosa perquè no té substància. SIN.: *tindre poca substància, no tindre ni xitxa ni llimonà, no ser ni carn ni peix, ser del darrer que li parla, ser una veleta, ser la veleta del campanar, anar cap on bufa l'aire, pesar menys que un paperet de fumar.*

no tindre tretze ni catorze Tractar-se d'una persona o d'una cosa destrellatada. Ex.: El teu veí no té tretze ni catorze; quan parla jo no sé mai el que vol dir. SIN.: *no tindre funda ni ficaci, no tindre sentit ni trellat, no tindre dilluns ni dimarts.*

no tindre un clau No tindre diners. Ex.: Jaume ha hagut de traspasar el bar perquè no té ni un clau. SIN.: *no tindre cap perra, no tindre un cèntim, no tindre un duro, estar net, estar més net que sant Paulí, no tindre cera a les orelles.*

no tindre-les totes No tindre plena confiança en alguna persona o cosa. Ex.: Jo no les tinc totes amb eixe professor; eixe és capaç de posar un examen de coses que no hem donat. SIN.: *tindre l'orella voltada.*

no tocar la camisa al cos Tindre por. Ex.: Em van tirar un bac davant del bou; valga que no em va vore. Quan em vaig alçar la camisa no em tocava al cos. SIN.: *cagar-se en garres, tindre un cagalló com els dos punys, estar cagat de por.*

no tocar vores No topetar cap obstacle. Ex.: Se'n va eixir d'allí sense tocar vores.

no traure res a marge No aclarir ni obtenir res. Ex.: No t'esforces, que amb ell no trauràs res a marge, ja li pols predicar.

no traure, de forment, ni un gra No traure res en clar. Ex.: Després de la junta, ens hem quedat igual; el problema continua; o siga, que no hem tret, de forment, ni un gra.

no trobar aigua en la mar Angoixar-se fàcilment. Ex.: Ella que va sentir el tercer coet i encara anava pel carrer, va començar a córrer i no trobava aigua en la mar; totes les portes estaven tancades. SIN.: *ofegar-se en un got d'aigua, ofegar-se en el test de les gallines, ofegar-se en un didal, paréixer que l'hagen fet en una nit de trons (a algú).*

no valdre un pet de puta Ser menyspreable una persona. Ex.: Se n'ha buscat una que no val un pet de puta. SIN.: *ser un avort, valdre menys que una dinaeta de safrà, valdre menys que un gallet.*

no vore un bou a tres passes 1 Vore-hi poc. Ex.: Hi veia poc, però ara no veu un bou a tres passes i no vol posar-se ulleres. SIN.: *ser curt/a de vista, no vore'n tres dalt d'un burro.* 2 No

adonar-se de res. Ex.: La meua veïna no veu un bou a tres passes; li han obert el cotxe esta nit i ella l'ha tret este matí i no s'ha donat compte ni ha trobat res estrany.

no vore'n tres dalt d'un burro Vore-hi poc. Ex.: Des que no duc les ulleres no en veig tres dalt d'un burro. SIN.: *no vore un bou a tres passes*.

no xafar-li ningú la ratlleta Saber defensar el seu terreny una persona. Ex.: No patisques, que pots deixar-la anar a soles; no li la pegarà ningú, que a eixa no li xafa ningú la ratlleta.

obrir el cap Ferir al cap. Ex.: Els xiquets li van obrir el cap amb una rajola.

obrir els ulls (a algú) Fer-li veure la realitat. Ex.: El sinyo Pepe és el qui va obrir els ulls; me va contar que Santana no era tan bo com jo creia.

obrir en canal Obrir de dalt a baix el cos d'un animal o persona. Ex.: Li va dir que si no li donava el que era d'ella, que l'obriria en canal; Vicenta es va esglaiar.

obrir l'ull 1 Vigilar. Ex.: S'ha d'anar pel món obrint els ulls perquè no te la peguen. SIN.: *fer l'ull viu*. 2 Desenganyar-se. Ex.: Aquella carta li va fer obrir els ulls; ella ja no la volia. SIN.: *obrir els ulls, caure la bena dels ulls*.

obrir-se el cel (a algú) Trobar la solució d'una situació difícil. Ex.: Quan li vaig dir que li havia trobat faena, se li va obrir el cel.

obrir-se el cor Sentir-se alleujat/ada. Ex.: Quan la vaig vore baixar del tren, se'm va obrir el cor; ja estava tranquil perquè no li havia passat res. SIN.: *Llevar-se un pes de damunt*.

ofegar-se en un didal Desencoratjar-se fàcilment. Ex.: No vull fiar-me de la seua opinió perquè sé que Josep s'ofega en un didal. SIN.: *ofegar-se en un got d'aigua, ofegar-se en el test de les gallines, paréixer que l'hagen fet en una nit de trons (a algú)*.

ofegar-se en un got d'aigua Desencoratjar-se fàcilment. Ex.: No vages de viatge amb ella, que s'ofega en un got d'aigua i no t'ho passaràs bé. SIN.: *ser de poca espenta, ofegar-se en un didal, no trobar aigua en la mar, ofegar-se en el test de les gallines*.

omplir el cap de pardalets Fomentar idees de poca consistència en un altre. Ex.: Evarist li ha omplit el cap de pardalets; ara el meu fill vol ser pilot. SIN.: *calfar el cap (a algú), unflar el cap (a algú)*.

omplir la panxa Menjar. Ex.: Ara parem i omplim la panxa; cal agarrar forces. SIN.: *fer un mosset, omplir el pap, matar el rosegó, matar el cuquet*.

omplir-se les butxaques Obtenir guanys il·lícits. Ex.: Ara que s'ha omplit bé les butxaques ja vol deixar el càrrec. SIN.: *tirar-s'ho a la butxaca*.

pagar el just pel pecador Expiar una falta comesa per un altre. Ex.: Com no va eixir el qui havia fet la malesa a l'institut, van haver de pagar els justs pels pecadors; això és el que passa sempre.

pagar ganes i tot Pagar més del just. Ex.: De sopar a la terrassa de l'hotel ens van fer pagar ganes i tot.

pagar la pell Morir. Ex.: Mon pare va voler anar a plegar llenya amb el constipat que tenia, i va pagar la pell. SIN.: *estirar la pota, acorar-la, anar-se'n a l'altre món*.

parar els peus Oposar-se a l'actitud o actuació d'algú. Ex.: Li he parat els peus a ma mare perquè volia fer i desfer en la meua vida.

parar la mà Demanar almoïna, favors, gratificacions; estar disposat a rebre'n. Ex.: Sempre vas parant la mà; tu no dónes mai res, però t'agrada molt que te donen.

parar taula Disposar la taula per a menjar. Ex.: Joan, para taula, que anem a dinar,

paréixer fill de pare verge Tindre un caràcter dèbil. Ex.: Joan, pareix que sigues fill de pare verge; no tens ànim per a fer res. SIN.: *ser moll, tindre-ho moll, tindre poca espenta*.

paréixer l'AVE Ser una persona molt ràpida. Ex.: Has anat i has vingut en un moment; pareixes l'AVE. SIN.: *ser el tren, córrer més que el vent, ser un llamp.*

paréixer l'heretgia de la capella Ser una cosa extremadament lletja. Ex.: S'ha posat una vesta negra damunt i pareixia l'heretgia de la capella. SIN.: *paréixer un pardalot, ser un pardalot.*

paréixer la delicà de la Vall que amb un rot es va trencar una costella Ser una persona exageradament delicada, que no aguanta res. Ex.: No vol que li paren els cotxes davant de casa perquè la molesten quan mouen i no pot dormir; pareix la "delicà" de la Vall, que amb un rot es va trencar una costella. SIN.: *torcar-s'ho amb un paperet, tindre més teclès que l'orgue de Sollana, tindre més teclès que un piano, trencar-se la figa amb un bac.*

paréixer Pepito va de curt Portar peces de roba curtes per a l'estatura de la persona. Ex.: En esta foto pareix que siga Pepito va de curt; és que després de tindre la pallola vaig fer una crescuda.

paréixer un pelut de caixeta Anar mal pentinada una persona. Ex.: Vés, fes-te el monyo, que pareixes un pelut de caixeta.

paréixer una sendereta Caminar de pressa una dona. Ex.: Totes les germanes tenen el mateix anar; pareixen unes senderetes. SIN.: *paréixer una corrioleta.*

parlar amb el nas Emetre la veu amb ressò nasal. Ex.: Esther parla amb el nas; de xicoteta els xiquets se'n reien, d'ella.

parlar amb la paret Parlar amb algú que no escolta. Ex.: Quan parle amb Evarist em fa l'efecte que parle amb la paret; no s'entera del que vull dir-li. SIN.: *parlar i passar un carro.*

parlar bé (d'algú) Elogiar. Ex.: Sempre parla bé de mi darrere; a la cara no me diu mai res.

parlar com un llibre obert Parlar molt bé. Ex.: El secretari parla com un llibre obert; val la pena vindre a escoltar-lo.

parlar en plata Parlar clarament, sincerament. Ex.: Parlant en plata hem de reconèixer que els nostres alumnes són uns salvatges.

parlar foc i flama (d'algú) Parlar contra algú. Ex.: Si la sentires, t'esglaiaries; parla foc i flama de la seua pròpia filla. SIN.: *parlar malament (d'algú).*

parlar i passar un carro No fer atenció a allò que algú diu. Ex.: El meu fill no em fa gens de cas; parle jo i passa un carro.

parlar malament (d'algú) Parlar contra algú. Ex.: Tots l'hem sentit parlar malament del seu soci, i sabem que no té raó perquè eixe xic val molt. SIN.: *parlar foc i flama (d'algú).*

parlar pels colzes Parlar excessivament. Ex.: Eixa dona parla pels colzes; m'ha donat dolor de cap. SIN.: *no parar, fer set.*

parlar per no callar Dir paraules vanes. Ex.: Açò que jo te dic és parlar per no callar; jo la veritat no la sé.

parlar-li fins la figa (a alguna persona) Ser una dona molt parladora, que no pot guardar molt els secrets. Ex.: Jo ja sabia que ella t'ho diria perquè li parla fins la figa. SIN.: *parlar pels colzes.*

partir pel mig Fer fracassar alguna cosa; frustrar alguna intenció. Ex.: La ploguda m'ha partit pel mig; jo volia haver anat a l'hortet, però així ja no aniré.

passar comptes 1 Comptar. Ex.: Vinc a passar comptes; fa temps que et dec els treballs que vas fer a casa i vinc a pagar-te. 2 Aclarir una qüestió. Ex.: El dia que jo t'agarre ja passaré comptes amb tu, poca-vergonya.

passar el braç per la mànega Enganyar. Ex.: Este cara de collons vol passar-me el braç per la mànega, però jo no li ho consentiré.

passar el plat Demanar almoïna, especialment a l'església. Ex.: Tots els diumenges Maria Teresa passa el plat en missa d'onze.

passar la llista Alleujar les molèsties d'indigestió amb un ritual d'oracions i fent braçades amb un mocador. Ex.: No me trobe gens bé; he dinat massa; vaig a ca Antonieta, que me passe la llista.

passar la mà per la paret Quedar-se sense res; no obtenir diners. Ex.: Esta setmana em pareix que passarem la mà per la paret; no s'ha venut res. SIN.: *quedar-se (algú) amb el que té al mig les cames, quedar-se amb les castanyes a la mà, no tastar-les.*

passar més fam que el gos d'un cec Patir gana. Ex.: De xicotets, eixos xiquets han passat més fam que el gos d'un cec; a sa mare tot li dolia. SIN.: *patir més fam que Garró, patir més fam que les rates d'església, passar més fam que un mestre d'escola, passar més fam que les oronetes.*

passar més fam que les rates d'església Passar gana. Ex.: En aquells temps passàvem més fam que les rates d'església; ara podem donar gràcies de la nostra situació. SIN.: *patir més fam que Garró, patir més fam que un mestre d'escola, passar més fam que el gos d'un cec, patir més fam que un lladre.*

passar pel cap Acudir al pensament. Ex.: No sé com t'ha passat pel cap vindre aquí; no t'esperàvem.

passar pel sedàs Ser objecte d'observació i crítica. Ex.: Ens passen pel sedàs a tots els qui passem per allí davant; no saben fer altre.

passar pels collons 1 Prendre una determinació arbitrària. Ex.: No li passa pels collons tornar-me la clau; ara no puc entrar a casa. SIN.: *passar per la figa, pegar per...* 2 Menysprear una persona o una cosa. Ex.: Jo me passe pels collons tota eixa família; no vull saber res d'ells. SIN.: *passar-se (algú) per baix cama, passar-se per la figa.*

passar per Aparentar. Ex.: Amb eixe aspecte no m'estranya que passes per estrangera.

passar per aigua Bullir. Ex.: Fes-me un ou passat per aigua per a sopar.

passar per alt Deixar de captar. Ex.: Està tot el dia a la porta i no li passa res per alt; sap tot el que passa al veïnat: qui entra i qui ix.

passar un calvari Patir enormement. Ex.: Va passar un calvari amb el seu home; ara és quan ella viu, pobra. SIN.: *patir les anacoretas, passar-se-les putes.*

passar un pas Succeir a algú una cosa curiosa. Ex.: M'ha passat un pas! Vaig a contar-t'ho; resulta que me n'he eixit de casa distreta i m'he deixat les claus dins ...

passar xafant (algú) Passar molt a prop d'una persona. Ex.: Hui ha passat xafant-me i no m'ha dit res; ja no pense saludar-la més.

passar-li bon bac i sense figa (a algú) Eixir perjudicat/ada d'un assumpte sense ser-ne mereixedor/a. Ex.: A Miquelet li ha passat bon bac i sense figa; va voler arreglar la relació entre la germana i el marit, i ara ells no el miren. SIN.: *eixir escaldat/ada, anar per llana i tornar esquilat, eixir-ne fotut i escalabrat, xafar-se els dits.*

passar-se'n de rosca Extralimitar-se. Ex.: Els xiquets d'ara se'n passen de rosca; volen manar ells de les mares, i això no pot ser. SIN.: *passar de ratlla.*

passar-se-les canutes Patir dificultats. Ex.: Maria se les va passar canutes per haver de tornar a casa perquè no la deixaven eixir d'aquell país. SIN.: *passar-se-les putes.*

passar-se-les putes Patir moltes dificultats. Ex.: Quan els xiquets eren xicotets jo me les vaig passar putes. Ara com ja són fadrins, és diferent; me'n vaig a treballar i ja me'ls puc deixar a soles. SIN.: *patir les anacoretas, passar un calvari, passar-se-les canutes, entropessar amb els collons.*

pastar i fènyer (algú) Dominar una persona; fer d'ella el que hom vol. Ex.: Eixe no pinta res en casa; el pasten i el fenyen com volen.

patir les anacoretetes Passar-ho malament; sofrir. Ex.: La pobra Inés va patir les anacoretetes amb aquell home que la maltractava tant. SIN.: *passar un calvari, passar-se-les canutes, entropessar amb els collons, passar-se-les putes.*

patir més fam que Garró Passar gana. Ex.: Els meus pares van patir en guerra més fam que Garró. SIN.: *passar més fam que les rates d'església, passar més fam que un mestre d'escola, passar més fam que les oronetes, passar més fam que el gos d'un cec, patir més fam que un lladre.*

patir més fam que les oronetes Patir fam. Ex.: Jo en esta vida he patit més fam que les oronetes; ara, gràcies a Déu, les coses em van bé. SIN.: *patir més fam que Garró, patir més fam que un mestre d'escola, patir més fam que les rates d'església.*

pegar el colp Realitzar una acció arriscada i de vegades extravagant. Ex.: Si te poses eixos pantalons i ixes a passejar amb ells pel poble donaràs el colp. SIN.: *fer riure, pegar la campanada.*

pegar el pet per... Mostrar inclinació o interès per alguna persona o assumpte. Ex.: Li ha pegat el pet per anat tots els dissabtes a nadar. SIN.: *pegar el rot per..., pegar per..., pegar l'estat per..., pegar per ahí.*

pegar la campanada Escandalitzar. Ex.: Quan se'n va anar de casa en aquell temps va pegar la campanada; no es parlava d'altra cosa en el poble. SIN.: *pegar el colp, fer l'espectacle.*

pegar mitja volta Anar-se'n algú d'un lloc, normalment per evitar una situació que li resulta desagradable, o bé per expressar-hi menyspreu. Ex.: Només me va vore, va pegar mitja volta, i encara està per dir res. SIN.: *girar vela.*

pegar un bot el cor Sobresaltar-se. Ex.: Quan vaig sentir que tocaven a la porta a eixes hores, em va pegar un bot el cor; sempre penses que passa alguna cosa roïna.

pegar un mosset Prendre un refrigeri. Ex.: Vaig a pegar un mosset, que no vull desmaiar-me. SIN.: *matar el cuquet, matar el rosegonet.*

pegar un xuplamocs Agredir algú a la cara. Ex.: Si tornes a parlar et pegaré un xuplamocs que t'enrecordaràs. SIN.: *pegar una mantinada.*

pegar una castanya Tindre una relació sexual. Ex.: Esta setmana he pegat quatre castanyes.

pegar una nyespla Agredir algú. Ex.: No vaig poder aguantar-me i li vaig pegar una nyespla perquè m'havia ofés a muntó. SIN.: *fer llenya al bombo, tocar la careta.*

pegar-se tops contra la paret Desesperar-se per una causa que ja no té remei. Ex.: Si tu l'obligues a anar-se'n sense ella voler i després li passara alguna cosa, te pegaries tops contra la paret. SIN.: *arrancar-se el cabells del cap, estirar-se els cabells.*

pelar-se el cul Tractar d'aconseguir alguna cosa amb molta disposició i voluntat. Ex.: Es va pelar el cul per aconseguir entrades i al final en vam tindre de sobres.

penjar-se un sant Ocórrer alguna cosa que hom no espera que ocórrega de cap manera. Ex.: Quin sant s'ha penjat, que em crides per telèfon?

pensar amb els peus Prendre resolucions equivocades. Ex.: Esta xica pareix que pense amb els peus: vol vendre el xalet i quedar-se amb el pis, que és molt menut.

perdre el coneixement 1 Desmaiar-se. Ex.: Del bac, va perdre coneixement, però no es va fer res. 2 Perdre el seny. Ex.: Ma mare ha perdut el coneixement; no sap quan és de dia i quan és de nit. SIN.: *anar-se'n del cap, estar desmemoriat/ada.*

perdre el cul (per algú o alguna cosa) Tindre molt d'interès per algú o alguna cosa. Ex.: Ella no li fa gens de cas, però ell perd el cul per ella. SIN.: *perdre la xaveta.*

perdre fins les orelles Arriscar-hi molt i perdre-ho tot. Ex.: En este negoci Miquel ha perdut fins les orelles; ho ha venut tot per pagar els deutes i ara no té ni per menjar. SIN.: *quedar-se amb les castanyes a la mà, perdre fins les dents postisses.*

perdre la xaveta/ xapeta (per algú) Mostrar interès i fidelitat extrems per algú fins arribar a la despreocupació per un mateix. Ex.: Perd la xaveta pel seu cosí, però ell es fa la mà amb ella. SIN.: *perdre el cap, perdre el cul.*

pesar menys que un paperet de fumar Ser una persona de personalitat poc consistent. Ex.: No té paraula, li té tot igual, jo no sé quina classe de persona és; pesa menys que un paperet de fumar. SIN.: *pesar menys que una "dinaeta" de safrà, no ser ni carn ni peix, no tindre ni xitxa ni llimonà, ser del darrer que li parla, anar cap on bufa l'aire, no tindre substància.*

pesar més que un regle Ser un objecte molt pesat. Ex.: Este paquet pesa més que un regle; ja l'agarraràs tu quan vingues.

picar el serení Tindre una dona desig sexual. Ex.: A eixa es veu que li pica el serení; no para de passar per ací davant a vore si li dic alguna cosa.

picar l'abella (a una dona) Tindre relacions sexuals novençanes i quedar prenyada. Ex.: Ja deu haver-li picat l'abella; la veig molt groga.

picar sola Anar-se'n d'un lloc. Ex.: Joan Ramon no vol problemes, en un punt ja pica sola. SIN.: *escampar el poll.*

pillar amb pedra Trobar una circumstància adversa o una persona tossuda que s'interposen en el nostre camí. Ex.: Vicent volia haver acabat la faena a migdia, però amb eixe inspector ha pillat amb pedra; d'ací a la nit encara estaran allí.

pillar en joli Sorprendre algú amb l'ànima en suspens. Ex.: Si te dic la veritat, m'has pillat en joli, no sabia ni on estàvem.

pintar-se com una mona Maquillar-se una dona. Ex.: M'agrada pintar-me com una mona quan vaig a alguna festa.

pixar alt Tindre moltes pretensions. Ex.: No cal que pixes tan alt ara. Recorda quan no tenies on deixar-te caure morta; fes memòria! SIN.: *menjar-s'ho tot.*

pixar baixet Tindre una condició personal baixa. Ex.: Ella no el vol per a nòvio perquè diu que pixa baixet.

pixar fora de test Dir o cometre un despropòsit. Ex.: Has pixat fora de test, Rosa; no tens raó en açò. SIN.: *cantar com una escopeta de fira.*

pixar-se en garres Riure moltíssim i molt a gust. Ex.: Quan va eixir Romero al teatre el públic es pixava en garres. SIN.: *anar per terra, pixar-se de riure, anar a bacs, tindre la boca d'orella a orella.*

plantar bandera Enfrontar-se a algú, defendre els drets propis. Ex.: Ma mare no va callar fins que no li vaig plantar bandera; li vaig dir que me n'anava perquè volia i que tenia dret a fer-ho. SIN.: *plantar cara, posar els collons damunt la taula, ensenyar les dents.*

plantar cara Oposar-se, enfrontar-se. Ex.: Quan se posa així no hi ha ningú que s'atrevisca a plantar-li cara. SIN.: *plantar cara al sol de migdia, fer front, plantar bandera.*

plegar veles Cessar en un negoci o afer. Ex.: Si veiem que el mercat no està prou animat dimarts, plegarem veles i ja tomarem l'any que ve.

plorar com una Magdalena Disgustar-se o emocionarse per alguna cosa i posar-se a plorar. Ex.: Quan m'ha contat la malaltia del seu marit, ha començat a plorar com una Magdalena. SIN.: *plorar a llàgrima viva, agarrar sentiment, tindre sentiment.*

plorar sang el cor Patir un fort dolor emocional. Ex.: Quan em vaig separar del meu xiquet aquell estiu el cor em plorava sang. SIN.: *partir el cor.*

ploure figures No ocórrer mai de la vida. Ex.: Imma m'ha dit que vindrà a vore'm quan plouran figures; o siga, no mai.

pondre fins els pollastres (a algú) Estar molt orgullós i tindre molta vanitat, a més a més amb motius per tenir-ne perquè les coses li van bé. Ex.: Si ara li ponen fins els pollastres, valga quan no tenia on deixar-se caure mort; així que no tinga tant d'orgull. SIN.: *estar alt/a de capoll, pondre totes les gallines (a algú), estar alt de polleguera, estar pagat/ada.*

portar dol Anar vestit/da de negre per la mort d'algú. També, privar-se, pel mateix motiu, de certs plaers i diversions. Ex.: No anirem al bou perquè portem dol.

portar els pantalons Manar. Ex.: En eixa casa és ella la qui porta els pantalons; ell no pot obrir la boca. SIN.: *clavar el ganivet damunt la taula, posar els collons damunt la taula.*

posar a caldo Criticar algú. Ex.: Tots els socis van posar a caldo el president quan se'n va anar; crec que eixa cooperativa pegarà un esclafit. SIN.: *tallar-li un traje (a algú), ficar de volta i mitja (algú).*

posar bo/na Retornar la salut. Ex.: A mi, eixe metge me va posar bona; ja no he tornat a tindre més calentura.

posar de manifest Exposar. Ex.: Diumenge pren la comunió el xiquet; dijous li ho posem de manifest; ja passareu a vore-li-ho.

posar el jou Subjugar, sometre. Ex. Teresa li va contestar: "no me posaràs el jou tu a mi".

posar els collons damunt la taula Defensar el terreny propi. Ex.: Ells volien acovardir-la, però ella va posar els collons damunt la taula i no ho va permetre. SIN.: *tindre set parells de collons, plantar cara, plantar cara al sol de migdia.*

posar els ous en mala lloca Tindre poques probabilitats d'èxit. Ex.: Maria ha posat els ous en mala lloca amb este xic; ell pareix que només tinga gana de fugir-se'n.

posar els peus Acudir a un lloc. Ex.: No vull que tomes a posar més els peus ací ; m'has entés?

posar en un compromís Dur a una situació crítica. Ex.: Com m'ho ha demanat ell, m'ha posat en un compromís; no puc dir-li que no.

posar la carn de gallina Impressionar una cosa molt a algú. Ex.: Quan canten els tres junts, em posen la carn de gallina; jo no he sentit mai unes veus tan precioses.

posar les argolles al coll (a algú) Pressionar algú moltíssim. Ex.: El vaig agarrar pel meu compte i li vaig posar les argolles al coll: o me tornava els diners o li ho deia a la seua dona. SIN.: vg. tb. *tindre les argolles al coll.*

posar les mans al foc Assegurar plenament. Ex.: Posaria les mans al foc que ell no s'ha donat compte d'això, que ho ha fet sense voler.

posar les sinagües (a algú) Dominar-lo. Ex.: Tereseta li ha posat les sinagües, a Ximo; ell no obri la boca, allí només parla ella. SIN.: vg. tb. *ser un sinagües.*

posar terra pel mig Separar-se. Ex.: Vam decidir que allò millor era posar terra pel mig, i vore després d'un temps què passava; no podíem seguir junts discutint constantment. SIN.: *deixar-ho estar.*

posar tota la carn a la graella Arriscar-se fins a l'extrem. Ex.: Si vol poder eixir d'esta situació tan difícil, cal que pose tota la carn a la graella; sense esforçar-se no ho aconseguirà.

posar-se a la boca (algú) Anomenar-lo. Ex.: No vull que et claves més amb la meua filla; que siga l'última volta que te la poses a la boca.

posar-se bo Guarir d'una malaltia. Ex.: Cuida't molt, a vore si te poses prompte bo. SIN.: vg. tb. *posar bo.*

posar-se en camí Disposar-se a marxar. Ex.: Només van saber que l'avi estava malalt, es van

posar en camí cap ací.

posar-se entre cella i cella (alguna cosa) Tindre una idea fixa. Ex.: Ara se li ha posat entre cella i cella que vol comprar-se un cotxe, i no parará fins que no el tinga.

posar-se la caixeta al cap Vestir-se bé per a una ocasió especial. Ex.: La mare de la nòvia s'ha posat la caixeta al cap; no l'havia coneguda. SIN.: *anar de pontifical*.

posar-se un boç Callar. Ex.: Es veu que ella s'ha posat un boç perquè ja no l'hem sentida més.

predicar en el desert Intentar inútilment convèncer algú. Ex.: Ja sé que parlar amb tu és predicar en el desert; que no faràs el que te dic, però tu t'ho perdràs. SIN.: *parlar amb la paret, fer "digues, digues, Joan de les figues; per l'una m'entra i per l'altra m'ix"*.

prendre les aigües Prendre aigües medicinals per alleujar una dolença. Ex.: M'han dit que me'n vaja a Toga a prendre les aigües, a vore si se'm millora el fetge.

prendre per comís (algú) Odiar-lo. Ex.: Els alumnes han pres per comís el professor i li ho fan passar malament. SIN.: *agarrar-lo per davant, tindre-li entema, no "tragat-se'l", tindre'l a la gola*.

pujar a cavall (a algú) Abusar de la bondat d'una persona. Ex.: Si no te plantes, estos te pujaran a cavall.

pujar tota la sang a la cara Enrogir-se el rostre. Ex.: Se li havia pujat tota la sang a la cara, mira com estava d'acolorada. SIN.: *fer-se com un tito, fer-se tito*.

pujar-se'n al cap (alguna cosa) Mostrar una actitud de superioritat per tindre una situació favorable. Ex.: El càrrec se li ha pujat al cap; ara no mira a ningú. SIN.: *estar alt/a de capoll, pondre-li fins els pollastres*.

quedar bé 1 Eixir airós/a d'una situació. Ex.: Creus que amb les cinc coques i la dotzena de pastissos quedarem bé? 2 Complir per compromís. Ex.: Jo he anar a eixa boda per quedar bé, no perquè m'abellira anar.

quedar escaldat /ada Escarmentar-se. Ex.: No vull tornar a anar a comprar a eixa tenda que ja vaig quedar ben escaldat l'any passat.

quedar malament 1 Incomplir els compromisos contrets. Ex.: No tens gens de formalitat, sempre quedes malament amb tots els clients. 2 Fracassar. Ex.: A l'examen final vaig quedar molt malament.

quedar poques tallades de cabell (a algú) Estar pròxim a la mort. Ex.: A Josep crec que li queden poques tallades de cabell; té un tumor maligne. SIN.: *tindre els dies comptats*.

quedar-se a quadros Sorprendre's molt per alguna cosa. Ex.: Quan vaig vore entrar Miquel a la sala de ball, em vaig quedar a quadros, perquè ell no havia anat a ballar mai en la vida. SIN.: *quedar-se com els del miracle, quedar-se com els de Betlem, quedar-se parat/ada*.

quedar-se amb el que té al mig les cames (algú) Quedar-se sense res. Ex.: Va pagar tots els deutes que tenia i es va quedar amb el que té al mig les cames. SIN.: *quedar-se amb les castanyes a la mà, quedar-se pelat, quedar-se més net que sant Paulí, quedar-se amb la figa al mig les cames*.

quedar-se amb la boca oberta Sorprendre's per alguna cosa. Ex.: Quan vaig vore totes les joies que tenia em vaig quedar amb la boca oberta. SIN.: *quedar-se de pedra, no traure sang si punxen (algú), caure de tòcs, quedar-se més parat/ada que un sant*.

quedar-se amb les castanyes a la mà Arruïnar-se. Ex.: Els bancs se li han tirat damunt i s'ha quedat amb les castanyes a la mà. SIN.: *quedar-se pelat/ada, quedar-se més net que sant Paulí, passar la mà per la paret, acabar-se els torrons, quedar-se amb la figa al mig les cames, quedar-se (algú) amb el que té al mig les cames*.

quedar-se amb un pam de nas Quedar en situació poc airosa, difícil o compromesa. Ex.: Quan

li vaig contestar que jo estava enterada de tot, me'l vaig deixar amb un pam de nas. SIN.: *quedar-se mocat/ada, quedar-se lluït/ida, quedar-se com els del miracle, quedar-se més parat que un sant*, vg. tb. *deixar amb un pam de nas*.

quedar-se com els de Betlem Sorprendre's molt d'una cosa i quedar-se uns instants sense reaccionar. Ex.: Els qui van entrar i van vore la quantitat de regals, es van quedar com els de Betlem. SIN.: *quedar-se com els del miracle, quedar-se més parats que un sant, quedar-se amb la boca al costat*.

quedar-se com els del miracle Quedar-se sorpresa una persona per alguna cosa que no s'esperava. Ex.: Quan li vam vore fer aquell gest tan lleig ens vam quedar com els del miracle. SIN.: *quedar-se més parat que un sant, quedar-se a quadros, quedar-se de pedra*.

quedar-se com un poll Tindre molt de fred. Ex.: En aquell poble em vaig quedar com un poll; feia un fred horrorós. SIN.: *quedar-se rient-se, quedar-se ert/a*.

quedar-se curt/a Limitar-se. Ex.: Per més coses que vos conte de Roseta, encara em quedaré curta; no vos podeu imaginar com és d'atrevida eixa xiqueta.

quedar-se en la pedra Morir durant una intervenció quirúrgica. Ex.: Miquelet va arribar viu a l'hospital, encara van arribar a operar-lo, però es va quedar en la pedra.

quedar-se en quadro Quedar-se un negoci sense clients. Ex.: Des que han obert el supermercat les tendetes s'han quedat en quadro; no va ningú a comprar.

quedar-se ert/a Tindre molt de fred. Ex.: Mentre t'esperàvem ens vam quedar erts, de tant de fred. SIN.: *quedar-se com un poll, quedar-se rient-se, gelar-se el moc*.

quedar-se lluït/ida Quedar en situació poc airosa o difícil. Ex.: Com jo no vaig acudir-hi, es degué quedar lluït. SIN.: *quedar-se amb un pam de nas, quedar-se mocat, quedar-se com els del miracle*, *quedar-se més parat que un sant*, vg. tb. *deixar amb un pam de nas*.

quedar-se més net que sant Paulí Quedar-se algú sense diners o sense béns. Ex.: Ho ha hagut de vendre tot per pagar els deutes; s'ha quedat més net que sant Paulí. SIN.: *quedar-se pelat/ada, passar la mà per la paret, quedar-se amb les castanyes a la mà, quedar-se amb la figa al mig les cames, quedar-se (algú) amb el que té al mig les cames, acabar-se els torrons*, vg. tb. *deixar (algú) més net que sant Paulí*.

quedar-se mocat/ada Quedar-se sorprés/a per alguna cosa que algú no esperava. Ex.: Quan es va enterar que era jo la qui havia guanyat el premi, es va quedar mocat. SIN.: *quedar-se lluït/ida, quedar-se amb un pam de nas, quedar-se parat, quedar-se més parat que un sant, quedar-se com els del miracle*, vg. tb. *deixar (algú) mocat*.

quedar-se mort/a 1 Desmaiar-se. Ex.: Quan li ha vist la ferida s'ha quedat morta i l'han haguda d'atendre. SIN.: *caure plegat/ada, caure com un meló, caure com un sac de creïlles*. 2 Sorprendre's moltíssim. Ex.: No em podia creure que Josep se n'haguera eixit de capellà; m'he quedat morta quan m'ho han dit. SIN.: *quedar-se de pedra*.

quedar-se pelat/ada 1 Empobrir-se. Ex.: S'ha quedat pelat en quatre dies, tan bé com li anava tot; això tenen els negocis. SIN.: *acabar-se els torrons (a algú), quedar-se més net que sant Paulí, quedar-se amb les castanyes a la mà, passar la mà per la paret*, vg. tb. *deixar (a algú) pelat/ada*. 2 Caure a alguna persona els cabells a causa d'una malaltia. Ex.: S'ha quedat peladeta de tanta medicació.

quedar-se per a llavor No morir-se mai. Ex.: Tu no cregues que et quedaràs per a llavor, que ja t'hi arribarà l'hora, com a tots.

quedar-se per a vestir sants No casar-se. Ex.: Si t'encantes et quedaràs per a vestir sants; espavila't i busca el que et convinga, que a casa no t'ho duran. SIN.: *quedar-se fadrí/ina*.

quedar-se rient-se Patir molt de fred. Ex.: Tot el dia dalt del terrat es quedarà rient-se; hui fa molt de fred. SIN.: *quedar-se com un poll, quedar-se ert/a, gelar-se el moc*.

rascar-se la butxaca Tindre una despesa econòmica important. Ex.: Per fer esta festa li ha tocat rascar-se la butxaca. SIN.: *escórrer la butxaca, amollar el sarró ("surró")*.

rascar-se la panxa Estar sense fer res. Ex.: Vull anar-me'n a València, encara que siga per a estar tota la vesprada rasant-me la panxa. SIN.: *estar amb els braços creuats*.

regirar fins el cul de l'agutzil Ser una persona molt tafanera. Ex.: Ho amagues on ho amagues, t'ho pillarà, perquè eixa regira fins el cul de l'agutzil.

remoure cel i terra Posar tots els mitjans possibles. Ex.: Abans de donar-ho per perdut remouré cel i terra; no vull conformar-me amb el que em diuen.

rodar com una sènia Rodar en cercle. Ex.: No rodes com una sènia que te marejaràs i cauràs.

rodar més que un xavo fals Anar d'un lloc a un altre sense parar. Ex.: No la pillaràs mai en casa; ella roda més que un xavo fals. SIN.: *no parar en torreta, córrer més que Meló, córrer seca i meca, córrer més que un matacà*.

rodar taula (l'home davant la dona) Ser dominat per la dona. Ex.: Més d'una vegada Ximet ha rodat taula; ell no pot dur-li la contrària, a la dona. SIN.: *ser un sinagües*.

rosegar-se els punys Sentir molta malícia o remordiment. Ex.: Com va vore que no podia fer-los mal, es rosegava els punys de malícia. SIN.: *anar-se'n amb la cua feta, eixir el tir per la culata, fer salat, pegar-se tops contra la paret, estirar-se els cabells*.

saber amb qui es juga els diners Conèixer la importància de l'oponent, o d'aquells amb qui cal relacionar-se. Ex.: Ella no sabia amb qui es jugava els diners, però jo la vaig advertir de la mala llet que tenia l'Aureli.

saber com les gasta (algú) Conèixer-li les reaccions. Ex.: No li parlaré dels projectes, que ja sé com les gasta. SIN.: *saber de quin peu falseja (algú)*.

saber més que li han ensenyat (a algú) Ser experimentat. Ex.: No et preocupes que no li la pegaràs; eixe sap més que li han ensenyat. SIN.: *ser gat/a vell/a, saber-se-les totes*.

saber-ho fins els negres Ser una cosa molt coneguda, fins i tot que es pot predir. Ex.: Que ell no vindrà més a Nules, això ho saben fins els negres. SIN.: *ser bo de saber*.

saber-ne un fum (d'algun tema) Saber molt sobre un tema. Ex.: De matemàtiques, Vicent en sap un fum.

saltar del divendres al diumenge Botar-se alguna cosa. Ex.: Tu vas molt de pressa, saltes del divendres al diumenge; conta-ho tot poc a poc.

sentir campanes i no saber d'on Tindre notícies vagues. Ex.: M'han pillat desprevingut, perquè jo havia sentit campanes, però no sabia on. SIN.: *no saber de la missa la meitat, estar peix, xiular les orelles (a algú)*.

sentir ploure Desoir, desentendre's. Ex.: No t'esforces a explicar-li-ho; per a ell és sentir ploure. SIN.: *vg. tb. fer com qui sent ploure, fer com si ploquera*.

sentir-se unflat/ada com una bóta Tindre la sensació d'estar més gros/ossa. Ex.: Bec molta aigua, pero no pixe gens; em sent unflada com una bóta.

ser gos No tindre mai ganes de treballar. Ex.: Fes el favor de buscar-te un nòvio que no siga tan gos; este no se lleva ni la cadira de la taula. V g. *fer el gos, tindre gos*.

ser un abraçafaroles Ser borratxo/a. Ex.: Totes les nits fa un escàndol o altre; no veus que és un abraçafaroles! SIN.: *no anar clar; anar marejat, anar de gom a gom*.

ser un gambal No estar mai en casa. Ex.: Vages a l'hora que vages, ella no està mai en casa; és un gambal. SIN.: *ser un correu, no parar en torreta, córrer més que un matacà, rodar més que un xavo fals*.

ser una casa de putes (un lloc) Ser un lloc on impera el desordre. Ex.: L'Ajuntament d'este

poble pareix que siga una casa de putes; allí no sap ningú on està res. SIN.: *no haver-hi ordre ni concert.*

ser agarrat Ser avar. Ex.: No dóna mai res a ningú perquè és molt agarrat. SIN.: *ser del puny estret, ser un ronyós, ser més agarrat que un xotis.*

ser agre/a Tindre mal caràcter. Ex.: No vull parlar amb esta infermera perquè és molt agra; m'esperaré que vinga l'altra.

ser ample/a d'espatles Suportar les contrarietats. Ex.: Ja li poden dir el que vulguen, que ell és ample d'espatles i no s'altera mai. SIN.: *tirar-s'ho tot al llom, fer-se la mà, tindre el llom ample.*

ser arreu Ser una persona descuidada i atabalada. Ex.: S'ha posat una camisa obscura i damunt una jaqueta negra horrorosa; és molt arreu. SIN.: *ser més bast que un forrellat de porquera, ser més coent que un all, vg. tb. fer arreu (alguna cosa).*

ser arrop Ser molt dolça una persona. Ex.: T'agradarà molt este xic perquè és arrop. SIN.: *ser una mel, ser un tros de pa blanet.*

ser bodí Ser tafaner/a. Ex.: No sigues bodí, i fixa't en les teues coses.

ser boquimoll Ser feble de caràcter. Ex.: Agustí sempre ha sigut un boquimoll; tot el món ha fet d'ell el que ha volgut.

ser cabut/uda Ser tossut/uda. Ex.: No hi ha manera que escolte, és molt cabut. SIN.: *no atendre a raons, tindre el cap més dur que una pedra, ser més tort/a que una rella, ser més tort/a que març, ser més tort/a que una gaita, ser més cabut que un aragonès.*

ser carn i unglà Avenir-se, juntar-se. Ex.: Sempre van junts: són carn i unglà. SIN.: *cagar dins del mateix comú, fer-se molt, menjar sopes junts totes les nits, anar la corda on va el pool.*

ser coent com un all Tindre uns gustos estètics deplorables. Ex.: Han pintat la casa de verd i roig perquè són coents com un all; no hi ha cap altra casa en la contornada pintada així. SIN.: *ser coent.*

ser collonut/uda Ser rancorós/osa. Ex.: Sa mare li va demanar perdó, però ella no la va escoltar perquè és molt collonuda. SIN.: *ser de les potes del matxo, ser d'amarres.*

ser com l'oli (una persona), que per on passa, taca Ser una persona amatent d'enriquir-se amb procediments dubtosos. Ex.: No em crec res del que diuen, ni sé qui són els honrats ni els deshonorats.; jo només sé que Gimeno és com l'oli, que per on passa taca, i no m'enganye de res.

ser com la cançó de l'enfadós Resultar una circumstància molesta que dura massa. Ex.: Ja m'han fet vindre tres vegades i encara no m'ho han acabat; açò ja és com la cançó de l'enfadós. SIN.: *ser (alguna cosa) més llarg que un dia sense pa, ser (qualcom) més llarg que una Quaresma.*

ser com la nit i el dia Diferenciar-se. Ex.: Els dos germans són com la nit i el dia; no s'assemblen gens.

ser cuca Ser molt espavilat/ada. Ex.: La xiqueta menuda és una cuca; eixa no perd detall de tot el que passa. SIN.: *ser més espavilat/ada que un soldat.*

ser curt de gambals Tindre poca intel·ligència. Ex.: Miquelet és curt de gambals; ha confós un ordinador amb una tele. SIN.: *ser curt, ser més curt que la mànega d'un xaleco, no saber fer la o amb un canut.*

ser d'abric Ser una persona dura, amb escassa manifestació de sentiments tendres. Ex.: Eixa no et farà mai cap gràcia perquè és d'abric. SIN.: *ser de pala i "foguerà".*

ser d'amarres Ser una persona dura que sovint es troba conflictes per la seua escassa flexibilitat. Ex.: M'estime més no tindre-la de mestra perquè eixà és d'amarres. SIN.: *valdre més que t'agarre un bou que caure en la llengua d'ell/ella, valdre més tindre 'l-la de cara que de*

cul, ser de pala i "foguerà", ser de les potes del matxo, ser d'abric.

ser de collons de mico (alguna cosa) Ser excepcional; ser meravellosa. Ex.: Té un pis de collons de mico, li haurà costat una fortuna. SIN.: *cagar el basto.*

ser de darrere de panís Ser una persona ignorant i poc decidida. Ex.: Se'n va anar a València i no sabia tornar, mira si és de darrere de panís. SIN.: *ser de mata morta.*

ser de dos coronetes Ser una persona roïna. Ex.: Eixa veïna teua es veu que és de dos coronetes; no se fa amb ningú del carrer. SIN.: *ser més roïn que la merda de gat, ser més roïn que allò que tiren, ser més mal/a que un tir, ser d'amarres, ser de pala i "foguerà", ser de mala classe, ser d'abric.*

ser de got i ganivet Ser una persona molt dolenta. Ex.: Eixes només pensen a fer mal i avant; són les dos de got i ganivet. SIN.: *ser de l'arrel del dimoni, ser de pala i "foguerà", ser més roïn que la merda de gat, ser de les potes del matxo, ser més malla que un tir.*

ser de l'ametla amarga Ser homosexual. Ex.: Van dir que Josep era de l'ametla amarga, però això és mentida. SIN.: *ser ploma rovellada, tindre una picà, tindre una perdigonà.*

ser de l'arrel del dimoni Ser una persona molt dolenta. Ex.: Eixa gent és de l'arrel del dimoni; no es pot fer tractes amb ells. SIN.: *ser de got i ganivet, ser de les potes del matxo, ser roïn de vena, ser més roïn que la merda de gat, ser de mala cantera, tindre mala bava, tindre mala llet.*

ser de les potes del matxo Ser una persona dura de caràcter, tossuda i dolenta en ocasions. Ex.: No esperes que et faça el favor, que eixa és de les potes del matxo. SIN.: *ser de pala i "foguerà", tindre els collons a tires.*

ser de mala classe Ser una persona poc franca i amb actituds ofensives per als altres, que no actua amb transparència. Ex.: No et fies d'ella, que és de mala classe. SIN.: *tindre mala classe, tindre mala espina, tindre mala "sombra", ser de mala raça, ser de dos coronetes.*

ser de mala llavoreta Ser malvat/ada; tindre males intencions. Ex.: Jo crec que no hem tingut sort amb el veí perquè jo veig que és de mala llavoreta. SIN.: *tindre mala bava, tindre mala sombra, ser de mala classe.*

ser de mata morta No tindre disposició per a res. Ex.: No me fie de dir-li-ho, a Vicent, perquè és de mata morta i tinc por que no m'ho acabe a temps. SIN.: *ser d'ací ho tinc, ací ho porte; no tindre espenta; ser de darrere de panís.*

ser de pa i peixet Tindre el caràcter feble. Ex.: No envieu a reclamar al teu cunyat, que eixe és de pa i peixet i no farà res. SIN.: *ser una pedreta de metxero.*

ser de pala i "foguerà" Ser una persona de caràcter fort amb la qual resulta fàcil tindre conflictes. Ex.: Ella és molt bona xica, però la germana és de pala i "foguerà". SIN.: *mossegar fonfo, mossegar com els fardatxos, ser d'amarres, ser de les potes del matxo, ser de por.*

ser de profit Ser profitós, tindre una utilitat. Ex.: A la comunió vull que li regaleu coses de profit; no vull cap "trasto".

ser del darrer que li parla Ser una persona, les opinions de la qual sempre depenen dels altres. Ex.: Ahir va dir que sí perquè van vindre els cosins i van parlar amb ell, ara hui ja diu que no; és del darrer que li parla. SIN.: *anar cap on bufa l'aire, ser velera, ser la veleta del campanar; anar avant i arrere, tindre més caps que barrets.*

ser del que no n'hi ha No poder comparar, en sentit pejoratiu. Ex.: Este xiquet és del que no n'hi ha; no para de fer maleses. SIN.: *ser una gleva de mal, ser més bord que el pa de panís, ser més bord que un gat de pallissa, ser bo de pelar.*

ser dels collons del Montgó Resultar una persona o alguna cosa molesta o defectuosa. Ex.: Això que em contes és dels collons del Montgó; com pot ser? SIN.: *tindre collons (una cosa).*

ser dur/a de pelar Ser una persona que deixa poc espai per als sentiments afectuosos i té sempre present el ressentiment. Ex.: No li passarà, no, és a muntó dura de pelar. SIN.: *tindre els*

collons a tires, tindre 'ls de dos rovells.

ser el brancal (d'algú) un campanar Trencar les relacions amb algú i no tindre intencions de refer-les. Ex.: El dia que vam renyir, li ho vaig dir: el teu brancal, per a mi, un campanar! SIN.: *partir palletes, fer creu i ratlla.*

ser el burro de la faena Rebre tots els perjudicis i els treballs més fastidiosos. Ex.: Jo ja estic farta de ser el burro de la faena; a partir de demà cadascú que se faça el llit i que se llave la roba. SIN.: *ser el sac de les porrades, pagar el "pato".*

ser el gos (d'algú) Estar totalment al servici d'una persona i disposat/ada a fer-li cas, normalment amb la intenció d'eixir-ne beneficiat/ada, d'esta submissió. Ex.: Hui l'amo ha enviat el seu gos perquè tinga compte de la finca. SIN.: *ser un/a llepaculs, ser un/a estirajaquetes, ser llepó/ona.*

ser el sac de les porrades Ser una persona dèbil, de qui tot el món abusa. Ex.: Segur que ho degué pagar Ricard, pobre, ell és sempre el sac de les porrades!

ser fals com l'animeta de Judes Ser una persona poc franca que sol traïr els altres amb la seua actitud. Ex.: Sànchez és més fals que l'animeta de Judes; no vull saber res d'ell. SIN.: *fer la farineta blana (a algú).*

ser faves comptades (quelcom) Resultar exacte, just. Ex.: Si només té el sou que guanya, són faves comptades; no pot comprar-se eixe cotxe a lletres.

ser fraret/a Tindre bons arguments, de paraula, per fer-se passar per persona de bé i aconseguir així beneficis dels qui tenen el poder. Ex.: Ell, que és a muntó fraret, ho ha tret tot i s'ha deixat als altres sense res. SIN.: *ser llepó/ona, tindre bones raons, tindre raonetes, fer la farineta blana.*

ser gat/a vella Tindre experiència i actuar com a tal. Ex.: Ell és gat vell i és molt difícil que l'enganyen, ni en este negoci ni en cap. SIN.: *saber-se-les totes, saber més que li han ensenyat.*

ser jornals tornadors Donar peu a una petita venjança. Ex.: No m'has deixat passar, però no t'apures, que això són jornals tornadors; quan tu necessitaràs eixe favor de mi, jo no te'l faré tampoc.

ser l'amo/a del carxofar Dominar en un afer. Ex.: Si vols aclarir les coses, vés i parla amb Miquelet, que ell és l'amo del carxofar; eixa família sempre ha fet el que ell ha volgut. SIN.: *tindre el mànec de la paella, tindre la mà en la forneta, tallar l'abaetjo.*

ser la nineta dels ulls (d'algú) Ser la persona més estimada. Ex.: No li toqueu el seu Ramon, que és la nineta dels ulls de sa mare! SIN.: *perdre la xaveta (per algú).*

ser llarg/a Tindre molta capacitat de treball i desenvolupar-la. Ex.: En un punt ho va acabar de collir tot; és molt llarg per a la faena.

ser llepó/ona Ser excessivament complaent amb una persona per tal d'eixir-ne beneficiat. Ex.: Jo també podria estar treballant a la fàbrica, però no sóc tan llepó com tu. SIN.: *ser un/a llepaculs, ser un/a estirajaquetes, ser fraret/a, fer la farineta blana (a algú).*

ser mamelleta de monja Ser una cosa molt exquisida. Ex.: Aquests pastissos són mamelleta de monja.

ser mangraneta borda Ser una persona que amb la seua actitud provoca intencionadament conflictes entre els altres, mentre que ella se sol mantenir al marge. Ex.: No em fa gens de gràcia que siga de la colla perquè és mangraneta borda; allà on va fica mal. SIN.: *ficar mal, fer més mal que una bacona dins d'un favar.*

ser més animal que un pont 1 Ser una persona amb ocurrències que solen sobtar els altres. Ex.: Tu saps el que ha fet Alfred? S'ha disfressat de torero i s'ha passejat així pel poble; és més animal que un pont! SIN.: *estar com una cabra, estar guillat/ada, estar com un cabàs de gats, tindre el cap com un cabàs de gats.* 2 Ser una persona desagradable amb els altres, que

normalment fereix els qui estan al seu voltant. Ex.: No m'ha saludat este matí; és més animal que un pont. SIN.: *ser més animal que una haca, tindre mala bava, tindre mala llet, tindre mala veta, ser de mala classe, ser més burro que Tacó.*

ser més animal que una haca Ser una persona brusca, amb poques consideracions envers els altres. Ex.: Eixe home sempre ha sigut més animal que una haca; quan els fills eren xicotets els pegava amb l'assot. SIN.: *ser més animal que un pont, tirar guits, ser animal, tindre mala bava, ser de mala classe, ser més burro que Tacó.*

ser més bast que un forrellat de porquera Ser una persona de modals desagradables i mancats de poliment. Ex.: Es va fotre un pet davant de tots; és més bast que un forrellat de porquera. SIN.: *ser més bast que una rajola damunt un piano, ser arreu.*

ser més blanc que la llet Tindre la pell molt blanca. Ex.: S'acaba l'estiu i tu no agarres coloret; és que eres més blanc que la llet.

ser més bord que el pa de panís 1 Tindre una conducta reprotxable que causa danys als altres, i el subjecte, tanmateix, n'és conscient. Ex.: Eixa veïna és més borda que el pa de panís: ha posat dos cadires perquè no passem. SIN.: *ser més roïn que la merda de gat, ser més roïn que allò que tiren, ser més roïn que la tinya, ser més mal/a que un tir; tindre mala bava, ser mangraneta borda, ser més bord que un gat de pallissa.* 2 Alterar la vida dels altres, per caràcter o vitalitat, però sense mala intenció. Ex.: Eres més bord que el pa de panís; a l'altra volta que m'apagues la llum, li ho diré a ton pare. SIN.: *ser una gleva de mal, ser bord.*

ser més bovo que els pèls del cul Ser una persona extremadament ingènua. Ex.: Eixa no s'entera de res; és més bova que els pèls del cul. SIN.: *ser un/a fava, ser un albercoc.*

ser més brut que una aranya Ser brut. Ex.: No vull que cuine ell, que és més brut que una aranya.

ser més burro que Tacó 1 Ser molt ignorant. Ex.: No li preguntes res, que és més burro que Tacó. SIN.: *no saber fer la o amb un canut, no papar-ne una, no saber (algú) on té la mà dreta, ser un tros d'adoquí.* 2 Ser una persona brusca i dolenta. Ex.: No li va fer ni cas, al xiquet; és més burro que Tacó eixe home. SIN.: *ser més animal que un pont, ser més animal que una haca, ser de mala classe, tirar guits, ser un ruc, tindre mala bava.*

ser més cabut que un aragonés Ser tossut. Ex.: No te dic que no! Eres més cabut que un aragonés. SIN.: *tindre el cap més dur que una pedra, ser cabut/da, ser més tort/a que març, ser més tort/a que una rella, ser més tort/a que una gaita.*

ser més calent que el fum de pipa Estar sempre disposat per a l'excitació sexual. Ex.: Aquell xicot és més calent que el fum de pipa; no pot vore unes falde. SIN.: *anar d'eixida, ser calent/a, ser més calent que el fem de porc.*

ser més calenta que la gossa de Jarque Manifestar desig sexual amb freqüència. Ex.: No para d'anar amb uns i amb altres, li agraden tots; és més calenta que la gossa de Jarque. SIN.: *anar d'eixida, fer la figa palmes, anar xorrosa.*

ser més difícil que un xiquet parit al revés Tindre una personalitat especial. Ex.: Ai, Lluïsa, com et compliques la vida tu a soles; eres més difícil que un xiquet parit al revés!

ser més espavilat/ada que un soldat Ser llest/a. Ex.: Elles volien pegar-li-la, a Paco, però ell és més espavilat que un soldat i les va agarrar de seguida.

ser més hàbil que la fam Tindre recursos per salvar les adversitats. Ex.: Es veu que eixe Eugeni és més hàbil que la fam; tots contra ell i encara van quedar els altres mentiders; li va carregar el mort a u que no estava.

ser més lladre que Tallacordes Apropiar-se les coses alienes. Ex.: No te fies del botifarrer, que és més lladre que Tallacordes. SIN.: *ser més lladre que un frare, ser com l'oli (que per on passa taca), no deixar fulla verda per on va (algú), arrambar-ho tot, entrar-se'n, no deixar estaca en paret.*

ser més llarg que un dia sense pa Durar molt. Ex.: Estic cansada d'esta faena; és més llarga que un dia sense pa; ja voldria haver acabat. SIN.: *ser com el conte de l'enfadós*.

ser més lleig que pegar a un pare Ser extremadament lleig/lletja. Ex.: No sé què ha vist Maria en eixe xic, perquè és més lleig que pegar a un pare. SIN.: *ser més lleig/ lletja que manat a fer; ser més lleig/ lletja que un vote- a- Déu a fosques, parèixer l'heregia de la capella*.

ser més mal que un tir Tindre una persona o animal accions i actituds dolentes per als altres. Ex.: Hi ha una vaqueta que és més mala que un tir; les altres li fugen. SIN.: *ser més roïn que la merda de gat, tindre mala bava, tindre verí, tindre mala llet, tindre mala veta*.

ser més mal/a que un trabuc Ser malvat/ada. Ex.: No vull que em toque de veïna, que eixa és més mala que un trabuc i tindrem problemes. SIN.: *ser més mal/a que un tir, ser més roïn que la merda de gat, ser mangraneta borda, ser més mal/a que la tinya pudenta*.

ser més malfeiner que les putes No tindre ganes de treballar. Ex.: El ferrer no ha vingut a arreglar-me la porta perquè és més malfeiner que les putes. SIN.: *ser gos, ser un gos, ser gos de molí, ser més malfeiner que la guàrdia civil*.

ser més pillo que bonico Ser astut. Ex.: Tu volies pegar-me-la; ja sé que eres més pillo que bonico, però amb mi no podràs.

ser més plana que una tauladora Tindre poca pitralera una dona. Ex.: La xiqueta de Remigi és més plana encara que una tauladora, no se li nota gens el pit perquè és molt joveneta. SIN.: *tindre dos taquetes d'oli*.

ser més rar/a que la nit Ser una persona amb canvis d'humor constants, normalment no compresos ni aprovats pels altres. Ex.: Ja et vaig dir que no quedares amb ella; és més rara que la nit. SIN.: *tindre llunes, tindre llunes com les burres, ser lluner/a*.

ser més roïn que el porro Ser una persona moll dolenta. Ex.: No esperes que et faça cap favor; eixa és més roïn que el porro. SIN.: *ser més roïn que la merda de gat, ser mangraneta borda, fer més mal que una bacona dins d'un favar, tindre mala bava, tindre mala llet, ser més bord/a que el pa de panís, ser tort/a, ser més tort/a que manat a fer*.

ser més roïn que la merda de gat Ser una persona de maldat extrema. Ex.: Ha fet renyir els dos germans perquè és més roïn que la merda de gat. SIN.: *ser més roïn que el porro, ser mangraneta borda, fer més mal que una bacona dins d'un favar, tindre mala bava, tindre mala llet, ser més bord/a que el pa de panís*.

ser més satisfet que un plat d'arròs Estar content amb u mateix i demostrar-ho amb actituds de menyspreu envers els altres. Ex.: Quan va entrar ma mare no es va alçar per saludar-la; és més satisfet que un plat d'arròs.

ser més sério/a que un plat d'arròs Ser una persona que somriu poc. Ex.: Eixe no se riu encara que li facen cosquerelles; és més sério que un plat d'arròs. SIN.: *ser més sério que un cocot, vg. tb. estar més sério que un plat d'arròs*.

ser més tort que una rella Ser una persona obstinada. Ex.: No ho farà perquè és més tort que una rella. SIN.: *ser cabut/uda, ser més tort que una gaita, tindre el cap més dur que una pedra, ser tort/a, ser més tort/a que manat a fer*.

ser més tort/a que març Ser una persona obstinada. Ex.: La filla del meu germà és més torta que març; quan diu que no vol anar a escola, no va. SIN.: *ser cabut/uda, ser més cabut que un aragonès, tindre el cap com una pedra, ser més tort que una rella, ser més tort que una gaita, ser més tort/a que manat a fer, ser més tossut que una mula*.

ser més valent/a que les armes Tindre molt de coratge, energia i disposició per a fer les coses. Ex.: No li fa por cap faena; és més valenta que les armes! SIN.: *ser més brau que el "Lamparillo"*.

ser més vell que el cagar ajupit Ser molt antic o molt conegut. Ex.: Això que tu dius és més vell que cagar ajupit! SIN.: *saber-ho fins els negres, ser més vell que l'anar a peu*.

ser més vell que l'anar a peu Ser una cosa molt coneguda des de fa temps. Ex.: Vas contar un acudit que és més vell que l'anar a peu. SIN.: ser més vell que cagar ajupit, saber-ho fins els negres.

ser músic i gitar-se a les vuit Desentendre's d'un assumpte. Ex.: -Qui anirà a arregar el pa demà? -Ah, jo sóc músic i em gite a les vuit ! SIN.: *ser músic i tocar palmes, ser músic i el pare tocar el bombo, fer-se el sompo, fer el llonguis.*

ser pardalet d'hivern Parlar poc; romandre callat la major part del temps. Ex.: El meu cosí de la Vall és pardalet d'hivern; no li sentiràs la veu. SIN.: *no piular, no parlar per no ofendre, callar i mallar .*

ser ploma rovellada Ser homosexual. Ex.: El meu veí em pareix que és ploma rovellada; no tinc res en contra, clar. SIN.: *ser de l'altre bàndol, tindre una picà, ser de l'ametla amarga, tindre una perdigonà.*

ser puçós/osa Ser una persona deficiosa. Ex.: No em crec que Joan aguante tantes hores dalt del tren sense dir res perquè sé com és de puçós; tindrà calor, tindrà fred, tindrà fam, tindrà set...

ser Ròtxil Ser molt ric. Ex.: Escolta, escolta, no em demanes tant, que jo no sóc Ròtxil.

ser soca Ser extremadament ignorant. Ex.: Dels tres fills, el major és el més soca; no ha pogut acabar ni l'escola. SIN.: *ser curt, ser més curt que la mànega d'un "xaleco", no saber fer la o amb un canut, ser meló, ser un meló d'Alger; ser carabassa, traure carabasses.*

ser templat/ada Ser una persona bella, esvelta, agraciada. Ex.: S'ha casat amb un xic molt templat. SIN.: *estar de bon vore.*

ser tendre/a com l'aigua Ser una persona tendra. Ex.: L'amic del meu germà és tendre com l'aigua. SIN.: *ser una mel.*

ser tort/a Ser tossut/uda. Ex.: No vol eixir a la processó perquè és molt tort. SIN.: *ser més tort que març, ser més tort que una rella, ser cabut/uda, tindre el cap dur; tindre el cap com una pedra, tindre el cap dur com una pedra.*

ser tronar i ploure Produir-se amb rapidesa una cosa. Ex.: Va ser tronar i ploure; a la Caixa m'ho van solucionar de seguida. SIN.: *arribar i carregar.*

ser un barjoles Ser una persona amb poca disposició i poca capacitat de decisió. Ex.: Eixe empleat no et solucionarà res perquè és un barjoles. SIN.: *ser un castanyes, ser un baixagarrofes, mamar-se el dit, estar enfigat.*

ser un cabasset de buida i ompli Ser voluble; no tindre personalitat. Ex.: No pots agarrar seguida amb ella; és un cabasset de buida i ompli. SIN.: *no ser ni carn ni peix, ser del darrer que li parla, anar cap on bufa l'aire, tindre menys pes que una palla, pesar menys que un paperet de fumar.*

ser un cadafal Ser una persona molt alta. Ex.: La filla menuda és un cadafal; és més alta que son pare. SIN.: *ser un gànguil.*

ser un cap de suro Ser de poca intel·ligència. Ex.: Eixe no sap res de res; és un cap de suro. SIN.: *ser un cap de carabassa, no saber fer la o amb un canut, ser curt, ser més curt que la mànega d'un xaleco, tindre el cap de suro, no tindre res dins del cap, tindre un cervell de pardalet, ser un capçana.*

ser un castanyes Tindre poca decisió per a les coses i actuar amb molta parsimònia Ex.: Si ho haguera volgut arreglar, encara haguera pogut, però és un castanyes i no ha fet res. SIN.: *ser d'ací ho tinc, ací ho porte; ser un barjoles, ser un baixagarrofes, ser de poca espenta, ser un codony, no aprofitar per a pondre ni per a covar, estar mec, ser de mata morta.*

ser un codony Ser poc intel·ligent, poc àgil i tindre poca disposició per les coses. Ex.: No vull que em despatxe Fina, que és un codony; m'estime més l'altra xica. SIN.: *estar mec, no aprofitar ni per a pondre ni per a covar, ser curt/a, ser topo.*

ser un corcó Ser perfidiós, pesat. Ex.: Miquel quan vol una cosa és un corcó; no te deixa ni un minut de tranquil·litat. SIN.: *ser un ull de poll, ser una gleva de mal, ser del que no n'hi ha, ser un/a furgaestores.*

ser un gafarró Ser molt xicotet. Ex.: Jo me'n recorde que quan Rafa era un gafarró vau vindre al meu poble.

ser un gànguïl Ser una persona molt alta i prima. Ex.: La neboda de Tereseta és un gànguïl; és molt alta, però està molt primeta. SIN.: *ser un cadafal.*

ser un llamp Ser molt ràpid i efectiu en el treball. Ex.: Maria és un llamp per a la faena; en un punt ho té tot fet. SIN.: *córrer més que el vent, ser el tren, paréixer l'AVE.*

ser un llepaculs Ser serf per pròpia voluntat. Ex.: No m'agrada gens; és un llepaculs que només busca el seu benefici. SIN.: *ser fraret/a, ser llepó/na, ser el gos (d'algú), ser un/a estirajaquetes.*

ser un manillar catxo Ser una persona de caràcter feble, que no sap imposar-se. Ex.: A voltes en lloc d'un home eres un manillar catxo; tu li havies d'haver deixat clar que no pagaries ni un duro; ai, bovo, t'ha pres el pèl.

ser un margalló Tindre poca gràcia. Ex.: S'ha buscat un margalló de nòvio; és grandot, destarifat i mig bovo.

ser un meló d'Alger Ser poc intel·ligent. Ex.: No ha tret mai cap carrera perquè és un meló d'Alger. SIN.: *ser un meló, ser carabassa, ser més burro que Tacó, ser un tros d'adoquí.*

ser un orso Ser desagradable amb la gent. Ex.: Jo no em parle amb ell perquè és un orso. SIN.: *ser més animal que una haca, ser més animal que un pont.*

ser un ou sense sal Tenir poc de seny. Ex.: Conxita sempre ha sigut un ou sense sal; ella no t'aclarix mai res. SIN.: *no tindre substància.*

ser un pardalot Ser una persona poc agraciada i de moviments poc harmònics. Ex.: La filla d'Eduard és un pardalot; no té gens de gràcia damunt d'ella.

ser un pollastre mort a canyades Tindre mal geni. Ex.: Em va mamprendre de mala manera perquè és un pollastre mort a canyades. SIN.: *tindre el geni curt, tindre el geni cagat, tindre mal geni.*

ser un ruc Ser una persona molt dolenta, que amb les seues paraules i actuacions fereix els altres contínuament. SIN.: *ser més animal que un pont, ser més animal que una haca, tirar guits, ser més burro que Tacó, ser de mala classe, tindre mala bava.*

ser un sinagües Deixar-se dominar per la dona. Ex.: Ximo és un sinagües; sempre fa el que la dona li diu. SIN.: *no tindre collons, vg. tb. posar les sinagües (a algú).*

ser un ull de poll Ser insuportable una persona. Ex.: No em parles de Rosa! És un ull de poll; quan la veig vindre, me'n vaig per un altre cantó. SIN.: *ser un corcó, ser un/a furgaestores, ser més pesat/ada que un plom, ser un plom, ser una creu.*

ser un/a abraçafaroles Tenir per costum anar borratxo/a. Ex.: De vegades no sap el que diu; és un abraçafaroles. SIN.: *anar mamat, anar calent, anar com una cuba, anar marejat, no anar clar; estar borratxo com un cep, anar borratxo com un cep, anar com un trull, anar de banda a banda, anar de gom a gom, anar trompa, dur una merla, dur una merla com un piano.*

ser un/a estirajaquetes Ser una persona que constantment no deixa de buscar influències per aconseguir el que vol. Ex.: Clar que ha entrat a treballar al banc; perquè és un estirajaquetes. SIN.: *ser llepó/ona, ser un/a llepaculs.*

ser un/a figa Ser un home o una dona de poc esperit. Ex.: No li va contestar res quan el va ofendre d'eixa manera perquè Pasqual és un figa. SIN.: *ser de poca espenta, no parlar per no ofendre.*

ser un/a furgaestores Ser una persona que no descansa en els intents d'obtenir allò que li

interessa, fins arribar a situacions en les quals pot resultar impertinent. Ex.: Eixa xiqueta és una furgaestores; no m'estranya gens que haja tret plaça de mestra. SIN.: *ser un corcó, ser del que no n'hi ha, ser més pesat/ada que un plom, ser una creu, ser un/a corcó/ona.*

ser un/a llepat/ada Ser una persona hàbil per manipular situacions, que sol obtenir bons resultats i beneficis en tots els assumptes, sense haver-se esforçat quasi gens. Ex.: Sabia que al final aprovaria perquè és un llepat. SIN.: *tindre més sort que els penjats.*

ser una campana Destacar en un ofici o professió; ser molt afamat/ada per les seues habilitats. Ex.: Vam anar a Bàrcia, que en aquell temps era una campana per a les malalties dels nervis. SIN.: *ser més sabut que Ulíos.*

ser una creu (algú o alguna cosa) Ser difícil de suportar. Ex.: Eixe home és una creu; pobra dona!. SIN.: *ser una gleva de mal.*

ser una escopinyada (un de l'altre) Assemblar-se moltíssim dues persones. Ex.: No cal que neguen que són germans; l'un és una escopinyada de l'altre.

ser una gleva de mal Ser una persona de conducta reprotxable però sense gravetat. Normalment s'usa com exageració. Ex.: Estos xiquets són una gleva de mal, que els aguante sa mare. SIN.: *ser una creu (algú).*

ser una gola de llop Ser un espai fosc i tancat. Ex.: Eixe pis pareix que siga una gola de llop; ja vaig fer bé de no quedar-me'l.

ser una llanda petroliera Ser alguna cosa molt pesada de suportar. Ex.: Esta pel·lícula és una llanda petroliera; me'n vaig a dormir.

ser una mala cabra Ser una persona dolenta, que sovint provoca desequilibris en les situacions. Ex.: Tot anava bé, però el dia que va vindre ella es va entortar; tota la vida ha sigut una mala cabra. SIN.: *ser una gleva de mal.*

ser una mala pècora Ser una persona de comportament i actitud dolents. Ex.: Simó és una mala pècora; ho va embolicar tot. SIN.: *tindre mala bava, ser una mala puta.*

ser una mel (una persona) Ser una persona de tracte agradable. Ex.: Dóna gust parlar amb Jesús perquè és una mel. SIN.: *ser un tros de carn batejada, ser un tros de pa, ser una molla de pa.*

ser una molla de pa Ser una persona molt bondadosa. Ex.: Batiste no farà mai mal a ningú; és una molla de pa. SIN.: *ser un tros de carn batejada, ser un tros de cel, no parlar per no ofendre.*

ser una pedreta de metxero Ser poca cosa. Ex.: Ja em veu, jo sóc una pedreta de metxero al teu costat; no em faces això.

ser una vaca blanca i amb esquellot Ser feble de caràcter. Ex.: Com vols que li conteste, si això és una vaca blanca i amb esquellot. SIN.: *ser un/a figa, ser moll/a, parèixer fill de pare verge.*

ser veleta Ser una persona que canvia les opinions molt sovint, tot provocant el desconcert entre la gent que l'envolta. Ex.: No saps com aclarir-te amb ell perquè és veleta: hui diu blanc i demà diu negre. SIN.: *ser la veleta del campanar, tindre llunes, tindre llunes com les burre, anar avant i arrere, ser lluner/a, marejar el sol de migdia, dir hui blanc i demà negre.*

ser verd/a No freqüentar l'església ni practicar el catolicisme. Ex.: Encara que siga divendres de quaresma, a ca Ramon igual mengen carn perquè són molt verds tots els d'eixa família. SIN.: *ser més verd que el julivert.*

somiar rotllos Fantasiar. Ex.: Tu em pareix que somies rotllos; eixa xica no és cap artista de cine, treballa en un supermercat.

sostovar-ho ben sostovat (a algú) Tindre molts detalls amb una persona per tal d'aconterar-la. Ex.: No sé quina queixa pot tindre d'ell perquè li ho sostova ben sostovat. SIN.: *arreglar-ho bé.*

suar com un poll Suar moltíssim, per exercici físic o malaltia. Ex.: Deu d'haver-li baixat la calentura perquè ara està suat com un poll.

suar la camiseta Cansar-se. Ex.: Per arribar allà dalt em va tocar suar la camiseta; no cregues que s'arriba tan fàcilment, que està a muntó lluny.

suar sang Patir enormement. Ex.: Per traure tot el curs sencer li va tocar suar sang. SIN.: *passar-se-les putes, patir les anacoretas*.

tallar el melic (a algú) Agradar una persona a una altra de manera incondicional, sense que hi haja motius objectius. Ex.: Tot li ho consentia perquè li havia tallat el melic des del primer dia. SIN.: *caure en gràcia*.

tallar l'abaetjo Manar. Ex.: En eixa casa és el fill major el qui talla l'abaetjo; tots fan el que ell diu. SIN.: *tindre el mànec de la paella, ser l'amo del carxofar, tindre la mà en la farnera, ballar tots al son que ell/a toca*.

tallar un "traje" (a algú) Criticar alguna persona. Ex.: Davant li fa la pilota, però només es gira li talla un "traje". SIN.: *pelar (algú)*.

tapar el forat Solucionar provisionalment. Ex.: El sogre va voler tirar-li una maneta i tapar el forat, però la gent no és bova i coneixia molt bé qui era Romero.

tapar la boca (a algú) Contestar a una persona un rebuf que no admet rèplica. Ex.: Li vaig recordar que son pare havia sigut militar i li vaig tapar la boca. SIN.: *deixar mocat/ada, deixar de pedra, deixar més parat que un sant, deixar amb la boca al costat*.

tenir (tants) anys i els que ha mamat Sobrepassar l'edat que algú confessa tindre. Ex.: Sí, creu-t'ho; té trenta-cinc anys, i els que ha mamat, quaranta.

tindre molta gola Ser golut i avariós en excés. Ex.: Es mata de treballar en dos llocs diferents, no per necessitat, sinó perquè té molta gola; eixe si el món fóra un ou se'l beuria tot.

tindre a la gola 1 Estar fart de menjar. Ex.: El dinar encara el tinc a la gola; esta nit no soparé. SIN.: *estar ple/na*. 2 Sentir aversió envers alguna persona. Ex.: No em parles de Benet, que el tinc a la gola; no puc amb ell. SIN.: *tindre entema, prendre per comís, no "tragat-se" (algú), no poder (amb algú), agarrar (algú) per davant*.

tindre amo Estar una xica promesa o casada. Ex.: No et faces il·lusions amb Carmeta, que eixa ja té amo.

tindre bona barra Tindre sempre bon apetit i agradar-li tot, a algú. Ex.: No patisques pel dinar, que ell té molt bona barra, i faces el que faces, s'ho menjarà.

tindre bona cama Ser caminador/a. Ex.: No m'importa anar a peu al poble, jo tinc bona cama. SIN.: *tindre bona garra, tindre bones cames*.

tindre bones raons Enganyar amb les paraules per tal d'obtenir algun privilegi. Ex.: Té molt bones raons, no patisques, que no li tocarà anar a servir. SIN.: *ser fraret/a, tindre raonetes*.

tindre bons padrins Emparar-se en persones influents. Ex.: Ha entrat al banc perquè té bons padrins, si no s'haguera quedat al carrer.

tindre caguetoles 1 Patir diarrea. Ex.: El sopar d'anit estava roïn, i hui tenim tots caguetoles. 2 Témer alguna cosa o algú. Ex.: Quan pense en l'examen tinc caguetoles. SIN.: *entrar caguetoles, cagar-se en garres, cagar-se de por, tindre un cagalló com els dos punys*.

tindre cara de fogassa Tindre una cara ampla pròpia d'una persona obesa. Ex.: No em digues que no menges amb eixa cara de fogassa que se t'ha fet. SIN.: *tindre cara de pastís*.

tindre compte Posar atenció i cura. Ex.: Tingues compte de ma mare mentre jo vaig a la perruqueria.

tindre dins del puny (algú) Dominar-lo completament. Ex.: El seu amic la té dins del puny i ella no fa res sense consultar-li-ho.

tindre dos cares Ser hipòcrita. Ex.: La sinyo Maria té dos cares, no et fies d'ella; amb qui està, fa.

tindre el monyo de tatxa Tindre el pèl ert. Ex.: M'agradaria haver tingut el monyo rullet com el meu germà, però ja veus, jo el tinc de tatxa.

tindre el ball de sant Vito No parar de bellugar-se una persona, per caràcter o per malaltia. Ex.: Em posa nerviosa parlar amb ell perquè no para de menejar les cames i el cap; pareix que tinga el ball de sant Vito.

tindre el cap a carrerons Ser molt distret/a. Ex.: M'havies dit que duguera la pereta, però me l'he deixada; tinc el cap a carrerons. SIN.: *perdre-ho d'ahí a ahí*.

tindre el cap calent Estar preocupat/ada per algun assumpte. Ex.: Ja feia dies que jo tenia el cap calent per la mala passada que m'havia fet Antoni. SIN.: *calfar-se el cap, tindre l'enrònia*.

tindre el cap com un bombo 1 Tindre dolor de cap. Ex.: Abaixeu la música, que tinc el cap com un bombo. 2 Tindre esgotament mental. Ex.: No parleu tots alhora, que no m'entere de res; tinc el cap com un bombo. SIN.: *tindre el cap embotat*.

tindre el cap com una barcella Ser tossut/uda. Ex.: No et faces il·lusions, que ella no vol ser nòvia teua; és que tens el cap com una barcella. SIN.: *tindre el cap dur; ser entusiasmat/ada*.

tindre el cap com una pedra Ser tossut/uda. Ex.: No és que no ho entenga, és que no vol entendre-ho; té el cap com una pedra. SIN.: *ser cabut/uda, no atendre a raons, tindre el cap com una pedra, ser més tort/a que una rella, ser més tort/a que març, ser més tort/a que una gaita, ser més cabut que un aragonès, ser més tossut que una mula, tindre el cap dur; tindre el cap d'auró*.

tindre el cap d'auró Ser obstinat en extrem. Ex.: Ja pots parlar-li, que no vol sentir-ho; té el cap d'auró. SIN.: *tindre el cap dur, ser un cap de ferro, tindre el cap com una pedra, tindre el cap més dur que una pedra*.

tindre el cap dalt del coll No pensar assenyadament. Ex.: No m'he recordat de dur el xiquet a la fira: tinc el cap dalt del coll. SIN.: *tindre el cap als peus, estar guillat/ada, tindre el cap ple de pardalets*.

tindre el cap de suro Ser obstinat/ada i entusiasmat/ada per ignorància. Ex.: Ja li pots dir de tot, que ell com té el cap de suro va a la d'ell. SIN.: *ser cabut, ser tort, tindre el cap d'auró, tindre el cap dur*.

tindre el cap dur Ser obstinat/ada. Ex.: No vindrà perquè té el cap molt dur, i quan diu que no és que no. SIN.: *ser cabut, ser tort, ser més tort que una rella, ser més tort que una gaita, tindre el cap de suro, tindre el cap dur, tindre el cap d'auró*.

tindre el cap ple de pardalets Haver embogit per alguna circumstància externa. Ex.: Ara estan en una edat que tenen el cap ple de pardalets; només pensen en eixir i divertir-se; és normal.

tindre el cap ple de serradura Tindre poc de seny. Ex.: El fill menut del meu cosí té el cap ple de serradura; jo no em fiaria que conduïra ell. SIN.: *tindre el cap ple de pardalets, tindre el cap ple de borumballa*.

tindre el cervell de pardalet Ser poc intel·ligent. Ex.: Aquell xic té el cervell de pardalet; no s'aclareix amb una cosa tan senzilla. SIN.: *ser més curt que la mànega d'un xalec, no tindre dos dits de cervell, no tindre dos dits de front, no saber on té la mà dreta (algú), no saber ni palot, ser més curt que un rall de secà, no saber fer la o amb un canut, ser més curt que un metro de veta, ser un topo, ser un meló d'Alger, ser meló*.

tindre el cor de ferro Tindre dificultat per a experimentar sentiments tendres. Ex.: Ha dit que no la perdonarà mai en la vida; té el cor de ferro. SIN.: *tindre pèls al cor, tindre el cor negre, ser roïn de vena, ser més mal/a que un tir*.

tindre el cos tancat Patir restrenyiment. Ex.: Després de l'operació se'm va tancar el cos i no

podia fer de ventre.

tindre el dolor al pixador No estar afectat/ada tal com es vol demostrar. Ex.: Feia com si plorara de veres, però jo que la conec bé et puc dir que eixa tenia el dolor al pixador.

tindre el geni curt Enfadar-se molt prompte; no aguantar res. Ex.: No li feu bromes, que té el geni molt curt i de no res s'acalora. SIN.: *tindre mal geni, tindre el geni cagat*.

tindre el paladar fi 1 Ser delicat pel menjar. Ex.: Té el paladar molt fi i no li agraden certes coses, com ara les bajoques. 2 Ser exigent en el menjar. Ex.: Este pa fa gust de pastilla; no me'l puc menjar, és que tinc el paladar molt fi, m'ho reconec. SIN.: *tindre bon paladar*.

tindre el ventre agre com un ferro Tindre acidesa d'estómac. Ex.: La funció no em va fer profit perquè tenia ell ventre agre com un ferro i nomès volia anar-me'n a casa a prendre'm bicarbonat.

tindre els collons a tires Ser una persona amb tendència a la rancúnia i a les venjances; tindre el caràcter dur. Ex.: Es pensaven que ella tornaria a casa, però eixa té els collons a tires i no hi va tornar. SIN.: *ser més roïn que la merda de gat, mossegar fondo, ser d'amarres, ser de les potes del matxo, ser de por, ser de pala i "foguerà", ser dur/a de pelar, ser de got i ganivet, ser de l'arrel del dimoni*.

tindre els collons ben posats Ser de molt de caràcter. Ex.: No li prendran el pèl, no patisques, que té els collons ben posats i sap defendre els seus drets. SIN.: *tindre collons*.

tindre els dies comptats Estar pròxim a la mort, a la destrucció. Ex.: El malalt està molt malament; jo crec que té els dies comptats. SIN.: *quedar-li poques tallades de cabell*.

tindre entema (a algú) Sentir antipatia per algú. Ex.: Li tinc entema, a eixe artista, perquè és molt vanitós. SIN.: *agarrar (algú) per davant, prendre per comís, no "tragat-se" (algú), tindre (algú) a la gola*.

tindre entravessat (algú) Sentir aversió per una persona. Ex.: No m'agrada gens eixa locutora; la tinc entravessada. SIN.: *no poder vore ni en pintura, no tragar-se (algú), tindre (algú) a la gola, no poder amb (algú)*.

tindre entre mans Ocupar-se d'alguna cosa. Ex.: Quan vaig parlar amb ell em va dir que tenia entre mans una obra de teatre molt interessant; que al novembre l'acabaria.

tindre estómac Suportar bé les coses més desagradables. Ex.: No sé com tenen estómac de presenciar este reportatge tan ple de crueltats.

tindre faltes (una dona) No vindre-li la menstruació que li pertoca. Ex.: Maria ha tingut una falta; pot ser que estiga embarassada.

tindre gos Tindre mandra. Ex.: Volia anar a comprar, però tinc gos i no aniré; em quedaré ací a l'hamaca. Vg. *fer el gos, ser gos*.

tindre l'enrònia Pensar constantment en una cosa. Ex.: Jo tenia l'enrònia d'anar a la Cova Santa, no sé per què; i vaig fer bé d'anar perquè allí vaig trobar la meua neboda. SIN.: *tindre el cap calent*.

tindre l'orella voltada 1 Sospitar. Ex.: Des del primer dia que el vaig conèixer jo vaig tindre l'orella voltada amb aquell xicot; ja veus que no em vaig enganyar gens. 2 Tindre un desig fix de fer alguna cosa, malgrat que les circumstàncies no siguin favorables. Ex.: Ell duia l'orella voltada d'anar-se'n a jugar al casino; quan vam acabar de dinar, va dir que se n'anava a comprar tabac i ja no va tomar.

tindre la boca com un forn Tindre la boca gran. Ex.: T'has fixat amb la boca d'eixa xiqueta; li entra un exèrcit sense tocar vores; té una boca com un forn.

tindre la boca d'orella a orella Riure molt. Ex.: Tota la nit hem tingut la boca d'orella a orella; el teu cunyat és molt graciós. SIN.: *anar a bacs, anar per terra, pixar-se de riure, pixar-se en garres*.

tindre la fel amarga Ser una persona de sentiments dolents. Ex.: Jo igual la salute, perquè jo no tinc la fel amarga. SIN.: ser dur/a de pelar, ser roïn/ina de vena, tindre mala llet, ser més mal/a que un tir; tindre la sang negra, tindre la fel negra.

tindre la figa gran No immutar-se per res del que passa. Ex.: Sa mare veu que els xiquets estan molestant i ella encara està per dir-los res; sí que té la figa gran. SIN.: *tindre-la de dos pisos*.

tindre la llengua d'estral Ser malparlat/ada. Ex.: Si la sents parlar, t'esglaiaràs; té una llengua d'estral. SIN.: *tindre llengua de carreter*.

tindre la llengua llarga Parlar indiscretament. Ex.: Molta gent se sent ofesa per ell perquè té la llengua llarga i diu coses, certes o no, que s'hauria de callar.

tindre la mà en la farnera Dominar en una situació. Ex.: Jo no puc fer res amb el teu fill, però tu sí, que tens la mà en la farnera. SIN.: *tallar l'abaetjo, tindre el mànec de la paella, ser l'amo del carxofar, tindre les de guanyar*.

tindre la mà llarga 1 Tindre tendència a apropiari-se coses d'altri. Ex.: No et fies gens, que sempre ha tingut la mà molt llarga i n'eixiràs perdent; en guerra va furta a muntó coses. 2 Agredir fàcilment els altres amb les mans. Ex.: El teu fill té la mà molt llarga; avui li ha pegat, a la meua filla.

tindre la sang calenta Estar exaltat/ada. Ex.: Li va pegar perquè en eixe moment tenia la sang calenta, però després li va demanar perdó.

tindre la sang com si fóra xocolate No mostrar implicació sentimental per res. Ex.: Quan va arribar i va vore que ella li havia canviat el pany, no va fer res; té la sang com si fóra xocolate.

tindre la sang negra 1 Ser dolenta una persona. Ex.: Estos d'ací al costat són mala gent; tenen la sang negra. SIN.: *tindre mala bava, tindre mala llet*. 2 Enfurir-se. Ex.: Mira si m'ha posat nerviós amb les seues mentides, que tinc la sang negra. SIN.: *encendre 's la sang*.

tindre les argolles al coll Trobar-se molt pressionat/ada per una circumstància. Ex.: Ara sí que té les argolles al coll; els bancs li han dit que ha de pagar tots els deutes. SIN.: *estar fang a coll, tindre els collons a la gola, vg. tb. posar (a algú) les argolles al coll*.

tindre les butxaques foradades Tindre facilitat per a gastar diners. Ex.: Ell ix de casa amb dos mil duros i torna sense cap perra; s'ho gasta tot; pareix que tinga les butxaques foradades. SIN.: *tirar de veta, lligar els gossos amb llonganisses*.

tindre les de guanyar Tindre probabilitats d'èxit en un afer. Ex.: La raó és tota seua; jo crec que té les de guanyar i que tot eixirà bé. SIN.: *tindre el mànec de la paella*.

tindre les mans de plata Tindre habilitat manual. Ex.: Diuen que eixe metge té les mans de plata; en les operacions quasi no et deixa cicatriu. SIN.: *tindre traça*.

tindre llana Tindre sort. Ex.: El Barcelona té molta llana. SIN.: *tindre més sort que els penjats, ser llepat/ada*.

tindre llunes Ser d'un humor variable i desconcertant Normalment aquesta característica no compta amb l'aprovació dels altres. Ex.: Ara li ha pegat per no voler eixir; es veu que té llunes. SIN.: *tindre llunes com les burres, ser lluner/a, anar avant i arrere, ser veleta, ser la veleta del campanar*.

tindre mal vi Produir efectes violents l'embriaguesa. Ex.: Quan beu unfla a la dona de palo; té molt mal vi.

tindre mala "sombra" Ser una persona que, sovint, d'una manera callada, du a terme accions que perjudiquen els altres. Ex.: Ja m'esperava que me la fera; té molt mala "sombra" damunt d'ell. SIN.: *ser de mala classe, tindre mala classe*.

tindre mala bava Tindre males intencions en les accions o una maldat innata. Ex.: Eixe bou té molta mala bava, alerta! SIN.: *tindre mala llet, tindre mala veta, tindre mala espina, ser de mala classe, tindre mala classe, ser més roïn que la merda de gat*.

tindre mala classe Ser una persona amb actituds que sovint perjudiquen els altres; poc transparent. Ex.: Eixa no fa un favor ni per sa mare, té molt mala classe damunt d'ella. SIN.: *ser de mala classe, tindre mala espina, tindre mala "sombra"*.

tindre mala espina Ser una persona d'actituds poc fiables i sentiments poc nobles. Ex.: No vull fer amistat amb el foraster perquè té molt mala espina. SIN.: *tindre mala bava*.

tindre mala furgà Tindre mala sort amb algú o amb alguna cosa. Ex.: he tingut mala furgà amb esta nevera; ja me l'han canviada dos voltes i encara no va bé.

tindre mala llet Tindre actituds desagradables que tenen a vore amb la ira, el ressentiment i la violència. Ex.: Es va comportar d'eixa manera perquè té molt mala llet. SIN.: *ser un bou, tindre mala veta*.

tindre menys cervell que un mosquit No tindre seny. Ex.: Pareix que siga mentida que digues això; demostres tindre menys cervell que un mosquit. SIN.: *no tindre dos dits de front, tindre el cervell de pardalet, ser curt*.

tindre menys trellat que un forrellat Ser molt inconscient en les actuacions i decisions. Ex.: Ara vol comprar-se un pis sense tindre cap perra; té menys trellat que un forrellat. SIN.: *no tindre dos dits de front, tindre el cervell de pardalet, no estar acabat/ada, no estar bé*.

tindre més caps que barrets No tindre una personalitat ben definida. Ex.: No te fots fiar d'ella perquè eixa té més caps que barrets; no saps mai per on agarrar-la. SIN.: *ser del darrer que li parla, tindre moltes cares*.

tindre més cara que llom Tindre poca seriositat; desentendre's dels assumptes. Ex.: Em va deixar amb l'ordinador trencat i ja no ha tornat a vindre a apanyar-lo; té més cara que llom. SIN.: *llavar-se les mans, passar-s'ho tot per baix cama, passar-s'ho pel cul, sentir ploure*.

tindre més sort que els penjats Tindre més sort que la que es mereix. Ex.: No et mereixies que t'isquera el viatge perquè no has treballat gens per la comissió, però tens més sort que els penjats. SIN.: *ser llepat/ada*.

tindre més tecles que l'orgue de Sollana Ser una persona molt delicada. Ex.: Jo no puc anar de viatge perquè ja tinc més tecles que l'orgue de Sollana; que si el sucre, que si la tensió... SIN.: *tindre més tecles que un piano*.

tindre mitja bufetada Tindre una constitució física menuda. Ex.: On va eixe a clavar-se amb tu! Però si té mitja bufetada! SIN.: *ser de mitja bufetada, ser un caganiu, ser un/a rovellat/ada*.

tindre molt de "cuento" Mentir amb les paraules i amb les actuacions. Ex.: Ma tia Fineta té molt de cuento; no li faces cas, que ara és que vol fer-se passar per bona, per això es deixa caure de genolls i sempre està resant.

tindre molta terra a l'Havana Presumir, vantar-se, simular grandeses. Ex.: Dóna malícia sentir-la parlar perquè sempre té molta terra a l'Havana. SIN.: *tindre-ho tot bonico*.

tindre món Saber comportar-se en el tracte social. Ex.: Pots anar on vulgues amb ella; és una xica que té molt de món.

tindre paraula Complir els compromisos, Ex.: Pots estar segur que ho farà tal com ha dit; és un home que té paraula. SIN.: *quedar bé*.

tindre paraules Discutir. Ex.: Ahir ta mare i jo vam tindre paraules per això de la tenda. SIN.: *travar-se de raons*.

tindre pèls al cor Ser una persona de sentiments dolents; roïna. Ex.: No li va agarrar llàstima de vore la xiqueta aquella que plorava buscant a sa mare; eixa dona té pèls al cor. SIN.: *ser més mal/a que un tir, no patir del cor*.

tindre per a temps Durar una circumstància molt de temps per a una persona. Ex.: Arian amb això de la cama ja té per a temps. SIN. vg. *haver-n'hi per a temps*.

tindre pit Ser una persona amb valor per presenciar o resoldre situacions força desagradables. Ex.: Jo no puc estar davant quan li curen la cama perquè no tinc pit per a eixes coses.

tindre raonetes Enganyar algú amb les paraules per tal d'obtenir algun privilegi o benefici. Ex.: Es va lliurar ben lliurat, no veus que té eixes raonetes. SIN.: *ser fraret/a, tindre bones raons, tindre més raons que un bolero.*

tindre sempre a la boca Parlar sovint d'algú o d'alguna cosa. Ex.: Carme sempre té Doménec a la boca.

tindre set parells de collons Ser una persona que no es doblega fàcilment. Ex.: No la doblareu, no patiu; eixa té set parells de collons. SIN.: *no doblar-se, trencar-se primer que es dobla, tindre 'ls de dos rovells, posar els collons damunt la taula.*

tindre traça Tindre habilitat manual o en qualsevol activitat que supose moviment. Ex.: No tens gens de traça per a cosir; no saps ni agarrar l'agulla. SIN.: *tindre les mans de plata.*

tindre un catxurro Tindre un constipat que afecta, sobretot, les vies altes. Ex.: Estic tot el dia mocant-me; tinc un catxurro per a morir-me. SIN.: *estar constipat com un gos, tindre una mona.*

tindre un colló Tindre un fort disgust. Ex.: Té un colló com un dimoni perquè s'ha enterat que no compten amb ella per al curs que ve. SIN.: *agarrar un botó, tindre un disgust (algú) que es parteix.*

tindre un disgust (algú) que es parteix Estar afectat/ada per algun fet o situació trist. Ex.: Des que se l'ha deixat la novia, té un disgust que es parteix. SIN.: *ficar el cap baix l'ala.*

tindre un ull al tò Controlar-ho tot. Ex.: Ma mare pareix que tinga un ull al tò; no li passa res per alt. SIN.: *no passar res per alt, estar al plat i a les tallades.*

tindre una agarrada Discutir violentament. Ex.: El dia del repartiment dels horaris van tindre una agarrada amb el cap d'estudis, que encara tremole quan ho recorde.

tindre una boca com un cigró Tindre la boca xicoteta. Ex.: Són dos germanes que no s'assemblen gens; una té una boca d'orella a orella i l'altra té una boca com un cigró. SIN.: *tindre la boqueta arreplegadeta.*

tindre una hora ben curta Tindre un part fàcil i sense complicacions. Se li diu com a desig que tot vaja bé a una dona que està a punt de parir. Ex.: Hala, filla, que tingues una hora ben curta!

tindre una llengua d'estral Calumniar; dir blasfèmies. Ex.: Antonieta té una llengua d'estral; dóna por sentir-la parlar. Ex.: tindre una llengua de/com un carreter.

tindre una llengua de carreter Amollar molts renecs una persona. Ex.: Vicenta té una llengua de carreter; no para de cagar-se en tot el dia; em sufoca sufocada. SIN.: *cagar més que un carreter; tindre una llengua d'estral, tindre una llengua que fa por.*

tindre una mona Tindre un constipat agut. Ex.: No puc quasi ni parlar; no me veus, quina mona tinc! SIN.: *tindre un catxurro, estar constipat/ada com un gos.*

tindre una olla de col dins del pit Tindre el pit carregat. Ex.: No m'estranya que tinga tanta calentura; té una olla de col dins del pit. SIN.: *vg. tb. estar constipat com un gos, tindre un catxurro.*

tindre verí Ser una persona molt maliciosa, amb molta rancúnia, que mai no es troba en pau. Ex.: No medra del verí que té. SIN.: *mossegar fondo, mossegar com els fardatxos, ser més mal/a que un tir, tindre mala bava, tindre mala espina, ser roín de vena, ser més roín que la merda de gat.*

tindre visita Tindre la menstruació. Ex.: Este mes encara no he tingut visita; ara vorem què serà això. SIN.: *baixar el cos.*

tindre'ls de dos rovells Ser una persona molt orgullosa i de caràcter dur. Ex.: No patisques que no la perdonarà; eixa els té de dos rovells. SIN.: *tindre els collons a tires, ser collonut/da.*

tindre'ls de tots els colors Sentir gelosia envers alguna persona. Ex.: Des que ha nascut la xiqueta, el xiquet els té de tots els colors.

tindre a la gola (algú) Resultar antipàtica una persona; caure malament. Ex.: Al veí del tercer el tinc a la gola; sempre està queixant-se que s'ha de pagar la llum. SIN.: *caure gros, no "tragarse" (a algú)*.

tindre-ho bonico Tindre circumstàncies favorables. Ex.: La sents parlar i tot ho té bonico; després t'enteres que el fill és un perdut i que l'home no està en casa; però davant la gent tot són glòries.

tindre-ho lleig Tindre circumstàncies adverses. Ex.: Maria ho té lleig: son pare a l'hospital, la filla de baixa per depressió i els dos fills estudiant. SIN.: *entropessar amb els collons*.

tindre-ho tort Fer mostres d'un humor dolent. Ex.: No li feu cas, que hui ho té tort; ella normalment no és antipàtica. SIN.: *fer cara de pocs amics*.

tindre-la de dos pisos No immutar-se ni preocupar-se per res; tenir molta parsimònia. Ex.: No s'ha enrecordat de vestir el xiquet i s'ha quedat igual; la tindrà de dos pisos. SIN.: *no criar pedres al fetge, quedar-se com fava, quedar-se igual, no suar ni fer-se roig/roja, tindre la figa gran*.

tindre-la jurada (a algú) Voler venjar-se'n. Ex.: Feia anys que li la tenia jurada, a sa mare, per no haver-lo deixat anar a estudiar a València.

tirar a la cara Reprotxar. Ex.: No vull deure-li res, així després no m'ho tirarà a la cara. SIN.: *fer la cara roja (a algú), donar el refresquet*.

tirar a rodar (una quantitat de diners) Disposar de diners per gastar. Ex.: Podem perfectament pagar el casament de la filla, perquè tirem a rodar un milió i ja està.

tirar a sorts Sortejar. Ex.: Vam tirar a sorts els pisos i, a mi, em va tocar el de baix. SIN.: *tirar a butlletes*.

tirar al cap Contestar a algú amb una frase que el faça quedar callat. Ex.: Jo només comença a posar-se impertinent, li tire al cap i de seguida el faig callar. SIN.: *deixar (algú) amb la boca al costat, deixar (algú) mocat*.

tirar cantals al terrat d'un altre Invadir el terreny d'una altra persona; agredir-la. Ex.: No em pareix bé que faces això, Joan, perquè és tirar cantals al terrat d'un altre; i amb tu no s'ha clavat ningú; no et claves tu tampoc. SIN.: *buscar-li les cosquerelles (a algú)*.

tirar damunt un poal d'aigua gelada Desanimar. Ex.: Quan em va dir eixes paraules, em va tirar damunt un poal d'aigua gelada; ja no vaig fer res en tot el dia, mira si em va deixar malament. SIN.: *donar el refresquet*.

tirar de veta Gastar sense miraments. Ex.: No crec que guanye molt, però tira de veta que és un gust. SIN.: *lligar els gossos amb llonganisses, tindre les butxaques foradades*.

tirar el rall Renyar algú i ferir-lo. Ex.: Son pare li va tirar el rall; ja estava fart que no estudiara gens. SIN.: *mossegar fondo*.

tirar en dalla Proferir una persona atacs molt aguts contra una altra. Ex.: No vull saber res d'ella, perquè sempre que em dirigeix la paraula tira en dalla i em deixa feta pols. SIN.: *mossegar fondo*.

tirar en fona No doldre les despeses. Ex.: Esta família sempre tira en fona; no els dol res; tenen fama de malgastadors.

tirar escales avall Despatxar violentament. Ex.: Quan van vore que havia anat allí a ficar mal, la van tirar escales avall. SIN.: *enviar a fer la mà, enviar a fer punyetes, enviar a mamar plats d'olla*.

tirar floretes Lloar les excel·lències d'algú. Ex.: A mi no m'agrada tirar floretes, però sí que

vull dir-te que discurs com el teu no n'he sentit en tots estos anys.

tirar guits Ser una persona que fereix molt sovint els altres amb les paraules i amb les actuacions. Ex.: No et claves amb ella, que eixa tira guits, fill. SIN.: *mossegar fondo, mossegar com els fardatxos, ser més malla que un tir; tindre verí, tindre mala bava, tindre mala llet, ser de mala classe, ser més animal que un pont.*

tirar la porta als nassos Despatxar algú de mala manera. Ex.: Ni em va deixar entrar; quan va vore que era jo, em va tirar la porta als nassos.

tirar mà (a algú) Tocar-lo amb desig carnal. Ex.: Ella li va fotre una bufetada perquè ell li havia tirat mà primer.

tirar per terra Desfer el prestigi, concepte o situació d'alguna cosa. Ex.: Em va tirar per terra el viatge, dient-me que el que ell havia fet era molt millor.

tirar terra damunt (d'un assumpte) Relegar a l'oblit. Ex.: El passat, passat: tireu terra damunt i comenceu una nova vida.

tirar una fangà a la boca Contestar una inconveniència. Ex.: Quan li vaig preguntar pel germà em va tirar una "fangà" a la boca que em va deixar morta. SIN.: *tirar guits, tirar un parell de guits, tirar una "femà", contestar una "femà.*

tirar una maneta Ajudar. Ex.: Valga que han vingut els meus cosins a tirar-me una maneta perquè jo no podia aclarir-me de faena. SIN.: *arrimar el muscle (a alguna cosa o assumpte).*

tirar una puntada Insinuar alguna cosa. Ex.: No sé si m'apujaran el sou o no, però el director m'ha tirat una puntada.

tirar-ho tot a rodar Cansar-se d'alguna cosa i desistir. Ex.: Es van cansar de ser sempre els mateixos de la comissió, i ho van tirar tot a rodar; ja no han fet més festes. SIN.: *enviar-ho a fer la mà.*

tirar-s'ho tot al llom 1 Eludir responsabilitats; no preocupar-se per les dificultats. Ex.: Miquel s'ho carrega tot al llom; ell no s'immuta de res. SIN.: *passar-s'ho tot per baix cama, passar-s'ho pel cul, tindre el llom ample, ser ample d'espatles, fer-se la mà.* 2 Suportar les contrarietats amb bon humor. Ex.: Ell, tot el que li diuen, s'ho tira al llom i no s'acalora de res. SIN.: *tindre el llom ample, ser ample d'espatles, fer-se la mà.*

tirar-se al coll (d'algú) 1 Abraçar-s'hi impulsivament. Ex.: El dia que vam anar a vore'l al campament, se'ns va tirar al coll plorant, que volia vindre-se'n amb nosaltres. 2 Agredir. Ex.: La germana se li va tirar al coll, i si no l'agarren, l'ofega.

tirar-se damunt 1 Atacar. Ex.: Els lladres se van tirar damunt d'un policia i el van deixar sense coneixement. 2 Acosar sexualment. Ex.: Quan estaven a soles se li va tirar damunt i ella es va sufocar molt.

tirar-se la manta al coll Desentendre's d'un assumpte; tindre poca seriositat. Ex.: Des que se n'ha anat Robert no es pot anar a eixa oficina perquè allí tot el món es tira la manta al coll i no t'aclarixen res. SIN.: *tirar-se la manta al llom, fer-se la mà, fer-se la mà amb el bombo i amb la música.*

tirar-se pedres al terrat Actuar en perjudici propi. Ex.: Ha votat per la supressió de les hores "extra" i això és tirar-se pedres al seu terrat perquè ell era el qui més en feia.

tocar de peus a terra Veure la realitat de les coses. Ex.: Has de tocar de peus a terra i no viure d'il·lusions, que ja és hora.

tocar diners Obtenir ingressos econòmics. Ex.: Enguany no tocarem diners de les taronges; ha fet molt de fred i s'han gelat.

tocar el collons (a algú) Molestar. Ex.: No em toques els collons i deixa'm estar, que jo a tu no et moleste. SIN.: *tocar la figa, fer la mà, fer la mosqueta, fer la mà al bou vint-i-nou.*

tocar l'orgue Cometre o dir un despropòsit. Ex.: En realitat, quan es va queixar, tocava l'orgue, no hi havia motiu. SIN.: *pixar fora de test*.

tocar la careta (a algú) Fer-li una bufetada. Ex.: El dia que menys s'ho espere li tocaran la careta; és massa provocador. SIN.: *girar la cara*.

tocar les cames el cul Córrer molt de pressa. Ex.: Quan vaig saber que en eixa casa hi havia una rata, me'n vaig anar d'allí que les cames em tocaven el cul.

tocar mare Tomar al lloc o punt de partida. Ex.: Després de viatjar durant tres mesos van estar molt contents de tocar mare; ja els feia falta la família.

tocar-se la birla 1 Fastidiar-se en veure frustrada una intenció, de la qual cosa sol alegrar-se la persona que fa el comentari. Ex.: Volia donar-me un disgust, però s'ha tocat la birla perquè jo m'he quedat igual. SIN.: *eixir el tir per la culata, fer-se la mà, quedar-se lluït/ida, tocar-se les castanyes, tocar-se la figa, tocar-se els collons, rascar-se-la*. 2 No treballar. Ex.: Es passa els dies tocant-se la birla des que no té institut. SIN.: *estar amb els braços creuats, tocar-se el nas, tocar-se la figa, tocar-se els collons, rascar-se la panxa, no fer-ne ni un brot*.

tornar a nàixer Salvar-se del perill de mort. Ex.: Ernesto diu que després de l'operació ha tornat a nàixer perquè del seu cas se'n salven pocs.

tornar les pilotes Revenjar-se. Ex.: Quan em vaig enterar que la seua filla també es casava de correguda, vaig anar a sa casa a tornar-li les pilotes. SIN.: *donar una satisfacció*, vg. tb. *ser jornals tornadors*.

tornar-se'n arrere Retractar-se, desfer un compromís. Ex.: Et vaig dir que t'ho donaré i no me'n tome arrere, però espera que cobre les taronges.

tractar com un drap mal llavat Maltractar algú. Ex.: Lluïsa, pobra, no va pintar mai res en eixa casa; tot el món la tractava com un drap mal llavat; va patir molt. SIN.: *tractar com un drap, tractar com un gos*.

tractar com un gos Maltractar. Ex.: El capatàs abusa de la seua autoritat i tracta els treballadors com a gossos. SIN.: *tractar com un drap mal llavat, tractar com un drap, tirar el rall*.

traure cara Intercedir. Ex.: Els pares del nòvio ja han anat a traure cara a ca la nòvia.

traure de les casetes Irritar. Ex.: Quan comença a parlar d'eixes coses, em trau de les casetes; li arreararia un colp. SIN.: *fer eixir els cabells verds*.

traure de mare Exasperar. Ex.: Aquestes coses tan injustes em trauen de mare. SIN.: *traure de polleguera*.

traure de polleguera Irritar fortament algú per alguna causa. Ex.: Si vols traure'l de polleguera, porta-li la contrària. SIN.: *encendre la sang*.

traure el geni Enfadar-se. Ex.: És molt bona xica, però quan trau el geni em fa por. SIN.: *bramar com una tonyina, tirar fum per la boca, tirar bromera per la boca, ficar-se com un bou*.

traure el lleu per la boca Esforçar-se molt. Ex.: Estes escales m'han fet traure el lleu per la boca; ja no les pujaré més. SIN.: *traure el fetge per la boca*.

traure el suc (a algú) Explotar-lo. Ex.: Només el van voler quan li podien traure el suc; però quan es va fer vell, amb una patada el van enviar al carrer. SIN.: *munyir (algú) ben munyit*.

traure el testet Traure el mateix tema de conversació. Ex.: Estic farta de quedar amb tu perquè sempre em traus el mateix testet: que no havia d'haver-me deixat el nòvio.

traure favetes de l'olla Obtenir beneficis, enriquir-se. Ex.: Com es nota que trau favetes de l'olla! Ara passa i ni ens mira. SIN.: *fer l'agost, fer-se d'or*.

traure les castanyes del foc Responsabilitzar-se. Ex.: Sempre està esperant que algú li traga les castanyes del foc; així no farà mai res.

traure merda No tindre sort. Ex.: En este món allà on he posat la mà he tret sempre merda. SIN.: xafar merda, entropessar amb els collons, alçar-se amb el peu esquerre.

traure per pa i per ous Aconseguir una cosa a preu baix. Ex.: Si no m'haguera ficat forta, ara no tindria el xalet; el vaig traure per pa i per ous.

traure raca Aprofitar-se d'una situació per obtenir benefici. Ex.: Eixe si no trau raca no s'apunta a res.

traure's del cap (alguna cosa) Inventar. Ex.: Tot el que ha contat no és veritat; s'ho ha tret ell del cap.

traure's les punxes Aprofitar l'ocasió. Ex.: No patisques, que ella ja es traurà les punxes ben tretes quan dine amb el director.

travar-se de raons Discutir. Ex.: Fa un mes que es van travar de raons i ara no se saluden. SIN.: *tindre paraules*.

treballar com un negre Treballar molt i molt durament. Ex.: Miquel treballa com un negre; no li dolen hores; només pensa en guanyar diners per a pagar la casa.

trencar el cor Fer llàstima. Ex.: Sentir-lo com es queixava em trencava el cor. SIN.: *partir el cor*.

trencar la cara (a algú) Agredir algú. Ex.: Si me tornes a dir això, te trencaré la cara, Josep. SIN.: fer llenya al bombo (a algú), fotre (algú).

trencar les costelles (a algú) Apallissar, agredir algú. Ex.: És que tens gana que et trenquen les costelles; no et claves amb eixa família que tenen molt mala bava i et fotran un colp.

trencar-se el cap 1 Preocupar-se. Ex.: No cal que te trenques el cap; el teu germà no ha de vindre. 2 Fer un esforç intel·lectual. Ex.: Ha estat tota la setmana trencant-se el cap estudiant i ara l'han suspesa; no hi ha dret.

trencar-se les banyes Insistir inútilment. Ex.: Per més que te trenques les banyes no n'eixiràs; ell és molt cabut i vol fer sempre el que vulga.

trencar-se primer que doblar-se (algú) Ser una persona extremadament obstinada i tossuda. Ex.: Francisc primer es trenca que es dobla; ell ha dit que no anirà a la boda, i ja poden entrar-li per on siga, que no anirà.

trobar la sabateta de son peu Rebre la rèplica adequada. Ex.: Té un geni insuportable, però ara ha trobat la sabateta de son peu amb la dona que té.

unflar el cap (a algú) Instigar-lo perquè actue d'una determinada manera. Ex.: No para d'unflar-me el cap perquè m'apunte a classes de natació. SIN.: *fer el cap com un bombo*.

valdre menys que un gallet No tindre valor. Ex.: Estos ajudants que m'has enviat valen menys que un gallet. SIN.: *no valdre res*.

valdre menys que una dinaeta de safrà Ser menyspreable una persona. Ex.: No sé com s'ho creu tant, si val menys que una dinaeta de safrà. SIN.: *no valdre un pet de puta, valdre menys que un gallet, ser un avort*.

valdre més l'espart que l'escurada Aplicar solucions dràstiques que condueixen a perjudicis majors. Ex.: Per arreglar-te la camisa, s'haurà de girar el coll i dur-la a la tintoreria; valdrà més l'espart que l'escurada; compra-te'n una nova i n'eixiràs guanyant. SIN.: *ser pitjor el remei que l' "enfermetat", fugir del foc i caure a les brases*.

valdre un ull de la cara Costar molt cara alguna cosa. Ex.: Els plats en aquells temps ja li van costar un ull de la cara; és que són de porcellana molt bona. SIN.: *costar un renyó*.

vendre en terra plana (algú) Criticar una persona, amb la qual hom manté bones relacions. Ex.: Tan amigues que són i quan l'una es gira de cul, l'altra la ven en terra plana. SIN.: *parlar foc i flama (d'algú), tallar-li un "traje" (a algú), pelar (algú)*.

vindre costa amunt No abellir fer alguna faena. Ex.: Açò d'estudiar em ve molt costa amunt; jo preferiria treballar. SIN.: *vindre tort, fer-se (-li) una muntanya, no vindre de cara.*

vindre de cara (quelcom) Rebre alguna cosa favorablement. Ex.: L'únic que li ve de cara és el dibuix; les altres assignatures ni les olora.

vindre de nou Sorprendre. Ex.: No t'ha de vindre de nou que no te mire; està ofés perquè li has guanyat en el concurs.

vindre gran Trobar dificultats personals per tal de dur a terme alguna cosa. Ex.: Això de ser alcalde a ell li ve gran; és un xic que no té una bona preparació. SIN.: *no haver-se'n vist mai de tan grosses.*

voler fer entrar el clau per la cabota Emprar un procediment equivocat. Ex.: Em posa nerviosa perquè sempre vol fer entrar el clau per la cabota; no és possible que en dormen vint en una tenda de deu. SIN.: *començar la casa per la teulada, voler ofegar capells.*

voler ofegar capells Encabotar-se en una cosa impossible. Ex.: No vulgues ofegar capells; la teua relació amb Elena no té cap futur. SIN.: *voler fer entrar el clau per la cabota.*

voltejar i anar a la processó Voler estar en llocs distints alhora per tal de satisfer la curiositat i l'afany de tafanejar. Ex.: Això que tu vols és molt difícil; no pot ser voltejar i anar a la processó; t'hauràs d'aguantar sense escodrinyar tant, ja t'ho contarem. SIN.: *estar al plat i a les tallades.*

vore les estreles Sentir vivament un dolor físic. Ex.: Em van arrancar el queixa'l sense adormir-me'l i vaig vore les estreles. SIN.: *vg. tb. fer vore les estreles.*

vore món Viatjar. Ex.: Est estiu ens n'hem anat a vore món; hem estat a Itàlia i a Grècia.

xafar merda Tindre mala sort. Ex.: No n'encerte ni una est any, només faig que xafar merda. SIN.: *entropessar amb els collons, alçar-se amb el peu esquerre.*

xafar-se els dits Equivocar-se en perjudici propi per haver-se compromés massa en un assumpte. Ex.: No et claves pel mig que et xafaràs els dits! SIN.: *eixir escaldat/ada.*

xarrar per quinze Parlar massa. Ex.: Qui és aquell que xarra per quinze? Només fa que donar dolor de cap. SIN.: *parlar pels colzes.*

xiular les orelles Tindre indicis vagues. Ex.: No sé per què però quan la meua germana ha de vindre de València, a mi el dia d'abans em xiulen les orelles.

xuplar-se el dit Ser extremadament ingenu. Ex.: Et penses que ací ens mamem el dit! Com és possible que vulgues fer-nos creure tot això! SIN.: *mamar-se el dit.*

xuplar-se els dits Expressar la delectança que produeix un menjar. Ex.: Les cuixes de pollastre fetes així estaven per a xuplar-se els dits.

Platja de Nules, setembre de 1994

ÍNDEX

PRESENTACIÓ

AGRAÏMENTS

IN MEMORIAM

FRASES FETES

Les frases fetes omplin la boca i les converses, ens retornen una essència íntima de la llengua, ens pessiguen el cor. Per això ens fan pensar quan les escoltem, ens fan esclatar en una rialla o ens traslladen de situació en un obrir i tancar d'ulls, perquè tenen l'agudesesa de la intuïció i la saviesa del temps gravades en les seues síl·labes.

És fonamental per a la salut del valencià conservar les frases fetes i recuperar-les. Este llibre que tenim a les mans pretén això precisament.

Seria interessant i desitjable que en l'ensenyança del valencià a les nostres escoles es prenguera com a punt de partida precisament estes expressions tan nostres per alçar a partir d'elles l'esquelet de la llengua que volem. No podem deixar a les noves generacions sense este tresor que constituïxen les nostres frases fetes. El nostre deure és transmetre-les i fer-les perdurar a través del temps, perquè dignament ens signifiquen.